

DRIEMAANDELIJKSCHE MEDEDEELINGEN BETREFFENDE DE WERKZAAMHEDEN VOOR DE AFSLUITING EN DROOGMAKING VAN DE ZUIDERZEE.

A. Mededeelingen betreffende den Dienst der Zuiderzeewerken.

PERSONEEL.

Op arbeidscontract werden tewerkgesteld:

als machineschrijver:

met ingang van 6 Augustus 1937 A. KAPTEIN, te Rotterdam;

als knecht:

met ingang van 1 September 1937 C. DE ROUVILLE, te 's-Gravenhage.

Eindiging tewerkstelling op arbeidscontract:

De tewerkstelling op arbeidscontract van de machineschrijvers: Mej. C. F. RIJNINK, J. A. LUTTENBERG en A. J. DE WINTER, allen te 's-Gravenhage, eindigde onderscheidenlijk op 1 Augustus 1937, 1 Augustus 1937 en 1 September 1937.

PEILINGEN, WAARNEMINGEN VAN STROOMEN EN WATERHOOGTEN.

De hydrografische opnemingen in de Waddenzee, bestaande uit het gebied tusschen Harlingen en de Blinde geul, benevens een aantal, meer naar het westen gelegen raaien, kwamen gereed. Enkele stroommetingen werden verricht in het geulencomplex benoorden Wieringen.

AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE MET BIJKOMENDE WERKEN.

WIJZIGING PROFIEL AFSLUITDIJK MAKKUMMERWAARD.

Dit werk, in het vorig Bericht nader omschreven, werd door den aannemer zoo krachtig ter hand genomen, dat het op eenig glooiingwerk en afwerken na voltooid is.

WATERKEERING LANGS DE NOORDZIJDE VAN WIERINGEN.

Het vervangen van een houten paalscherm door een scherm van gewapend beton, alsmede het versterken van een naast gelegen gewapend betonscherm volgens bestek n°. 272 Z.W., (Zie Blad III), werd met kracht ter hand genomen. Thans zijn van het nieuw te maken scherm alle jukken en schermplaten gesteld, zoodat alleen nog een gedeelte van de grondplaten moet worden aangebracht; ook de grondaanvulling op deze grondplaten vordert geregeld. Het versterken van het betonnen scherm maakte eveneens goede vorderingen en het laat zich aanzien, dat ook dit werk binnen den daarvoor gestelden tijd gereed zal komen.

Het wijzigen van het profiel van een gedeelte van den Noorder Oeverdijk volgens de bepalingen van bestek n°. 275 Z.W. vorderde zoo goed, dat thans het geheele grondwerk en de steenglooijing tot de kruinlijn van den buitenberm (3 m + N.A.P.) reeds is voltooid.

Dit werk, dat einde December 1937 moet worden opgeleverd zal vermoedelijk veel eerder gereed zijn, zoodat de kans op stormschade hier thans gering mag worden geacht.

RIJKSWEGEN.

Het maken van de proefvakken met gefundeerde klinkers kwam gereed, zoodat de gedragingen tegenover het verkeer konden worden gevolgd.

Zoo kon reeds bemerkt worden, dat proefvak K het minste bestand is tegen zwaar verkeer, terwijl zich in proefvak B plaatselijk langschouren voordoen.

DE TOESTAND OP HET IJSSELMEER.

In tegenstelling met de eerste twee kwartalen van 1937, vertoonde het derde een waterbezwaar, dat beneden het normale bleef. Terwijl in de maanden Juli, Augustus en September 1937 door spuingen tot een aantal van respectievelijk 58, 30 en 66 groeptijen respectievelijk 0,7, 0,4 en 0,8 milliard m³ water werd geloosd, dus totaal 1,9 milliard m³, bedraagt het normale waterbezwaar voor deze maanden 2,3 milliard m³.

Door het geringe waterbezwaar was het niet moeilijk, het peil op het meer te handhaven; dit week daardoor nimmer meer dan enkele cm van het vastgestelde peil van 13 cm — N.A.P. af. Anderzijds vertoonde dientengevolge het zoutgehalte van het meer, dat in Mei tot beneden de gemiddelde waarde was gedaald de normale zomerstijging in versterkte mate, zoodat op einde Augustus het gemiddelde

chloorgehalte 175 mg per liter bedroeg. De toen waargenomen chloorverdeling is weergegeven op het bijgevoegde kaartje Blad I. Een vergelijking hiervan met de verdeling, welke einde Mei werd gevonden, toont duidelijk aan, dat de verzouting in de tusschengelegen periode van het Noorden is uitgegaan en wel in hoofdzaak van Den Oever. De invloed van Kornwerderzand is ditmaal geringer, omdat de verrichte spuiingen voor het overgrootste deel op dit punt zijn geschied, terwijl bovendien de noorderschuiven van de uitwateringssluizen aldaar reeds van een afdichtenden onderdorpel zijn voorzien. Te Den Oever, waar deze voorziening alsnog moet worden aangebracht, is dus in den afgelopen zomer en in het bijzonder in die perioden waarin de zuider-schuiven van verschillende sluisgroepen voor onderhoudswerk buiten bedrijf moesten worden gesteld, nog een sterke lek opgetreden, terwijl wegens het ontbreken van spuiingen op deze plaats het aldus en door de schutsluis binnengedrongen zout zich in sterke mate heeft kunnen verspreiden.

Dat het van het derde „gevaarlijke” punt, de Oranjesluizen, uitgaande verzoutingsgebied ditmaal zeer klein is en vrijwel geheel beperkt blijft tot het Buiten-IJ, is ongetwijfeld vooral te danken aan het feit, dat gedurende de maanden Mei—Juli geregeld water uit het IJsselmeer op het Noordzeekanaal is ingelaten, waardoor zoowel op het kanaal als op het Buiten-IJ de oostwaartsche verspreiding van zout werd belemmerd of voorkomen. In Augustus werd dit inlaten gestaakt en ook geen kanaalwater op het meer geloosd. (Eenige verspreide waarnemingen in de tweede helft van September na enkele langdurige spuiingen te Schellingwoude wijzen erop, dat thans het verzoutingsgebied van de Oranjesluizen zich wel degelijk afteekent).

Als gevolg van een en ander blijkt het gehalte van het water in de kom van het IJsselmeer niet belangrijk te zijn veranderd. Wel kwamen in Mei in het Oosten uitgestrekte gebieden voor met zeer zoet water, kennelijk IJsselwater, dat nog onvoldoende met het meerwater was gemengd en zijn dergelijke plekken in Augustus niet of in veel mindere mate aanwezig. Doch de zuidwesthoek van het meer vertoont zelfs een duidelijke verzoeting; de in Mei in deze omgeving aanwezige gebieden met een relatief hoog gehalte zijn thans verdwenen en daarmee de laatste aanwijzing, dat het IJsselmeer zijn ontziltingsperiode nog maar juist achter den rug heeft.

VOORZIENINGEN IN DE BELANGEN VAN DE SCHEEPVAART.

Enkhuizen. In de afgelopen verslagperiode kwam ook het ver-lagen van het oostelijk havenhoofd en het nog te verrichten teer- en verfwerk gereed. Hiermede waren de werken, welke moesten worden uitgevoerd volgens bestek n°. 260 Z.W., geëindigd.

Zij werden den 9en Juli en 9en September 1937 respectievelijk voor de eerste en tweede maal geheel voltooid opgeleverd en goedgekeurd.

Elburg. Ook gedurende de afgelopen periode vorderde het werk ter plaatse snel. Het opruimen van de oude beschoeiing geschiedde in een vlot tempo en kwam gereed, evenzo het inheien van de ijzeren damplanken, het aanbrengen van de verankeringen, alsmede de aanaarding van de werken.

Het eikenhouten remmingwerk voor de beschoeiing kon nagenoeg worden voltooid. Over 300 m lengte werd de betondeksloof gestort.

De grindverharding op puin kon in het belang van het verkeer reeds weder worden aangebracht. De kei- en klinkerbestratingen vinden goeden voortgang.

Kampen. Het in het vorige Bericht genoemde baggerwerk in den Burgel te Kampen werd den 7en Juli 1937 ondershands aanbesteed. Laagste inschrijver was B. P. DE GROOT te Hilversum voor f 6590,—, aan wien het werk werd gegund.

Met de uitvoering van het werk is inmiddels begonnen. Daarbij bleek, dat verdieping van eenige aanwezige kabels noodzakelijk was. Deze werden dan ook tot op voldoende diepte ingebaggerd.

Nijkerk. Evenals in 1934 het westelijk havenhoofd, is thans als gevolg van de verdieping het oostelijk havenhoofd in ernstige mate in verval geraakt. Ook hier vindt het bestaande houten hoofd geen voldoende steun meer in den bodem, zoodat het uitwijkt en de aanwezige puinvulling in den havenmond zakt. Binnen afzienbaren tijd zal daardoor de dragende constructie van het hoofd, bestaande uit jukken, palen, gordingen, enz., haar samenhang verliezen en uit haar verband geraken.

Dat ook dit het gevolg is van de verdieping van den havenmond is aannemelijk, aangezien vóór de uitvoering daarvan dergelijke ongunstige verschijnselen niet optraden, terwijl zorgvuldig is toegezien, dat de Gemeente niet dieper langs het hoofd baggerde dan noodig was om de in de met de Gemeente terzake gesloten overeenkomst vastgestelde diepte te handhaven. Herstelling van het euvel zal dan ook, evenals dit voor het westelijk hoofd is geschied, volgens bestek n°. 229 Z.W. voor Rijksrekening geschieden.

De bestaande constructie kan daarbij echter niet gehandhaafd worden, daar zij nagenoeg geheel vernieuwd zou moeten worden, hetgeen in verband met het inheien van de daartoe benodigde houten palen en damplanken niet wenschelijk is.

Vernieuwing van het hoofd met behulp van ijzeren damplanken is hier op zijn plaats, wegens de genoemde puinverzakking en aanwezige paalresten waar doorheen zal moeten worden gheid.

In het belang van de scheepvaart werd het, nu zich de gelegenheid daartoe voordoet, wenschelijk geoordeeld den havenmond eenigszins (tot 20 m) te verbreden en het nieuwe hoofd een zoodanige richting te geven, dat ook de nauwe buitenhaven, zonder dat een bochtig vaarwater blijft bestaan, kan worden verbreed, welke laatste werk-

zaamheden de Gemeente ter hand wenscht te nemen ter bestrijding van de werkloosheid.

De ligging van het gewenschte hoofd is zoodanig, dat een groot deel van dit hoofd kan worden gemaakt in het achter het thans aanwezige hoofd gelegen land. Aangezien aldaar geen oude paalstompen worden verwacht, vervalt voor dit gedeelte de noodzakelijkheid van het gebruik van ijzeren damwand. Volstaan kan aldaar worden met een houten beschoeiing, waarvan de watergording zonder bezwaar in den droge, tot beneden het toekomstig IJsselmeerpeil, kan worden aangebracht.

Daardoor wordt een en ander niet duurder dan het hoofd, hetwelk het Rijk volgens de wet verplicht zou zijn te maken ter plaatse van de bestaande werken.

Op grond van deze overwegingen is dan ook een nieuw hoofd ontworpen hetwelk aan het gewenschte voldoet.

Het wordt nog voorzien van een eenvoudig eikenhouten remmingwerk, een eikenhouten beschermingsconstructie en een looppad van betonplaten.

De bestaande lichtopstand en mistsirene zullen in het nieuwe hoofd worden geplaatst.

De aldus uit te voeren werken zijn omschreven in bestek n°. 276 Z.W. en den 15en September j.l. aanbesteed. Laagste inschrijvers waren B. BOEREMA te Bussum en Th. RASKE te Amsterdam voor f 19 250,—, aan wie het werk inmiddels is gegund.

VOORZIENINGEN IN DE BELANGEN VAN DE AFWATERING.

Onderstaande tabel geeft enkele cijfers betreffende de bemaling van het tijdelijk gemaal te Muideren gedurende het eerste halfjaar 1937.

1937 Maand.	Maaluren.	Waternverzet in m ³ .	Dagen waarop werd	
			gemalen.	gespuid.
Januari	96	1.356.000	14	11
Februari	189,5	2.603.000	16	8
Maart	125	1.694.000	15	3
April	196	2.765.000	28	2
Mei	120	1.686.000	19	2
Juni	13	69.000	3	—
Totaal over 1e helft 1937	739,5	10.173.000	95	26

Gedurende het 1ste halfjaar van 1937 kwamen enkele malen te hooge standen voor, n.l. standen boven 0,10 m — N.A.P. in de periode van 26 Januari—11 Februari en 19 Maart—1 April. Beide gevallen werden veroorzaakt door stilstand van het gemaal wegens een defect aan de elastische koppeling tusschen motor en pomp, terwijl de natuurlijke loozing niet of niet voldoende in de afwatering kon voorzien. Teneinde herhaling van deze storing te voorkomen werd een nieuwe koppeling van ander fabrikaat besteld, welke in Mei werd geleverd en in de droge periode 31 Mei—25 Juni ingebouwd.

Tevens werd de motor grondig nagezien. Gedurende deze laatste reparatie bleef de waterstand onder 0,14 — N.A.P. en meestentijds onder 0,20 m — N.A.P. dank zij den geringen neerslag.

Het totale oliebruik over het 1ste halfjaar bedroeg 11 194 kg.

INDIJKING EN DROOGMAKING VAN DEN NOORDOOSTELIJKEN POLDER.

CANTINE EN DIRECTIEVERBLIJF BIJ LEMMER.

Dit gebouw kwam gereed. (Zie foto n°. 1.)

MEERDIJK.

Het werk van *perceel I* Bestek n°. 268 Z.W. gelegen nabij Lemmer vorderde in een flink tempo.

Thans zijn de keileemdams aan de IJsselmeerszijde en de keileembekleding aan de polderzijde tot ongeveer 3,5 km uit het beginpunt gevorderd en met het aanbrengen van de kraagstukken, bestortingen en steenglooingen werd getracht dezen snellen voortgang zoo goed mogelijk te volgen.

Verwerkt werden ruim 350 000 m³ zand en 300 000 m³ keileem, terwijl de scheepvaartgeul uit de haven van Lemmer langs den dijk in westelijke richting gereed kwam.

De scheepvaartopening in den dijk vóór Lemmer ter breedte van 200 m wordt voorloopig ook nog in stand gehouden, zulks zoowel ten gerieve van de scheepvaart in zuidelijke richting als voor het uit de werkhaven bereiken van de polderzijde van het dijkswerk. De bedoeling is deze werken einde October tijdelijk te staken, terwijl er krachtig naar gestreefd wordt tegen dien tijd het onderhanden werk, dat dan \pm 4 km lang zal zijn, zoover te voltooiën, dat het dan veilig tegenover mogelijke stormen zal zijn. (Zie Foto n°. 2.)

De werken van perceel R c.q. III vorderden in een matig tempo.

De sleuf voor de grondverbetering is over \pm 1700 m lengte uitgebaggerd en over \pm 1100 m met zand aangevuld; de keileemdams aan de IJsselmeerszijde is over 700 m lengte gevorderd, terwijl het

N°. 1. Ontspannings- en directiegebouw te Lemmer.

(Foto P. Hartog, Witmarsum.)

N°. 2. Opwerken van den dijk bij Lemmer.

(Foto Polygoon, Haarlem.)

zandlichaam over ± 600 m lengte op hoogte is en het aanbrengen van kraagstukken, bestortingen en steenglooingen hiermede gelijken tred hield.

Het werk in perceel IV, bestek n°. 268 Z.W. vorderde goed, zoodat de Minister van Waterstaat aanleiding heeft gevonden de aanneester t.w. Hollandsch Aannemersbedrijf Zanen Verstoep N.V. het geheele werk van perceel IV op te dragen voor een bedrag van f 2 540 000,—. Thans is de stand van het werk aldus, dat de sleuf voor de grondverbetering over 2300 m lengte is gebaggerd en over ± 1700 m lengte aangevuld; de keileemdammen zijn over ± 1300 m lengte voltooid en het zandprofiel is over nagenoeg 1200 m lengte op hoogte gebracht.

Het aanbrengen van de bestorting met zware stortsteen op de kraagstukken is tengevolge van den beperkten aanvoer wat achter geraakt; het overige werk vordert naar behooren.

De onderhandelingen over eene eventueele opdracht voor de uitvoering van perceel Q c.q. II werden in verband met het gevorderde seizoen tijdelijk opgeschort.

Zooals reeds is medegedeeld, worden verschillende materialen, noodig voor den dijksbouw, door het Rijk geleverd, waartoe de volgende overeenkomsten werden gesloten.

1. Met de Basalt Mij te Rotterdam voor de levering van ten minste 27 000 s.t. en ten hoogste 47 000 s.t. lichte stortsteen 10/80 kg; ten minste 40 000 s.t. en ten hoogste 70 000 s.t. zware stortsteen 80/200 kg;
ten minste 20 000 s.t. en ten hoogste 35 000 s.t. basaltzuilen lang 20/30 cm;
ten minste 13 000 s.t. en ten hoogste 23 000 s.t. basaltzuilen lang 30/40 cm;
2. Met W. SAVELKOULS te Rotterdam voor de levering van 4000 s.t. lichte stortsteen 10/80 kg;
11 000 s.t. zetsteen 20/30 cm.
3. Met de N.V. Neuzensche Handel in bouwmaterialen „DE HOOP” te Ter Neuzen voor de levering van
10 000 s.t. zware stortsteen 80/200 kg.
4. Met K. NANNING te Zeist voor de levering van
500 000 st klinkerkeien voor taludverdediging.
5. Met F. P. Bos en Zn. te Alphen a/d Rijn voor de levering van
4750 st gewapend betonbanden voor opsluiting van de steenglooingen.

6. Met de N.V. Schokindustrie te Zwijndrecht voor de levering van
 - 42 000 st betonblokken;
 - 1 750 st gewapend betonbanden;
 - 2 900 st gewapend betonpaaltjes voor het maken van een betonblokkenglooiing, systeem „Leendertse”.
7. Met de N.V. Betonfabriek „de Meteor” te de Steeg voor de levering van
 - 82 000 st betonblokken
 - 3 400 st gewapend betonbanden;
 - 5 900 st gewapend betonpaaltjes;
 - 100 000 st betonzuilen, lang 0,15 m voor taludverdediging.
8. Met de N.V. Duinker & Verruijt te Alphen a/d Rijn voor de levering van
 - 85 000 st betonzuilen, lang 0,15 m;
 - 85 000 st betonzuilen, lang 0,25 m voor taludverdediging.
9. Met de N.V. Koninklijke Rotterdamsche Beton- en Aann. Mij van Waning & Co te Rotterdam voor de levering van
 - 50 000 st betonzuilen hoog 0,25 m voor taludverdediging.
10. Met Ant. van Dam's Hardhouthandel te Bunnik voor de levering van
 - ten minste 1200 m³ en ten hoogste 1900 m³ gecreosoteerde damplanken;
 - ten minste 41 000 st en ten hoogste 65 000 st gecreosoteerde perkoenen, lang 1,60 m;
 - ten minste 13 000 st en ten hoogste 22 000 st gecreosoteerde perkoenen, lang 0,75 m, voor steun van den teen van de verschillende glooiingen.

Voor perceel I wordt het benodigde rijshout uit de Rijksgriendgronden, welke door de Heide Maatschappij worden beheerd, beschikbaar gesteld. Voor de overige werken moet het door de verschillende aannemers worden geleverd.

Al deze leveranties hebben een vlot verloop en zullen, naar het zich laat aanzien, in de maand November voltooid worden.

PROEFVAK NABIJ KADOELEN.

Voor de bedijking van den Noordoostelijken polder zal behalve de dijk van Lemmer over Urk naar Ramspol nog het dijkvak Ramspol—Kadoelen moeten worden gemaakt. Dit dijkvak zal over de geheele lengte op minder goeden tot slappen ondergrond moeten worden gebouwd, terwijl vrijwel langs het geheele dijkvak eene 200 m breede afwaterings- en scheepvaartgeul zal moeten worden gebaggerd.

Aangezien de uit deze geul komende grond niet in de nabijheid kan worden gestort in verband met de afstroming van het Zwarte Water, zal de berging kostbaar zijn. Immers de specie zal over

grooten afstand moeten worden vervoerd tot in het IJsselmeer of wel in loswallen moeten worden opgespoten. Aan het storten in het IJsselmeer zijn echter met het oog op de scheepvaart en de visscherij groote bezwaren verbonden, terwijl het oppersen in loswallen groote extra kosten zal meebrengen.

De vraag werd daarom gesteld, of met de uit de geul te baggeren specie wellicht een dijkslichaam van ongewoon breedten grondslag kon worden verkregen, zonder daarbij den eisch te stellen, dat de onderscheiden bouwmaterialen op te voren bepaalde plaatsen worden aangebracht.

Alvorens tot een dergelijke werkwijze te besluiten, was het noodig daaromtrent eenige proeven te nemen.

Met de aanneemster van perceel IV, Hollandsch Aann. bedrijf Zanen Verstoep N.V., werd daartoe eene onderhandsche overeenkomst gesloten, krachtens welke twee kleinere baggermolens te werk gesteld werden voor het maken van bedoelde scheepvaartgeul van den noordelijken leidam van het Zwolsche diep af in oostelijke richting, terwijl de gebaggerde grond met behulp van een perszuiger met persbuis \varnothing 0,50 m, liggende in het Zwolsche diep in het dijkstracé in oostelijke richting wordt verwerkt.

De bedoeling is nu om met de vrijkomende specie een waterkeerend grondlichaam te maken. Daar per m^1 ongeveer 4 à 500 m^3 grond vrijkomt, zal dit lichaam geheel andere afmetingen verkrijgen dan gebruikelijk is, wanneer de noodige specie voor den dijksbouw speciaal moet worden gewonnen.

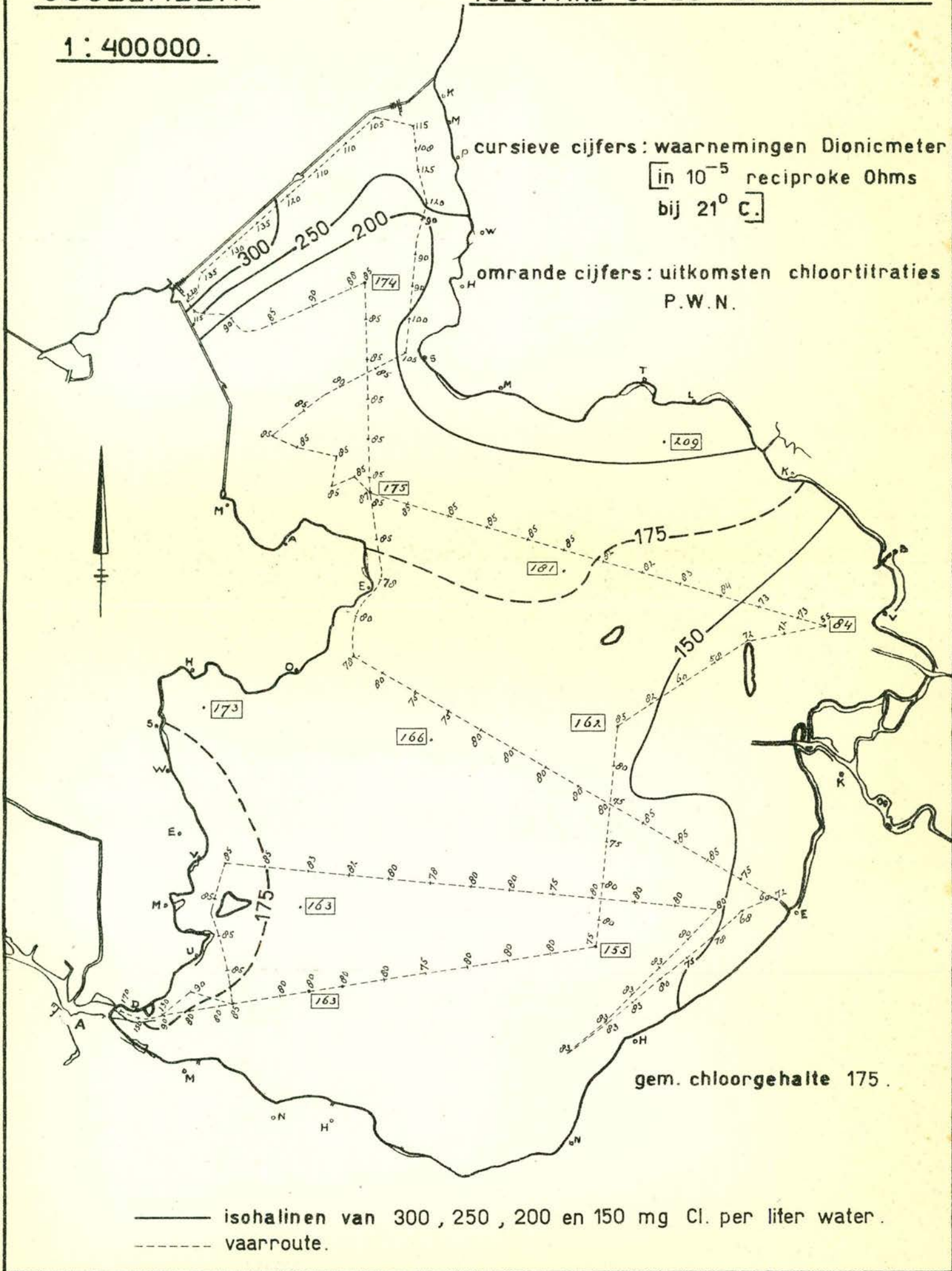
Voorloopig is gedacht aan het maken van een dijkslichaam al of niet met een buitenberm, een en ander zooals op de teekening Blad II staat aangegeven.

USSELMEER.

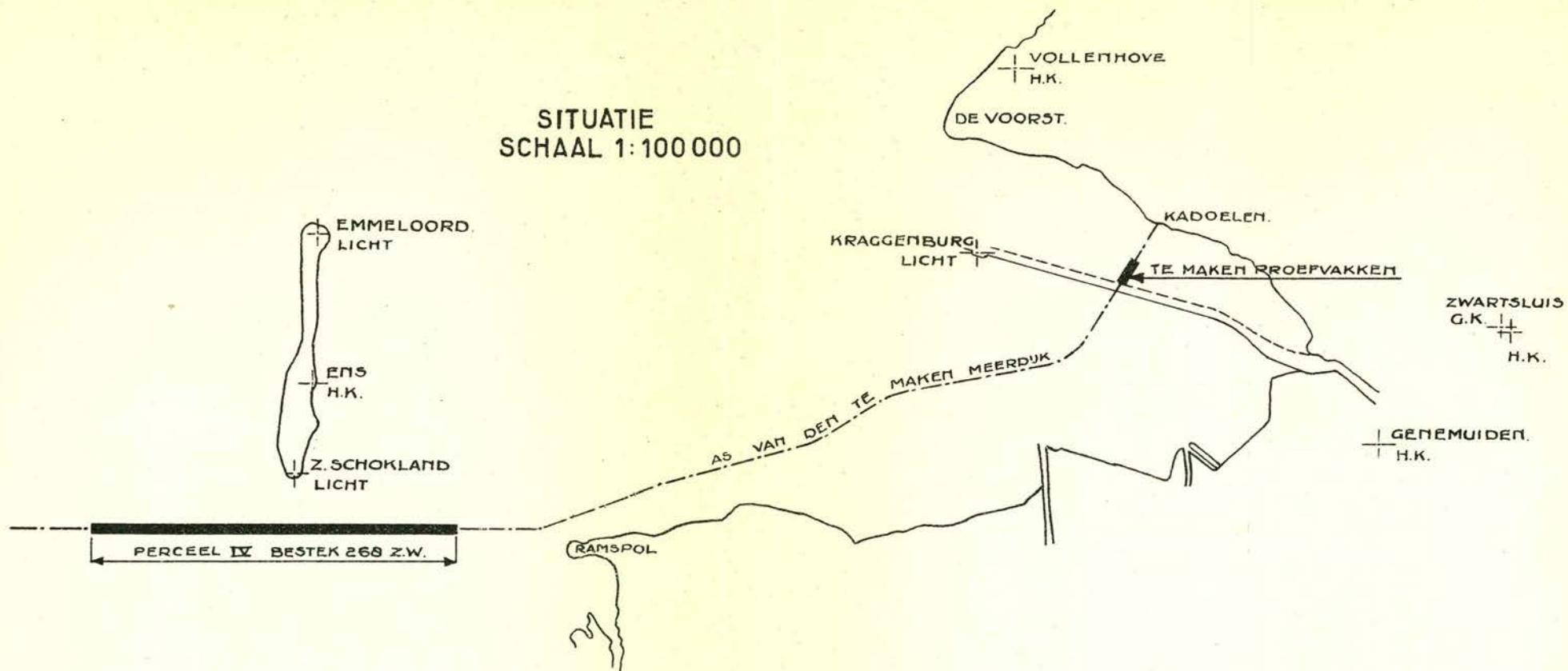
TOESTAND OP 23-25 AUG. 1937.

1 : 400000.

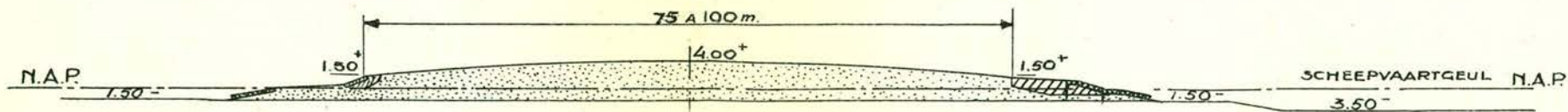

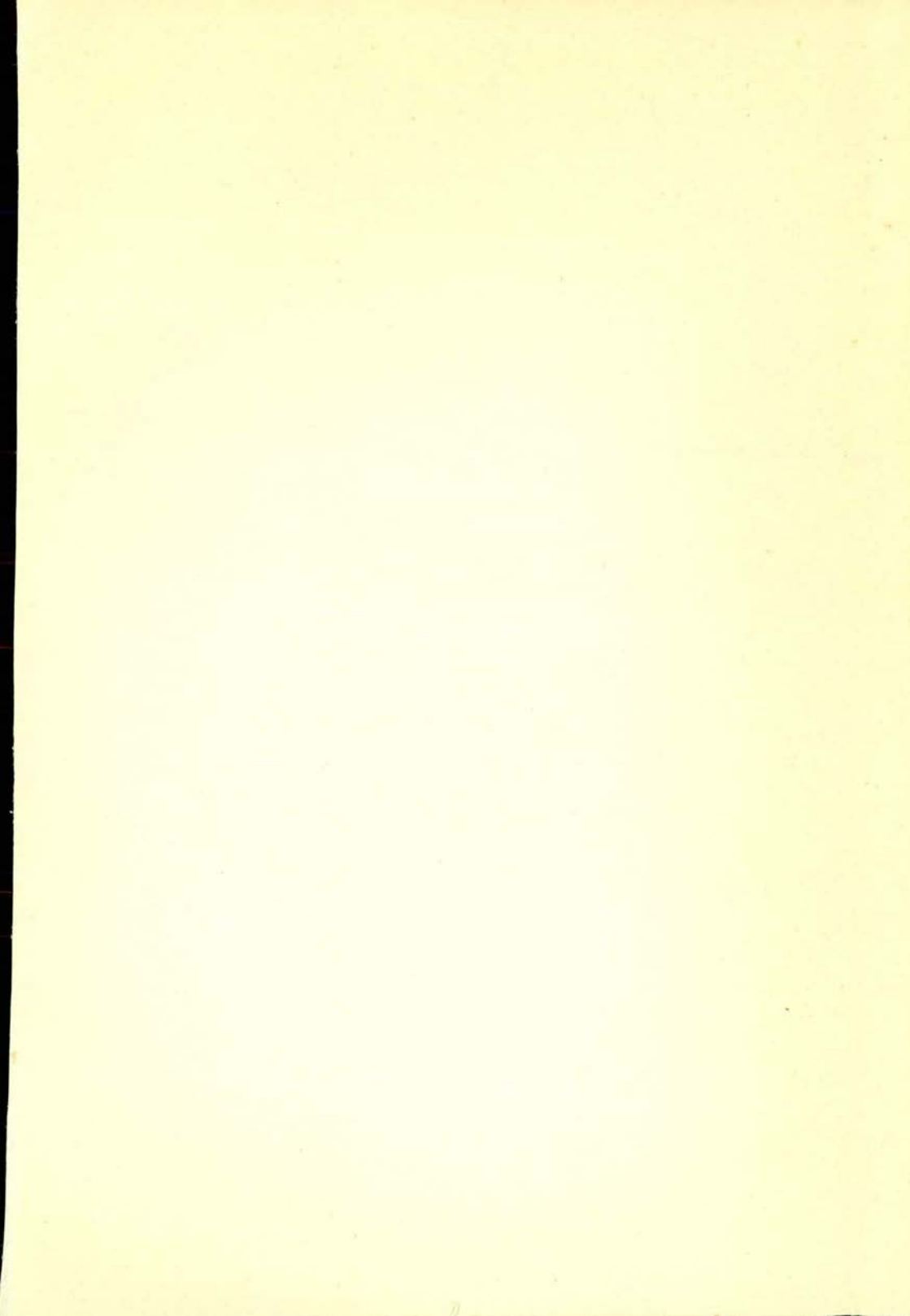
MEERDUK VAN DEN NOORDOOSTELIJKEN POLDER DUKVAK RAMSPOL – KADOELEN

SITUATIE
SCHAAL 1:100 000

DWARSPROFIEL SCHAAL 1:1000

JAARGANG XIX.

N°. 1.

DRIEMAANDELIJKSCH BERICHT

BETREFFENDE DE
ZUIDERZEEWERKEN.

JANUARI 1938.

RIJSUITGEVERIJ
DIENST VAN DE
NEDERLANDSCHE
STAATSCOURANT

UITGEGEVEN DOOR HET MINISTERIE VAN WATERSTAAT.

PRIJS f 0.35.

DRIEMAANDELIJKSCHE MEDEDEELINGEN BETREFFENDE DE WERKZAAMHEDEN VOOR DE AFSLUITING EN DROOGMAKING VAN DE ZUIDERZEE.

A. Mededeelingen betreffende den Dienst der Zuiderzeewerken.

PERSONEEL.

Benoemd werden:

a. met ingang van 1 October 1937 tot administratief ambtenaar 2e klasse in vasten dienst de bureelambtenaar in tijdelijken dienst: W. RENSEN, te 's-Gravenhage;

b. met ingang van 1 December 1937 tot kantonnier-havenmeester in vasten dienst de kantonnier-havenmeester in tijdelijken dienst: M. KOOY, te Den Oever (Wieringen).

Op arbeidscontract werd tewerkgesteld:

als tijdelijk opzichter 3e klasse, met ingang van 1 November 1937, M. VAN DER VELDE, te 's-Gravenhage.

Eervol ontslag werd verleend:

wegens verandering in de inrichting van het dienstvak, waarbij zij werkzaam waren:

I. met ingang van 1 October 1937 aan den ingenieur in tijdelijken dienst Ir. W. K. VAN OPPEN, te 's-Gravenhage;

II. met ingang van 1 October 1937 aan den buitengewoon-opzichter in tijdelijken dienst J. PALING, te Zwolle.

De bij het te Alkmaar gevestigd bureau ter voorbereiding van de plannen voor den Noordoostelijken Polder tewerkgestelde administratief-ambtenaar 2e klasse van den Rijkswaterstaat J. A. ZWIETINK werd met ingang van 1 November 1937 gesteld onder de bevelen van den Hoofdingenieur-Directeur van den Rijkswaterstaat in de directie Noordholland.

Eindiging tewerkstelling op arbeidscontract:

De met den schrijver 2e klasse J. L. VAN BREUGEL en den machineschrijver A. H. J. VAN BEUGEN, te Alkmaar gesloten arbeidsovereenkomsten eindigden op 1 November 1937.

BUREEL.

Het te Alkmaar gevestigd bureau, ter voorbereiding van de plannen voor den Noordoostelijken polder, werd met ingang van 1 November 1937 opgeheven.

PEILINGEN, WAARNEMINGEN VAN STROOMEN EN
WATERHOOGTEN.

Hieromtrent vallen geen bijzonderheden te vermelden.

AFSLUITING VAN DE ZUIDERZEE MET
BIJKOMENDE WERKEN.WATERKEERING LANGS DE NOORDZIJDE VAN
WIERINGEN.

De werken aan het paalscherm volgens bestek no. 272 Z.W. en het wijzigen van het profiel van een gedeelte van den Noorderoeverdijk volgens bestek no. 275 Z.W. kwamen gereed.

ONDERHOUD VAN VOLTOOIDE WERKEN GEDURENDE
HET JAAR 1938.

De volgende onderhoudsbestekken werden openbaar aanbesteed: no. 277 Z.W.; werken op Wieringen, Amsteldiepdijk, Balgzandkanaal en Rijkswegen, gegund aan P. Daalder's Aannemersbedrijf N.V., te Alkmaar, voor f 54 700,—;

no. 278 Z.W.; kunstwerken in den afsluitdijk te Den Oever en Kornwerderzand, gegund aan O. J. Bosker, te Wieringen, voor f 44 400,—;

no. 279 Z.W.; Afsluitdijk, gegund aan het Hollandsch Aannemersbedrijf Zanen Verstoep N. V., te 's-Gravenhage, voor f 172 480,—.

HULPMIDDELEN VOOR HET ONDERHOUD VAN DE KUNST-
WERKEN IN DE AFSLUITING.

In het volgende wordt een overzicht gegeven van de hulpmiddelen voor het onderhoud van de kunstwerken in de afsluiting, welke reeds aanwezig of nog in aanbouw zijn.

Zij kunnen worden onderscheiden in twee groepen:

1e. dienende voor het behandelen van de beweegbare ijzeren waterkeeringen;

2e. dienende voor het geheel of gedeeltelijk droogzetten van de sluiskokers.

Eerste groep.

De beweegbare ijzeren waterkeeringen omvatten:

Omschrijving.	Aantal.	Gewicht in tonnen.	Verfoppervlak in m ² .	Bouwkosten in guldens.
<i>Schuiven.</i>				
Uitwateringssluizen .	50	2.065	26.040	870.000
<i>Puntdeuren.</i>				
Uitwateringssluizen:				
bedrijf	50	780	9.250	250.000
reserve	2	31	370	10.000
Schutsluizen:				
bedrijf	22	656	7.460	260.000
reserve	4	120	1.340	47.000
Totalen		3.652	44.460	1.437.000

Zooals uit bovenstaand staatje blijkt, werden zeer weinig reserve elementen aangeschaft, voor de schuiven van de uitwateringssluizen zelfs geene. In elken koker komen twee schuiven voor, welke elkaars reserve zijn. Zij worden nimmer uitgenomen, doch ter plaatse in opgetrokken stand behandeld en hebben daarbij geen bijzondere hulpmiddelen van noode.

Voor de puntdeuren is, gerekend naar het gewicht, als reserve aanwezig: bij de uitwateringssluizen 4 %, bij de schutsluizen 18 % van het bedrijfstotaal. Voor beide samen 10½ %.

De bedoeling is, de deuren door veelvuldig klein onderhoudswerk voortdurend in goeden staat te houden, waarbij het in de toekomst zal blijken, welke bedrijfsduur daarmede zal kunnen worden bereikt. Het is daarom noodig ze op eenvoudige en weinig kostbare wijze uit te nemen, te vervoeren en te herplaatsen, zoowel ter inspectie, als voor reparatie- en onderhoudswerkzaamheden.

Voor de puntdeuren van de uitwateringssluizen werd eene verplaatsbare installatie aangeschaft, welke beurtelings te Den Oever en te Kornwerderzand in gebruik wordt gesteld.

Op de pijlerpunten aan de IJsselmeerzijde van den middelsten koker van een sluzengroep wordt een gelascht ijzeren deurenstelling (portaal) geplaatst, waaraan gelijktijdig 10 puntdeuren, elk wegend 15 ton, kunnen worden opgehangen, evenwijdig aan elkaar en op

onderlinge afstanden van 1,12 m' h.o.h. Deze afstand is juist voldoende om, met behulp van tijdelijk steigerwerk, de deuren te behandelen.

Na het ophangen van de deuren wordt daaronder een houten werkvloer aan de pijlers afgehangen, terwijl een houten magazijntje en werkplaatsje op een van de pijlers wordt geplaatst.

De installatie is alleen buiten het winterseizoen in bedrijf, omdat de puntdeuren, welke stormwaterkeering zijn, dan uitgenomen kunnen worden zonder vervanging.

Het enkele stel reservedeuren werd aangeschaft met het oog op een mogelijk ongeval in een of anderen koker.

Voor het lichten, vervoeren en herplaatsen van de deuren dient een kantelpont met open beun. Deze licht een deur van haar taats door, te voren aan boord genomen, ballast-water met eene elektrische pomp te verwijderen. Ten einde van onder de brugplaat naar buiten te varen wordt het geheel in schuinen stand gebracht door nog resteerend ballastwater naar ééne zijde van de ponton te pompen. Daarna wordt, door de omgekeerde manoeuvre, de rechte stand weder hersteld en wordt onder de deurenstelling gevaren. Een op die stelling aanwezige loopkraan met elektrische takels neemt de deur vervolgens uit de kantelpont over, hijscht haar op en geeft haar over aan de stelling, waaraan zij door middel van twee kettingen wordt opgehangen.

In normaal bedrijf wordt gerekend per werkseizoen de 10 deuren van één sluzengroep te behandelen. In het seizoen 1936 werden intusschen zonder bezwaar 20 deuren behandeld.

Des winters, wanneer de installatie buiten bedrijf is, worden de reservedeuren en de kantelpont aan de stelling gehangen.

Het overbrengen van stelling met loopkraan geschiedt door eene gehuurde drijvende kraan.

De installatie, welke reeds gedurende drie seizoenen in bedrijf is geweest, blijkt aan hooge eischen van gemakkelijke en economische exploitatie te voldoen en heeft totaal f 25 000,— gekost.

Een en ander werd beschreven in het Driemaandelijksch bericht van Juli 1935.

Voor de puntdeuren van de schutsluizen, maximaal wegende ongeveer 40 ton, is eene afzonderlijke drijvende werkplaats in aanbouw, voorzien van een dubbelen kraanarm voor het gelijktijdig aan boord nemen van twee bij elkaar behorende deuren van eenzelfde stel.

Zij zal afwisselend dienst doen te Den Oever en te Kornwerderzand, alwaar speciale meerplaatsen worden uitgevoerd, waartusschen zij ligging neemt.

Onder afzonderlijk hoofd wordt eene beschrijving van een en ander gegeven.

Tweede groep.

Het droogzetten van sluiskokers en -kolken behoeft in het algemeen zelden te geschieden.

De uitwateringssluizen vormen intusschen zulk een gewichtig onderdeel voor de handhaving van het IJsselmeerpeil, dat de eisch gesteld werd de kokers te allen tijde, voor inspectie en reparatie, droog te kunnen zetten. Hier zijn, behalve taatsen, ook loop- en leidingrails aanwezig in de schuifspinningen, welke voorziening kunnen behoeven.

Voor het droogzetten van zulk een koker werden twee ijzeren afsluitschotten vervaardigd, welke, in schuinen stand op den sluisvloer staande, ter weerszijden van de kokeroverdekkingen met hunne bovineinden tegen deze laatste steunen.

Waterdichte afsluiting tegen de pijlerdagvlakken wordt verkregen door beweegbare rubberbalken in de zijkanen van de schotten.

Zij worden aangevoerd en eventueel ook geplaatst met behulp van de hiervóór reeds genoemde kantelponton. Bovenkant schot steunt daarbij op één zijkant van de ponton. Het grootste deel van het schotgewicht wordt, door indompeling, rechtstreeks op het water overgebracht.

De twee schotten, welke respectievelijk 42 en 44 ton wegen, hebben f 45 000,— gekost.

Een en ander werd beschreven in het Driemaandelijksch bericht van Juli 1936 en Juli 1937.

De schotten zullen gedurende lange perioden buiten dienst zijn en behooren zich dan buiten het water te bevinden.

Daartoe worden nog bijzondere portaalvormige ijzeren stellingen vervaardigd, welke onder afzonderlijk hoofd worden beschreven.

Voor het droogzetten van schutsluiskolken worden voorshands geen bijzondere hulpmiddelen aangeschaft.

Wel werd het wenschelijk geoordeeld over een taatskuip te beschikken, bruikbaar te Den Oever zoowel als te Kornwerderzand. Deze zal van ijzer worden vervaardigd.

Beschrijving volgt onder hetzelfde hoofd als de hiervóór genoemde stellingen.

DRIJVENDE WERKPLAATS VOOR BEHANDELING VAN IJZEREN SCHUTSLUISDEUREN MET BIJBEHOORENDE MEERPLAATSEN.

Zie teekeningen bladen I en II.

De drijvende werkplaats, aangeduid als dubbelarmige kraanponton, bestaat uit een ponton van gewapend beton van vierkanten grond-

vorm met vier open ruimen (2 breede en 2 smalle), waarin vier deuren, in verticalen stand, geplaatst kunnen worden.

Centrisch op de ponton wordt een vaste ijzeren toren gebouwd, waarop een draaibare ijzeren dubbele kraanarm. Over een deel van elk armeinde zal een loopkat rijden, in gedwongen beweging, zoodanig, dat hun onderlinge standen steeds symmetrisch blijven ten opzichte van het midden. Elke loopkat draagt twee afzonderlijk aangedreven elektrische hijschlieren van 20 ton, zoodat elk een deur van 40 ton kan hanteeren.

Het werktuig, liggig nemende in de kolk tusschen een stel in de kassen staande deuren, kan deze gelijktijdig lichten en aan boord nemen in de beide aanliggende ruimen. De deuren worden op stoppingen op den pontonbodem geplaatst en vastgezet op de hoogte van het pontondek en eventueel met uithouders gesteund tegen den toren.

Tijdens het behandelen van twee deuren neemt het werktuig liggig tusschen speciaal daarvoor uitgevoerde meerplaatsen. Deze laatste zullen tevens dienen voor het opbergen van het plaatselijk stel reservedeuren, wanneer het werktuig op de andere plaats dienst doet.

De gewone bedrijfsmanoeuvre, waarbij een deurenstel, hetwelk in de sluis vervangen werd door de reservedeuren, aan boord van de werkplaats gereed gekomen is voor herplaatsing, terwijl een dienstdoend stel voor behandeling aan boord moet worden genomen, wordt gedacht als volgt te verloop.

De kraanponton, met de gereed gekomen deuren staande in de breede ruimen, wordt in de kolk gevoerd en gelegd tusschen de in hare kassen gedraaide reservedeuren, in zoodanigen stand, dat de ledige smalle ruimen naar deze deuren gekeerd zijn. De kraan neemt ze op en plaatst ze in die ruimen.

Het werktuig wordt dan, met vier deuren aan boord, uit de kolk gedreven, 90° gedraaid en weder naar binnen gebracht op dezelfde plaats als te voren. De kraan neemt de gereed zijnde deuren uit de breede ruimen en plaatst ze in hare kassen.

Vervolgens wordt het werktuig in de kolk versleept en gelegd tusschen het in de kassen gedraaide deurenstel, hetwelk behandeld moet worden. De kraan neemt deze deuren uit en plaatst ze in de breede ruimen.

Het werktuig wordt dan weder met vier deuren aan boord uit de kolk gebracht, 90° gedraaid en opnieuw naar binnen gevoerd, liggig nemende tusschen de ledige kassen, alwaar de reservedeuren worden geplaatst. Het werktuig wordt daarna uit de kolk gebracht.

Aan de IJsselmeerszijde van elke sluis wordt een meerplaats aangelegd, bestaande uit twee stellingen met bijbehorende remmingwerken, tusschen welke de werkplaats liggig neemt, zoolang zij op

eene plaats dienst doet voor het aan boord behandelen van twee deuren, of wel buiten dienst wordt opgelegd.

Zijn alle deuren van eene sluis gereed, dan worden de reserve-deuren door de kraanponton tegen de jukken gesteld, welke opgericht zijn boven op de zoo even genoemde stellingen, waar ze dan worden opgeborgen en eventueel behandeld kunnen worden.

Het werktuig wordt dan ledig versleept naar de andere plaats, alwaar wordt begonnen met de, op de stellingen staande, reserve-deuren aan boord te nemen in de smalle ruimen. Vervolgens wordt in de kolk gevaren en ligging genomen tusschen het deurenstel, hetwelk het eerst voor behandeling in aanmerking komt. Dit wordt uitgenomen en in de breede ruimen geplaatst. Na uitvaren, 90° draaien en weder invaren worden de reserve-deuren geplaatst, waarna het werktuig naar zijn meerplaats vervoerd wordt voor het aan boord behandelen van de uitgenomen bedrijfsdeuren.

De pontonafmetingen zijn zoodanig gekozen, dat slechts eene geringe speling overblijft tusschen de kolkmuren. Deze speling kan, zoo noodig, nagenoeg geheel worden opgevuld door tusschen ponton en kasranden horizontale hardhouten rollen aan te brengen. Hierdoor zal dan de noodige steun verkregen worden voor het handhaven van den verticalen stand in geval de deuren met ongelijke kracht mochten lossen.

Mochten de eenmaal gelichte deuren belangrijk in onderling gewicht verschillen, bij voorbeeld door ongelijke hoeveelheden vuil of slib, dan kan door ballastwater te pompen in de dubbele pontonwanden de rechte stand worden gehandhaafd.

Door den opgebouwden toren met kraanarm, zoowel als wegens de recht opstaande deuren, zal het zwaartepunt van het geheel betrekkelijk hoog komen te liggen en zal het, met het oog op de stabiliteit, gewenscht zijn de ponton zwaar te maken; vooral met zwaren bodem.

Zij werd daarom ontworpen in gewapend beton waarmede, tegenover ijzer, tevens het belangrijke voordeel verkregen wordt, dat het niet noodig zal zijn haar, voor onderhoudswerk, geregeld uit het water te halen. De kosten van een voldoende zware ponton zijn in gewapend beton geringer dan bij uitvoering in ijzer met bijbehorende ballast.

Aangaande stabiliteitsberekening mocht intusschen bedacht worden, dat geen al te hooge eischen behoeften te worden gesteld. Het met deuren bezwaarde werktuig toch vindt voldoende steun tegen kolkmuren en meerplaatsremmingen en behoeft slechts versleept te worden over den korten afstand tusschen deze twee. De overtocht over het IJsselmeer vindt onbelast plaats.

De gewapend betonconstructie van de ponton meet buitenwerks

13 m' en wordt rondom door horizontale en verticale berghouten beschermd. De hoogte is buitenwerks 4 m'.

De wanden zijn dubbel en in vakken verdeeld, zoowel met het oog op de veiligheid bij eventueele averij als voor waterballasting.

Over de hoogte van de ponton zijn, ter plaatse van de vier hoekpunten van den toren, zware kolommen van gewapend beton ontworpen, in welke de vier opgaande torenstijlen worden opgenomen, welke bestaan uit balken van Larssen-ijzers profiel no. VI.

Onder het dek worden tusschen deze kolommen zware koppelbalken aangebracht, terwijl, van de vier kolommen af in de lichaamsdiagonaalvlakken van de ponton, volle wanden loopen, welke, nabij de hoekpunten, zich verdeelen naar de beide aanliggende buitenwanden, voor het opnemen van de reacties tegen de kolkmuuren nabij de randen van de deurkassen. Het dek van gewapend beton is onderbroken door de vier deuren-ruimen en, nabij de hoekpunten, door vier ronde kluisgaten. Nabij één uiteinde van elk ruim geeft een klimladder verbinding tusschen bodem en dek.

Langs den buitenrand van het dek worden acht dubbele lipklampen geplaatst en nabij de hoekpunten vier bolders.

De torenstijlen worden door horizontale Vierendeelverbanden, over de hoogte, in drie vakken verdeeld. Het bovenste platvorm draagt een cirkelvormige railbaan, waarop draaibaar is de dubbele kraanarm, welke bestaat uit twee vollewandliggers, waarop looprails met het noodige tusschenverband. De geleiding van den kraanarm vindt alleen plaats op deze baan. In het open middenvak hangt een ladder af ter verbinding van het plankier van den kraanarm met dat van het tweede platform van den toren. De verbinding tusschen het pontondek en dit platform wordt verkregen door een buiten tegen den toren bevestigde ladder. De ladders worden voorzien van rugbeugels.

In het midden van den kraanarm wordt, aan de buitenzijde tegen een van de hoofdliggers, een bedieningsplatform aangebracht, waarop de noodige bedieningsapparaten komen voor de motoren van de hijsch- en rijdbeweging.

Het vermogen van de hijschmotoren is 5 pk bij 950 toeren per minuut, 50 perioden, 220/380 Volt, terwijl zij geschikt zullen zijn voor 30 min. bedrijf en een tweevoudig aanlooppoppel zullen hebben bij direct inschakelen. De motor drijft door middel van tandwiel-overbrenging een kettingwiel voor een Gallsche ketting van 70 mm steek. De ingenomen kettingen zullen worden gedragen door speciale kettinghouders, welke zijwaarts tegen de loopkatten worden aangebracht.

De hijschsnelheid bedraagt $2/3$ m' per minuut.

Het gelijktijdig verrijden van de loopkatten zal geschieden door middel van een bewegingswerk, opgesteld midden op den kraanarm, bestaande uit een motor van 5 pk, welke met de tusschenliggende

tandwieloverbrenging twee assen met vierkante schroefdraad aandrijft, gelegen in de lengte van den kraanarm en gaande door traversen, welke in de loopkatten zijn ingebouwd. De motor is geheel gelijk aan de hijschmotoren. De schroeffassen zijn door zelfinstellende kogellagers ondersteund.

Op het bedieningsplatform wordt een lessenaar opgesteld, bevattende de schakelaars voor de 4 hijschmotoren en den rijmotor. Dit zijn automatische omkeerschakelaars met vonkenschotten, thermische maximaalbeveiliging en muurkast met 3-voudige drukknoppen.

De kabels zijn gepantserde loodkabels, met waterdichte invoering in motoren en apparaten. Het electrisch sleepcontact boven op den toren wordt door een scherm omgeven.

Het 90° draaien van den kraanarm, hetgeen onbelast plaats heeft, geschiedt door handbeweging eveneens van het reeds genoemde bedieningsplatform af. Het aldus aangedreven rondsel werkt op een pennenrand, welke over ruim 1/4 gedeelte van den omtrek van de cirkelvormige railbaan op bovenkant toren is aangebracht.

De te Den Oever en te Kornwerderzand aan te leggen meerplaatsen zullen elk bestaan uit twee raamwerken van gewapend betonbalken, rustende op zes palen van hetzelfde materiaal.

De balken zijn naar de binnenzijde verlengd tot uitstekende consoles, welke stoppingen dragen voor het daarop stellen van deuren, steunende tegen op het raamwerk geplaatste houten jukken.

Aan de binnenzijde wordt vóór ieder van de stellingen een geleidingsremmingwerk gemaakt, bestaande uit vier Larssen-ijzers profiel VI met een horizontale gording van hetzelfde profiel. Naar de invaartzijde steekt dit remmingwerk scheppend buiten de stellingen uit. Over dit deel komen twee gordingen voor.

Met de open werkplaats kunnen, gedurende het zomerseizoen, steeds twee deuren in behandeling worden genomen. Mocht dit niet voldoende blijken, dan kunnen twee bedrijfsdeuren tegen de jukken van de reserve-deuren gesteld en aldaar behandeld worden, waarna het werktuig naar de andere plaats wordt versleept, ten einde een stel bedrijfsdeuren aan boord te nemen.

De mogelijkheid bestaat om de werkplaats voor winterbedrijf eventueel gesloten te maken door op het dek wegneembare houten schotten op te stellen rondom de boven het dek uitstekende gedeelten van de deuren.

Bij onderhandsche overeenkomst werd de uitvoering van de drijvende werkplaats met de bijbehorende meerplaatsen opgedragen aan de N. V. Verschure & Co.'s Scheepswerf en Machinefabriek, te Amsterdam, voor de somma van f 52 860,—. Als onderaannemster voor de ponton en de meerplaatsen zal daarbij de Hollandsche Beton Mij. optreden.

TAATSKUIP EN STELLINGEN VOOR OPHANGEN AFSLUITSCHOTTEN.

Zie teekening op blad III.

De taatskuip heeft een \angle -vormige horizontale doorsnede en sluit met rubberstrooken aan tegen het opgaand muurwerk en op den sluisvloer.

Binnen het doorgaande dagvlak van den kolkmuur steekt de kuip slechts 50 cm uit.

De wand wordt gevormd door een 10 mm dikke ijzeren beplating, bevestigd tegen \angle -vormige horizontale ijzeren spanten. De onderlinge afstanden van de spanten varieren met den waterdruk, echter met dien verstande, dat de grootste afstand tusschen de spanten zich op het midden van de kuiphooft bevindt en naar beide einden afneemt, omdat de kuip, in verticalen zin, omgekeerd te gebruiken is. Beide uiteinden zijn daarom symmetrisch afgewerkt met sprong, welke over den aanslagdrempel valt, zoodat de kuip zoowel voor een rechtsche als linksche deur kan worden gebruikt. Zij dient zoowel voor de schutsluis te Den Oever als voor die te Kornwerderzand.

De stellingen voor het ophangen van de afsluitschotten zijn op blad IV weergegeven.

Aan deze stellingen worden de ondereinden van de schotten opgehangen, terwijl hunne boven-einden zullen rusten door middel van de daaraan bevestigde uitstekende wiel-tjes, op bovenzvlak pijlers en wel zoodanig, dat de schotten in horizontalen stand komen te liggen.

Elke stelling bestaat uit twee evenwijdig aan elkaar opgestelde en door dwarsverband onderling verbonden ijzeren vakwerk-vormige portaalliggers. Op elke stelling zijn twee bokjes aangebracht met platform voor een handlier, waarmede het ondereinde van het schot omhoog kan worden getrokken, om ten slotte te worden opgehangen aan kettingen, welke aan de bokjes bevestigd zijn.

De schotten moeten gebracht worden tot boven het bovenzvlak van de pijlers, teneinde de afdichtingsconstructie en hydraulische vizels uit de zij-kanten te kunnen verwijderen.

Daartoe moeten de lierkettingen eerst worden bevestigd aan boven-eind schot, ten einde dit in iets steiler stand te plaatsen, bij welke manoeuvre ondereind schot op den sluisvloer blijft rusten. Vervolgens wordt, onder elk wiel-tje, een onderslagbalk gelegd op de pijlerdek-zerk en het schot met de wiel-tjes daarop gestreken. Daarna worden de lierkettingen aan ondereind schot bevestigd en hijschen de lieren het in den gewenschten horizontalen stand, waarbij de wiel-tjes verrijden over de onderslagbalken.

De twee schotten worden aldus geborgen aan de IJsselmeerzijde boven twee naast elkaar gelegen sluiskokers. Beide stellingen sluiten tegen elkaar aan met een doorgaand plankier, waarover de handlieren vervoerd kunnen worden voor het bedienen van beide schotten.

De uitvoering van taatskuip en stellingen is op 19 Januari 1938 publiek aanbesteed volgens bestek no. 280 Z.W.

DE TOESTAND OP HET IJSSELMEER.

Het waterbezwaar in het afgelopen kwartaal was gering. Niet alleen waren de rivierstanden voortdurend laag, doch ook viel weinig en in October zelfs zeer weinig regen. Het gevolg was, dat eenerzijds het peil van het meer gemakkelijk kon worden gehandhaafd, terwijl anderzijds de daling van het zoutgehalte, welke bij gemiddelde omstandigheden na 1 October optreedt, nagenoeg uitbleef.

In de maanden October, November, December werd door spuiingen tot een aantal van 53, 40 en 93 groeptijen respectievelijk 0,65, 0,5 en 1,3 milliard m³ water geloosd. Het normale waterbezwaar over deze drie maanden is op ongeveer 3,9 milliard m³ te stellen, waarvan het voorgekomene dus slechts 60 % uitmaakt.

Het gemiddelde chloorgehalte van het meer, dat in het voorjaar zijn laagste waarde had bereikt en einde Augustus was gestegen tot 175 mg per liter, bleek bij den tocht van half October een waarde van 190 mg per liter te hebben bereikt. Bij den laatsten tocht in het midden van December, waarvoor blad V een overzicht van de resultaten geeft, werd hetzelfde gemiddelde gehalte gevonden als in October. Waarschijnlijk is daartusschen een maximum opgetreden, dat nog iets hooger heeft gelegen.

VOORZIENINGEN IN DE BELANGEN VAN DE SCHEEPVAART.

Elburg. In de afgelopen verslagperiode kwamen de werken te Elburg, welke moesten worden uitgevoerd volgens bestek no. 261 Z.W., behoudens herstratingswerkzaamheden, die in den onderhoudstermijn zullen worden verricht, gereed. Deze werken werden dan ook den 17en November 1937 voor de eerste maal geheel voltooid opgeleverd en goedgekeurd.

Kampen. Het baggerwerk in den Burgel had, behoudens een onderbreking in verband met het vervangen van den baggermolen door een anderen, geregeld voortgang. Den 23en December 1937 was het baggerwerk voor 2/3 gedeelte gevorderd.

Nijkerk. Het in het vorige Bericht omschreven werk, omvattende het vernieuwen van het oostelijk havenhoofd van de buitenhaven te Nijkerk met bijkomende werken, vorderde snel.

Gereed kwamen gedurende de afgelopen verslagperiode het inheien van den ijzeren damwand, het inheien van den houten damwand, het inheien van de beschoeiings- en ankerpalen, benevens een gedeelte van het opruimings- en graafwerk.

ONDERHOUDSBAGGERWERKEN IN DE GEULEN NAAR DE HAVENS GELEGEN AAN HET IJSSELMEER.

Aansluitende aan den in het Driemaandelijksch bericht van Januari 1937 vermelden staat, aangevende een overzicht van de gedurende het jaar 1936 uitgevoerde en voltooide onderhoudsbaggerwerken in de geulen naar de havens gelegen aan het IJsselmeer, volgt hier het staatje voor het jaar 1937.

Ook thans zijn niet opgenomen onderhoudsbaggerwerken, uitgevoerd door den Rijkswaterstaat of de betrokken gemeente, welke geheel of gedeeltelijk uit het Zuiderzeefonds zijn bekostigd. Vermeld zijn dus slechts die werken, welke door den Dienst der Zuiderzeewerken zijn uitgevoerd.

Geul naar de haven van:	Bestek n ^o . Z. W.	Gebaggerd aantal m ³ gemeten in wiskundig profiel.	Totaal.	Voltooid opgeleverd.
Wijdenes	271	1.031	f 764,66	4 Mei 1937
Muiden	271	12.519	„ 2.430,77	10 Mei 1937
Spakenburg . . .	271	25.539	„ 4.980,10	3 Juni 1937
Harderwijk . . .	Onderh. overeenk. d. d. 10 Juni 1937.	14.416	„ 3.604,—	14 Juli 1937

CONTROLEPEILINGEN.

Teneinde het uit te voeren onderhoudsbaggerwerk zooveel mogelijk te kunnen beperken, is een geregeld controleeren van de geulen noodzakelijk.

Dit controleeren werd gedurende het afgelopen jaar met behulp van het motorvaartuig „Wieringen” uitgevoerd en zal worden voortgezet.

INDIJKING EN DROOGMAKING VAN DEN NOORD- OOSTELIJKEN POLDER.

Meerdijk. De werkzaamheden aan de onderhanden zijnde gedeelten van den meerdijk bij Lemmer, Urk en bezuiden Schokland, respectievelijk de perceelen I, III en IV van het Bestek no. 268 Z.W., werden krachtig voortgezet.

Het werk bij Lemmer werd op een afstand van ruim 4 km uit het beginpunt van een tijdelijken, met steen en rijshout verdedigden kop voorzien. De kraagstukken kwamen met de bestortingen geheel gereed, terwijl de steenglooiing aan de polderzijde nagenoeg over de geheele lengte tot bermhoogte en over de halve lengte geheel gereed kwam; aan de IJsselmeerzijde moet nog een belangrijk gedeelte van de glooiing boven het peil van 0,75 m + N.A.P. worden gemaakt. De gunstige ligging van dit dijksgedeelte maakt het mogelijk hieraan, behoudens vorst, gedurende den winter door te werken, zonder dat ernstig gevaar voor beschadiging moet worden gevreesd.

Het dijkswerk bij Urk werd op een afstand van 1050 m uit het beginpunt tijdelijk stil gelegd, terwijl het baggerwerk voor de grondverbetering gereed kwam over een lengte van ruim 2300 m, waarvan ruim 2000 m weder met zand werd aangevuld.

Het 1050 m lange dijksgedeelte is met uitzondering van de aan te brengen kleibekleding nagenoeg voltooid. De stand van het werk gaf den Minister van Waterstaat aanleiding den aannemer, de firma D. Blankevoort Dzn., te Bloemendaal, het geheele werk van perceel III op te dragen voor een bedrag van f 2 898 500,—.

Het werk bezuiden Schokland kwam, voor zoover dit het dijkswerk betreft, nagenoeg gereed over een lengte van 2000 m, terwijl het baggerwerk voor de grondverbetering vorderde tot een totale lengte van ongeveer 3400 m, waarvan 3250 m met zand werd aangevuld. Over een lengte van ongeveer 200 m traden hoofdzakelijk aan de polderzijde tijdens den opbouw van het dijkslichaam verschuivingen op, welke, dank zij de krachtige wijze, waarop de aanneemster het werk heeft aangepakt en een gewijzigde werkmethode, waarbij de ophooging in een geleidelijker tempo werd aangebracht, thans weer geheel hersteld zijn.

De levering van door het Rijk voor den dijksbouw beschikbaar gestelde materialen, waarvoor de in het voorgaande Bericht vermelde contracten waren gesloten, werd geheel voltooid.

PROEFVAK NABIJ KADOELEN.

Het werk aan het proefvak werd nog tot half November voortgezet. Nadat gebleken was, dat het gestelde doel, het opspuiten van een dijkslichaam met den ter plaatse, tengevolge van baggerwerken vrijkomenden grond, mogelijk was met nog eenigszins zandige

specie, werd nog een proef genomen met den grond uit de meer kleihoudende lagen. Hiervoor moest een van de baggermolens verlegd worden naar een punt ten zuiden van den zuiderleidam van het Zwolsche Diep, wat een plaatselijk opruimen van dezen dam noodzakelijk maakte. De uitslag van deze laatste proef was ongunstig ten aanzien van de mogelijkheid om op de normale wijze met bakkenzuigers een dijkslichaam te maken, dat wat de breedteafmetingen betreft, eenigszins in verhouding blijft tot de in totaal te bergen vrijkomende hoeveelheden baggerspecie; wel bleek de grond geschikt om voor afdekking van een breed zandlichaam te worden gebruikt. In totaal werd een 55 m breed zandlichaam ter lengte van ongeveer 400 m en tot een hoogte van ongeveer 1,80 m + N.A.P. boven water gebracht en op de belooften van een eenvoudige afdekking met rijsbeslag en stortsteenglooijing voorzien, terwijl buiten den teen lichte voorzieningen werden gemaakt met smalle kraagstukken, bleeslagen of rietzoden. Deze bekledingen dienen zoowel ter beveiliging van het gemaakte zandlichaam, dat een onderdeel van het dijksvak Ramspol—Kadoelen vormt, tegen storm en hoog water, als ter leering voor de keuze van de definitieve constructie.

BEMALING.

Zooals bekend is, zal de Noordoostelijke Polder worden bemalen door drie gemalen en wel één bij De Voorst, dat voor de eerste afdeling is bestemd, en twee, respectievelijk bij Urk en bij Lemmer, welke gezamenlijk het waterbezwaar van de tweede afdeling voor hun rekening zullen nemen (zie Driemaandelijksch bericht April 1936, blad III). De funderingsputten, waarin de gemalen bij Urk en Lemmer, elk met een schutsluis, zullen worden gebouwd, zijn uitgevoerd volgens de bestekken 255 en 259 Z.W. (zie Driemaandelijksch bericht Juli 1936, blad IV en V, en October 1936, blad II en III).

De uitvoering van deze gemalen zelf komt dus thans aan de orde. Dat bij Urk zal worden voorzien van Dieselmotoren, dat bij Lemmer zal door middel van electriciteit worden aangedreven, terwijl voor het gemaal bij De Voorst nog geen keuze is gedaan ten aanzien van de beweegkracht.

Het gemaal bij Urk krijgt drie 4-tact Dieselmotoren, welke elk door middel van een haaksche tandwieloverbrenging zijn gekoppeld aan een centrifugaalpomp met verticale as. Iedere pomp zal in staat zijn, bij een opvoerhoogte van 5,45 m en bij 85 omwentelingen per minuut 520 m³ water per minuut te verzetten, hetgeen in normale omstandigheden voldoende zal zijn. Teneinde echter in bijzondere omstandigheden meer water te kunnen verzetten, of wel een belangrijk grootere opvoerhoogte te overwinnen, is het vermogen van de motoren grooter dan uit bovenstaande cijfers zou volgen. Iedere

motor zal in staat zijn bij 170 omwentelingen per minuut 1070 Aspk te ontwikkelen.

De levering van de machinale inrichting van dit gemaal is ondershands aanbesteed op 16 September 1937. Naast de hoofdmotoren, tandwieloverbrengingen en pompen omvatte deze aanbesteding alles, wat verder tot de machinale inrichting behoort, als schuifafsluiters in de persbuisen, vacuüm- en lenspompen, de geheele elektrische licht- en krachtleiding met inbegrip van twee dieseldynamo's, de verdere hulp- en reservewerktuigen, de olietanks, enz. Het laagst werd ingeschreven door de N. V. Werkspoor, te Amsterdam, met f 675 600,—, aan wie het werk werd gegund.

Het ontwerpen van de gebouwen voor de gemalen kan eerst geschieden, nadat de machinale inrichtingen volledig zijn uitgewerkt. Te zijner tijd zullen hieromtrent nadere mededeelingen volgen. De architectonische verzorging van deze bouwwerken is opgedragen aan ir. D. ROOSENBURG b.i., te 's-Gravenhage.

B. Mededeelingen betreffende den Dienst voor het in cultuur brengen van den Wieringermeerpolder.

OPENBAAR LICHAAM „DE WIERINGERMEER”. — BESTUUR.

Het is thans voor de laatste maal, dat door den Dienst voor het in cultuur brengen van den Wieringermeerpolder in deze berichten verslag wordt gedaan.

De wet van 31 Mei 1937 (*Stbl.* no. 521), welke krachtens Koninklijk besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 597) op 1 Januari 1938 in werking is getreden, heeft nl. een belangrijke wijziging in de tot dien datum bestaande organisatie voor de Wieringermeer teweeg gebracht.

Krachtens genoemde wet toch is, met toepassing van artikel 194 der Grondwet, ingesteld een openbaar lichaam „de Wieringermeer”, hetwelk is belast met:

I. de leiding en de uitvoering van den verderen inpolderingsarbeid binnen zijn gebied, daaronder begrepen het geschikt maken van de daarin gelegen gronden voor gebruik, in het bijzonder voor de uitoefening van den landbouw, voor bewoning en voor verkeer te land en te water;

II. het eigenaarsbeheer van de Staatseigendommen binnen zijn gebied, met de bevoegdheid van deze eigendommen ten hoogste 1000 ha in Staatsexploitatie te houden;

III. het treffen van voorzieningen ter behartiging van de waterstaatsbelangen binnen zijn gebied, voor zoover die taak niet aan anderen is of zal worden opgedragen, en het beheer van door Ons aan te wijzen waterstaatswerken buiten dat gebied onder nakoming van ten aanzien dier werken door het Rijk aangegane verplichtingen;

IV. het treffen van gemeentelijke voorzieningen, welke voor de tot het gebied van dat lichaam behorende gronden en wateren in afwachting van de gemeentelijke indeeling daarvan, worden vereischt.

De krachtens dit artikel opgedragen werkzaamheden vallen in twee afdelingen uiteen, te weten A. in een afdeling Rijkszorg, omvattende de onderdeelen I tot en met III, waaronder ook ressorteeren de onderdeelen, welke in normale omstandigheden tot de taak van een waterschap behooren, en B. in een afdeling Gemeentelijke zorg, omvattende al hetgeen bij een gemeente thuis behoort.

A. AFDEELING RIJKSZORG.

Voor de afdeling Rijkszorg is met het bestuur belast een uit negen leden bestaande Raad en een directie.

De Raad heeft de leiding van de exploitatie van de gronden, welke als proef in Staatsexploitatie zullen blijven, stelt de noodige verordeningen op waterstaatsgebied vast, houdt toezicht op de handelingen van de directie en dient de Regeering van advies.

De directie is met de eigenlijke uitvoering van de werken belast en is daarvoor verantwoordelijk aan den Raad, voor zoover dit betreft de gronden, welke als proef in Staatsexploitatie zullen blijven, overigens aan den Minister van Waterstaat of aan dezen en den Minister van Financiën, naar de in de wet genoemde onderscheiding.

Ter uitvoering van de wet werden bij Koninklijk besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 579P) nadere regelen vastgesteld, met betrekking tot de onderwerpen I tot en met III hiervoor genoemd.

Bij Koninklijk besluit van 29 December 1937 no. 11 werd met ingang van 1 Januari 1938 tot directeur benoemd Ir. S. SMEDING, sedert 1 Januari 1930 lid van de voorloopige directie van den Wieringermeerpolder.

Bij Koninklijk besluit van 28 December 1937 no. 21 werden de leden van den Raad benoemd. Deze is als volgt samengesteld:

Ir. V. J. P. DE BLOCC VAN KUFFELER, Hoofdingenieur-Directeur van den Rijkswaterstaat, toegevoegd aan den Directeur-Generaal van den Rijkswaterstaat, te 's-Gravenhage;

Mr. H. F. DE BOER, Administrateur, Hoofd van de Afdeling Domeinen van het Departement van Financiën, te 's-Gravenhage;

C. DANE GZD., wethouder der gemeente Willemstad;

J. HAVERKAMP, Rentmeester der gemeente Kampen, te Kampen;

Jhr. Ir. O. C. A. VAN LIDTH DE JEUDE, Oud-Minister van Waterstaat, te 's-Gravenhage;

A. J. LOERAKKER, Voorzitter van den Nederlandschen R.K. Landarbeidersbond St. Deusdedit, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Haarlem;

H. D. LOUWES, Voorzitter van de Groninger Maatschappij van Landbouw, te Ulrum;

L. H. MANSHOLT, lid van Gedeputeerde Staten van Groningen, te Glimmen, en

C. MOORS, Voorzitter van den Noord-Brabantschen Christelijken Boerenbond, te Nieuw-Vossemeer.

Als voorzitter werd benoemd Jhr. Ir. O. C. A. VAN LIDTH DE JEUDE en als diens plaatsvervanger de heer H. D. LOUWES, terwijl Mr. H. F. DE BOER werd aangewezen als vertegenwoordiger van den Minister van Financiën in dien Raad.

Voorts werd voorloopig als secretaris van den Raad aangewezen Ir. V. J. P. DE BLOEQ VAN KUFFELER.

Als standplaats van den Raad werd door den Minister van Waterstaat bij beschikking van 31 December 1937, La. V, Directie van den Waterstaat, de gemeente Alkmaar aangewezen.

Aangezien de waterbouwkundige werken in den polder ook bij de nieuwe organisatie Rijkswaterstaatswerken zijn gebleven, zijn daarop de op grond van de wet van 28 Februari 1891 (*Stbl.* no. 69) tot vaststelling van bepalingen betreffende 's Rijks waterstaatswerk vastgestelde reglementen van toepassing.

Het was nu noodig de ambtenaren van het lichaam aan te wijzen, die de bevoegdheden krachtens deze reglementen zouden kunnen uitoefenen. Dit geschiedde bij de volgende Koninklijke besluiten.

1. Koninklijk besluit van 22 December 1937 (*Stbl.* no. 579N) tot wijziging van het Rijkswegenreglement.

2. Koninklijk besluit van 22 December 1937 (*Stbl.* no. 579O) tot vaststelling van een Rijknzeeweringenreglement.

3. Koninklijk besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 579Q) tot wijziging van het Baggerreglement.

4. Koninklijk besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 579R) tot nadere wijziging van het Algemeen Reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen.

Verder kwamen nog tot stand:

5. Koninklijk besluit van 31 December 1937 (*Stbl.* no. 639X) tot aanwijzing van de Kamer van Koophandel, waaronder het gebied van het openbaar lichaam de Wieringermeer zal ressorteeren.

6. Beschikking van den Minister van Financiën dd. 30 November 1937, Afdeling Organisatie van den Belastingdienst, tot aanwijzing van de kantoren waaronder het openbaar lichaam de Wieringermeer zal ressorteeren.

Bij het optreden van de nieuwe organisatie kon de ontginningsperiode als afgesloten worden beschouwd.

In verband hiermede heeft het H.M. de Koningin behaagd van Hare waardeering voor den verrichten cultuur-technischen arbeid te doen blijken door te benoemen tot:

Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw:

Ir. S. SMEDING, lid van de voorloopige directie van den Wieringermeerpolder:

Officier in de orde van Oranje-Nassau:

Ir. C. L. VAN STEEN, inspecteur, en

Ir. W. A. BOSMA, landbouwkundig ambtenaar bij den dienst voor den Wieringermeerpolder;

Ridder in de orde van Oranje-Nassau:

K. VAN GAALLEN, voormalig bedrijfsleider in de Wieringermeer, terwijl aan den landarbeider in de Wieringermeer P. A. PAUWELS de bronzen medaille, verbonden aan de orde van Oranje-Nassau, werd toegekend.

PERSONEEL.

In het afgelopen halfjaar werden op arbeidsovereenkomst aangesteld:

Namen:	Functie:	Datum van ingang:
W. Koster	opzichter	1 Juli
L. L. Poeze	typiste	3 „
C. v. d. Leer	opz.-teekenaar	5 „
J. Jansen	idem	5 „
Ir. A. Spriensma	adj.-inspecteur	9 „
Ir. M. Donkersloot	idem	1 Augustus
J. Schenke	teekenaar	1 „
Mr. R. Kooiman	commies-redacteur	1 September
F. v. Roosmalen	opz. der domeinen	1 „
G. Katt-Lüneman	werkster	1 „
A. de Grooth	idem	4 October
G. Kuut	idem	1 November
M. Brouwer	idem	1 „
K. Verwer	aank. teekenaar	11 „
A. Winkel	adm. ambtenaar	15 „
J. Bakker	leerl. laborant	29 „
J. Hofstee	idem	29 „

Eervol ontslag werd verleend aan de arbeidscontractanten:

Namen:	Functie:	Datum ingang:
P. Oom	teekenaar	1 Juli
H. Piket	opzichter	1 Juli
J. Kuipers	opz.-teekenaar 1ste kl.	7 Juli
Ir. D. in 't Veld	adj.-inspecteur	1 Juli is echter tot 16 Juligebleven op mondel. over- eenkomst
A. C. Asjes	teekenaar	1 Augustus
P. Kramer	bewaker	16 Augustus
G. Stuy	teekenaar	1 September
Drs. E. Palm	chemicus	1 October
Dr. W. Matla	idem	1 October overeen- komst met de Ned. Chem. Ver.
G. de Goede—Luining	werkster	4 October
A. de Regt	waker	27 October
J. Bos	adm. ambtenaar	15 November
G. Schimmel.	kantonnier-haven- meester	1 December
J. C. Vogelaar	adm. ambtenaar	1 Januari 1938
P. C. J. Peters	Voorzitter Afd. Algemeen Bestuur	1 Januari 1938
Mr. R. Kooiman	Commies-Redacteur	1 Januari 1938
A. Winkel	adm. amb. 2de kl.	1 Januari 1938
W. Hoes	arbeider	1 Januari 1938
S. Zijlstra—Sibma.	werkster	1 Januari 1938

Bij Koninklijk besluit van 29 December 1937 no. 12 werden met ingang van den datum, waarop de wet van 31 Mei 1937 (*Stbl.* no. 521) in werking zal treden (1 Januari 1938) in vasten dienst bij het openbaar lichaam benoemd tot:

1. secretaris der directie van het openbaar lichaam „de Wieringermeer” C. L. DE BRUIJN;
2. hoofd der bouwkundige afdeling A. D. VAN ECK;
3. inspecteur Ir. C. L. VAN STEEN;
allen ter standplaats Alkmaar;
4. bouwkundig ambtenaar, ter standplaats Slootdorp, A. J. SUIJKERBUIJK;

landbouwkundig ambtenaar:

5. Ir. W. A. BOSMA,	}	allen ter standplaats Medemblik;
6. Ir. G. W. HARMSSEN,		
7. Ir. C. KALISVAART,		
8. Ir. A. J. ZUUR, ter standplaats Groningen;		
9. Ir. C. SPITHOST, ter standplaats Groningen, met bepaling, dat hij gedetacheerd zal zijn bij de Directie van den Landbouw.		

Met het bij den Dienst op arbeidscontract werkzame personeel, voor zoover hiervóór niet genoemd, werden door het openbaar lichaam nieuwe arbeidscontracten, ingaande 1 Januari 1938, gesloten.

B. AFDEELING GEMEENTELIJKE ZORG.

Voor de afdeling Gemeentelijke zorg is met het bestuur belast een uit negen leden bestaande bestuurscommissie, een dagelijksch bestuur en een voorzitter, die de werkzaamheden verrichten, welke in een gemeente behooren respectievelijk tot den taak van den raad, het college van burgemeester en wethouders en den burgemeester.

De directeur treedt krachtens de wet op als voorzitter.

Ter uitvoering van de wet werden bij Koninklijk besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 359) nadere regelen gesteld, met betrekking tot de gemeentelijke zorg.

Bij Koninklijk besluit van 28 December 1937 no. 19 werden benoemd tot leden van de bestuurscommissie de heeren:

Mr. A. J. BACKER, administrateur ter provinciale griffie van Noord-Holland, te Haarlem;

C. L. DE BRUIJN, secretaris der Wieringermeerdirectie, te Alkmaar;

A. C. DE GRAAF, landbouwer te Middenmeer;

Mr. A. F. KAMP, burgemeester van Texel;

H. LEYTEN, landarbeider te Middenmeer;

A. VAN OERS, te Slootdorp;

P. C. J. PETERS, burgemeester van Medemblik;

Ir. S. SMEDING, directeur van de Wieringermeer, te Alkmaar;

J. VENHUIZEN, landbouwer te Slootdorp.

Tot leden van het dagelijksch bestuur werden aangewezen de heeren P. C. J. PETERS en A. C. DE GRAAF, terwijl eerstgenoemde tevens tot onder-voorzitter werd benoemd.

Voorts werden bij hetzelfde Koninklijk besluit benoemd tot:

a. secretaris der bestuurscommissie: de heer A. BLAAUBOER, hoofd-commissie ter secretarie te Meppel;

b. ontvanger: de heer J. C. VOGELAAR, administratief ambtenaar bij de directie van den Wieringermeerpolder;

c. ambtenaar van den Burgerlijken Stand:

de heeren A. BLAAUBOER, J. C. VOGELAAR, P. C. J. PETERS, allen voornoemd, alsmede Mr. R. KOOIMAN, commies-redacteur bij de directie van den Wieringermeerpolder.

Op grond van art. 20 van de wet, hetwelk voorschrijft, dat de begrooting, rekening en boekhouding betreffende de gemeentelijke voorzieningen worden ingericht volgens door de Kroon te geven voorschriften, werden bij Koninklijk besluit van 31 December 1937 (*Stbl.* no. 389E) de voorschriften vastgesteld betreffende de inrichting der begrooting en der rekening van inkomsten en uitgaven van het openbaar lichaam „de Wieringermeer” en van de voorschriften betreffende de inrichting van de boekhouding van den ontvanger van dit lichaam en de daarbij behorende modellen.

Omtrent de installatie van den Raad en van de Bestuurscommissie op 5 Januari 1938 zullen in het a.s. Julibericht nadere mededeelingen worden gedaan.

VERSLAG DER WERKZAAMHEDEN.

1. AFDEELING ONDERZOEK.

I. *Bodemkundig onderzoek.*

a. *Ontziltig.* In het bericht van Juli 1937 is de meening uitgesproken, dat een aantal kwelplekken, waar het zoutgehalte in 1936 voor een goeden groei nog te hoog was, in den natten winter van 1936/1937 zoover ontzilt was, dat het zoutgehalte er in den loop van 1937 niet meer tot een schadelijke grens zou oploopen.

Bij het aan het einde van den zomer 1937 op de kwelplekken ingestelde onderzoek is dit bevestigd. Bij ongeveer de helft van de plekken, die in den herfst 1936 nog een hoog zoutgehalte hadden, was dit gehalte in den herfst 1937 beneden de inzaaigrens gedaald.

Ook uit de karteering van de slechte plekken in de gewassen met het daaraan aansluitende onderzoek op zoutgehalte is gebleken, dat het aantal en de omvang van de zoute plekken sinds 1936 duidelijk afgenomen zijn.

Toch zijn nog steeds aanmerkelijke oppervlakten in het kwelgebied door een te hoog zoutgehalte ongeschikt voor de cultuur.

b. *Ontwatering.* De onderzoekingen over het effect van de in de Wieringermeer toegepaste ontwatering werden voortgezet; in de eerste plaats op het proefveld B 45, en daarnaast op enkele andere terreinen met lichtere grondsoorten. Een nieuw ontwateringsproefveld op lichte grond werd op G 38 aangelegd. Uit de waarnemingen op kavel B 45 kon worden afgeleid, dat het in cultuur brengen van kleigrond bij een akkerbreedte van 10 m sneller heeft kunnen plaats hebben, dan bij een van 15 en een van 20 m; het verschil zal zeker één, bij 20 m waarschijnlijk zelfs twee oogsten hebben bedragen. Bij

een akkerbreedte van 10 m heeft de in 1930 (dus direct na het droogkomen) aangebrachte buisdrainage — uit de hand gelegd — praktisch dezelfde oogstresultaten gegeven als begreppeling. Bij de grootere akkerbreedten had begreppeling onder ongunstige omstandigheden, zooals bij zwaren regenval, vooral als de grond pas bewerkt was, veelal een kleinen voorsprong.

Op de kavels K 5, 7 en 8 en J 20 werden de grondwaterstands-waarnemingen op de aangehouden proefvakken geregeld voortgezet, behalve op het vak met de machinaal getrokken kokers op K 7, waar de toestand van den grond in het najaar van 1936 zoo slecht was, dat de grondwaterstandsbuizen er niet geplaatst konden worden. Dank zij het droge weer in den herfst van 1937 liet de terreinsgesteldheid zulks wel toe en is het vak gedurende het thans loopende winter-halfjaar voorloopig weer in de waarnemingen betrokken.

Zowel op kavel B 45 als op kavel K 8 is gebleken, dat terrein-gedeelten, die na het droogvallen gedurende enkele jaren zonder begreppeling of drainage waren blijven liggen, bij het in cultuur brengen geen bijzondere moeilijkheden opleverden, in een of ander opzicht derhalve geen zoodanige verslechtering hadden ondergaan, dat de cultuurresultaten er ongunstigen invloed van hebben onder-vonden.

Teneinde de in de Wieringermeer verkregen resultaten te kunnen vergelijken met die in het oude land, zijn ook daar op verschillende plaatsen grondwaterstandsbuizen geslagen; door de medewerking van de Directie van den Landbouw worden deze geregeld opgenomen.

c. Infiltratie. In de eerste jaren na het droogvallen van de Wieringermeer zijn daar uitgebreide proeven gedaan op het gebied van de infiltratie; in hoofdzaak met het doel om na te gaan, welke gronden dankbaar zijn voor infiltratie. Aan het vraagstuk, wanneer in het voorjaar het beste met de infiltratie kan worden aangevangen, werd nog weinig aandacht besteed. In deze en de vorige verslag-periode zijn nu verschillende onderzoekingen en waarnemingen op wel en niet geïnfilteerd land verricht over de waterhuishouding in grove zandgronden, teneinde verschillende met dit onderwerp samen-hangende vragen te belichten.

Uit de grondwaterstandswaarnemingen op kavel E 12 bleek de infiltratie door middel van drains zeker zoo goed te hebben gewerkt als door middel van greppels.

Zowel bij infiltratie door drains als door greppels werd waarge-nomen, dat bij vergrooting van de akkerbreedte in droge perioden de grondwaterstanden in het midden op de bredere akkers dieper daalden dan op de smallere.

d. Onderzoek grasmonsters. Op verschillende kavels in de Wieringermeer treden bij het weidende vee voedingsstoornissen op,

waarvan de oorzaak gezocht wordt in een gebrek aan bepaalde mineralen; welk gebrek althans ten deele veroorzaakt zou worden door een te laag gehalte van het gras aan een of meer mineralen. Voor het onderzoek van dit vraagstuk is en wordt in een aantal gras- en hooimonsters het Cu- en Mn-gehalte bepaald.

e. Proefboerderij. Op de proefboerderij, de Prof. van Bemmelenhoeve, is een aantal permanente proefvelden aangelegd. Van deze proefvelden is de uitgangstoestand uitvoerig vastgelegd, terwijl van alle veldjes groote monsters zijn verzameld; deze kunnen in latere jaren dienen om den dan voorkomenden toestand te vergelijken met den uitgangstoestand.

II. Proefvelden.

De voor 1937 opgezette proefnemingen bewogen zich in dezelfde richting als in de voorgaande jaren. De verkregen resultaten sluiten dan ook nauw aan bij hetgeen over de onderzoekingen is medegedeeld in vroegere Berichten (Januari 1934, 1935, 1936, 1937).

a. Grondbewerking.

De oriënteerende proef met de Klausingsploeg, genoemd op blz. 16 van het Juli-Bericht 1937, heeft geen positief resultaat opgeleverd. De waarnemingen in deze richting, niet alleen met het type Klausingsploeg, doch ook met den gewonen ondergrondswaelder, zullen op ruimere schaal worden voortgezet. De proef op kavel D 69, uitgevoerd om de uitwerking van verschillende wijzen van behandeling van overjarige lucerne op het optreden van vreters na te gaan, leverde, wat betreft de roggehalmrups geenerlei aanwijzing op, daar dit insect niet noemenswaard voorkwam. Op het gedeelte, ingezaaid met zomergerst, zomertarwe en haver, trad emelten-schade op en wel meer in het bijzonder aan zomergerst, geheel in overeenstemming met de ervaring van voorgaande jaren, dat dit gewas er speciaal last van ondervindt.

b. Gewassen en rassenkeuze.

In het afgelopen jaar had nog weer proefuitzaai van erwt, veldboon en vlas plaats in het kwelgebied en op de met kalkhoudenden grond behandelde zure gronden in het oostelijke deel van den polder. De resultaten zijn bevredigend en wijzen erop, dat, wanneer granen op deze gronden een paar jaar redelijke resultaten hebben gegeven, de genoemde meer gevoelige gewassen geen onoverkomelijke moeilijkheden meer behoeven op te leveren (zie foto's no. 1 en 2). Wel zal in het kwelgebied, tengevolge van de nogal grillige wisseling

in den toestand van den grond een plekkige stand te verwachten zijn. In 1937 voldeed van de drie gewassen de erwt het minst.

Van de vergeleken *wintergerstrassen* maakte in productiviteit Escourgeon een zeer goeden, Mahndorfer Victoria een slechten indruk. Stonden in 1936 Vindicat en Vogel's Agaer in opbrengst gelijk, in 1937 bleef Vindicat wat achter. Evenals in 1936 liet ook nu de kleur van Vogel's Agaer te wenschen over.

Op het *wintertarweproefveld* op kleigrond behoorde Mendel tot de productiefste der uitgezaaide variëteiten. Vergeleken met Juliana en Carsten's V, twee rassen, die in voorgaande jaren steeds mee aan de spits stonden, kon Invicta dit jaar goed meekomen, leverde echter, zooals reeds eerder werd geconstateerd, naar verhouding meer tweede soort zaad. De Fransche rassen Joncquois en Benoist 40 bleven achter, mede wellicht tengevolge van een wat te hollen stand; bovendien rijpte van Joncquois het stroo te langzaam af.

Op het zandgrond-proefveld behoorden Carsten's V en Juliana tot de meest opbrengende; Trifolium en Hâtif de Wattines stonden er ongeveer mee gelijk, terwijl Wilobo, Prins Hendrik en Invicta lager bleven.

Bij de *zomertarwes* traden Carsten's en Blanka op den voorgrond, vóór Mansholt's van Hoek en Mansholts Witte. De Fransche winter-tarwe-rassen Vilmorin 29 en Joncquois toonden zich goed geschikt om als zomertarwe uit te zaaien, beter dan Benoist 40. De jarowisatie van Benoist 40 en Joncquois, hoewel ze op zichzelf den groei bevorderde, liep dit jaar op een teleurstellend resultaat uit; het zaad kon na de toezending niet direct uitgezaaid worden, bij de bewaring leed het te veel en dientengevolge kreeg het veldgewas een te hollen stand.

De *zomergerst-variëteiten* leverden tengevolge van roest- en meeldauwaantasting nauwelijks een half gewas. Spratt Archer, Mansholt's tweerijige en Saxonia kwamen bovenaan in opbrengst, gevolgd door Goudgerst; Kenia en vooral Maja lieten het heelemaal zitten.

De vergelijking van de *haverrassen* Zege, Adelaar, Binder, Early Miller en Flämingsgold viel uit in het voordeel van Binder.

Flämingsgold bleek evenals Zege te slap van stroo. Early Miller, wel zeer stevig van stroo, viel in opbrengst niet mee, terwijl Adelaar zijn fijne korrel tegen zich had.

De becijferingen van een tweetal proefnemingen gaven voor de Kühn-*suikerbiet* een hoogere suiker-opbrengst dan voor de Hilleshög. De laatstgenoemde had bij het rooien meer dood blad tengevolge van de aantasting door de bietenvlieg. Hilleshög liet zich wat gemakkelijker rooien, doch iets lastiger koppen.

In overeenstemming met proeven in voorgaande jaren bleek ook nu weer Roosendaalsche *roode klaver* in het jaar van uitzaai een betere ontwikkeling te krijgen dan Poolsche; Engelsche, hoewel beter dan Poolsche, kon de Roosendaalsche toch niet heelemaal evenaren.

Evenmin als in 1936 werd in het afgelopen jaar verschil tusschen Deensche en Engelsche *hopperups* gevonden.

c. Noodmengselproeven.

In het Juli-Bericht 1937 werd reeds melding gemaakt van de opheffing van het proefveld op M 16 en van een klein gedeelte van dat op D 52. Na in den loop van den zomer nog verder te zijn waargenomen, werd ook het overige deel van de proef op D 52 prijsgegeven. Hiertoe werd besloten, omdat dit waarnemingsterrein, tengevolge van het in sterke mate optreden van enkele zich door zaad verspreidende onkruiden, gevaar opleverde voor de aangrenzende, in 1938 te verpachten kavels.

Voor voortzetting der waarneming blijft dus thans over het proefveld op L 16, met daarnaast enkele kleine proeven op kwelplekken, in combinatie met stroobedekking. Voor verreweg de meeste van de uitgezaaide gewassen was de ongeschiktheid voor „noodmengsel” in 1936 feitelijk al komen vast te staan, om reden ze niet of onvoldoende opkwamen, dan wel een te langzamen groei of te geringe bedekking gaven en zodoende het onkruid teveel kans lieten zich van het terrein meester te maken. Tot degene, die aanvankelijk wel snel groeiden, doch waarvan na betrekkelijk korten tijd, mede door stikstofgebrek, een te ijl en open gewasje overbleef, behoorden gele mosterd en boterzaad, die het evenwel tot zaadvorming wisten te brengen. Op D 52 noch op L 16 werd aanvankelijk opslag van het uitgevallen zaad geconstateerd. Toen echter het kleinste gedeelte van het proefveld op D 52, dat in het voorjaar van 1937 was prijsgegeven, in den zomer een braakbewerking had ondergaan, kwam op de mosterd- en boterzaadveldjes volop zaad tot kieming. Of op den duur zonder bewerking toch nog opslag van uitgevallen zaad voor instandhouding, ook van andere gewassen zal plaats hebben, moet op L 16 nog blijken.

De niet vlinderbloemigen, die in het eerste jaar een goede tot behoorlijke bedekking van den grond gaven, d.z. in de eerste plaats Engelsch raygras, doch in wat mindere mate ook roodzwenk en fiorin, werden in hun ontwikkeling zeer sterk geremd door stikstofgebrek. Hoewel Engelsch ray door de snelle kieming en eerste ontwikkeling aanvankelijk vrijwel alles onderdrukte, kon later tengevolge van de schrale ontwikkeling, toch niet uitblijven, dat het onkruid langzamerhand den kop opstak en terrein veroverde. Van de klavers, voorzoover ze zich althans vanwege een voldoende ontzilting en eventueel na enting konden ontwikkelen, was het vooral de honingklaver (zie foto no. 3), die zich zeer welig ontwikkelde en tenslotte alles overgroeide; zelfs Engelsch ray kon zich onder dit gewas niet handhaven. In overeenstemming met de waarnemingen op M 16 (zie Juli-Bericht 1937), wist lucerne zich eerst ook best te handhaven,

eveneens witte klaver, minder goed hopperups en vrij slecht basterd-klaver. Lucerne heeft het voordeel, dat het overblijvend is. Honingklaver is tweejarig; of het zichzelf door uitgevallen zaad kan uitzaaien en zodoende handhaven, moet worden afgewacht. Onder bepaalde omstandigheden lijkt dit waarschijnlijk. In 1936, dus het jaar van uitzaai, werd bij wijze van proef een gedeelte gemaaid; de honingklaver verdroeg dit slecht, in zooverre, dat het maar gedeeltematig en dan nog zeer langzaam uitgroeide. Toch ontwikkelde dit gedeelte zich in het tweede jaar tot een vol gewas; het werd nu gezicht voor zaadwinning en het bij het oogsten uitgevallen zaad gaf tot dusver wel hoop op handhaving van het gewas, beter dan het gewas, dat na het zaaien aan zichzelf werd overgelaten.

d. Graslandgebruik.

Omtrent het moderne beweidingssysteem, in toepassing gebracht op het bedrijf van den pachter G. MIEDEMA, moet worden volstaan met de opmerking, dat het tot dusver zeer naar genoegen van den landgebruiker is verlopen. De gegevens moeten nog worden verwerkt en bovendien door verdere waarnemingen worden aangevuld. Het verzamelen van cijfermateriaal is jammer genoeg wat in de knel geraakt door het uitbreken van mond- en klauwzeer.

e. Vruchtopvolgving.

De wintertarwe op kavel B 99, lichte zavel, gaf over de heele linie practisch gesproken een gezond gewas te zien. Voetziekte kwam hoegenaamd niet voor, niettegenstaande er verschillende veldjes voorkwamen, die zes jaar achtereen een graangewas droegen en een enkele zelfs zes jaar tarwe.

Op het proefveld kavel C 36, op zwaren zavel, trad in de wintertarwe, waaraan in 1936, 1935 en 1934 resp. zomertarwe, zomergerst en wintertarwe waren voorafgegaan, voetziekte op en wel voornamelijk de oogvlekkenziekte. De mate van aantasting was verschillend: tamelijk erg was ze op het diep gezaaide, aanzienlijk geringer, maar toch aanwezig, op het ondiep gezaaide. Door vogelschade bij het opkomen werd het ondiep gezaaide zoodanig uitgedund en de opbrengst dermate gedrukt, dat ze beneden die van het diepgezaaide bleef.

f. Bemesting.

Kali-behoefte bleek zich weer te beperken tot de zandgronden. Voor de direct bij de fijne zandgronden aansluitende lichtste zavelgronden werd, althans voor de veel kali vragende gewassen, een matige kalibemesting wel wenschelijk geacht.

Het standpunt, om aan de kleigronden een kleine fosforzuurbemesting te geven, werd nog gehandhaafd. Fosforzuurbemesting van de lichtere gronden werd, evenals voorheen, noodzakelijk geacht.

De opvattingen over de stikstofbemesting ondergingen weinig verandering. Over het geheel genomen werkte nitraatstikstof nog beter dan ammoniakstikstof; in een paar gevallen, bij een goeden bemestingstoestand van de betrokken perceelen, was de zaad-opbrengst bij evengroote hoeveelheden kalksalpeter en zwavelzure ammoniak vrijwel gelijk, de stroo-opbrengst bij kalksalpeter naar verhouding veelal nog wat hooger.

Bij een paar oriënteerende proeven werd eenige werking van stikstof op erwten geconstateerd. Het gevaar wordt echter niet denkbeeldig geacht, dat bij stikstofaanwending op erwten de loofontwikkeling te zwaar wordt.

De practijk heeft geleerd, dat lucerne zich als ondervrucht, na het verwijderen van de dekvrucht in den loop van den herfst bovengronds minder ontwikkelt dan b.v. hopperups en roode klaver. Bij een proefneming in 1936 op kavel J 8 werd dat bevestigd, terwijl bovendien in 1937 kon worden waargenomen, dat de zomertarwe zich bij dezelfde stikstofbemesting na de ondervrucht lucerne wat minder ontwikkelde dan na hopperups en roode klaver.

III. *Microbiologisch onderzoek.*

In den loop van de maanden Juli, Augustus en September zijn de uitkomsten van de in het voorjaar toegepaste enting der vlinderbloemige gewassen bekend geworden. Daarbij bleek allereerst de vermindering van de entbehoefte (zie hierover nader het Driemaandelijksche bericht van Juli 1937) zeer sterk gevorderd te zijn, vergeleken bij verleden jaar, terwijl toen lucerne en hopperupsklaver, tot op een klein gebied in de secties A en B na, de enting nog nergens in de Wieringermeer konden missen, bleken deze gewassen zich nu vrijwel overal ook zonder enting even goed te kunnen ontwikkelen. Alleen op de lichte gronden van de secties J en L en op enkele begrensd terreinen ook elders in de Wieringermeer, had de enting een merkbaar en in sommige gevallen zelfs een sprekend resultaat gehad. De klavers als ook de erwten en de boonen bleken nergens meer eenige behoefte aan enting te hebben. Dit was trouwens ook wel te verwachten, gezien de reeds geringe entbehoefte verleden jaar; de sterke spontane vermeerdering der wortelknolletjes-bacteriën van lucerne en hopperupsklaver was echter eenigszins onverwacht. Ook bij de *Phaseolus*-boonen had de enting geen of slechts een geringe uitwerking. Alleen bij de lupinen was de enting nog evenzeer geboden als voorheen.

Voor het komende jaar betekent de even genoemde geringe nuttige werking der enting dus, dat alleen de lupinen en in de secties J en L voorzichtigheidshalve ook lucerne en hopperups geënt zullen moeten worden. Voor de rest kunnen in de Wieringermeer nu alle vlinderbloemige gewassen reeds zonder enting gezaaid worden. Doch aangezien de lupinenzaai in de Wieringermeer vrijwel tot het verleden behoort en nog niet geënte terreinen, waar hopperups of lucerne gezaaid zullen worden, zoo goed als niet meer bestaan, kan men nu reeds zeggen, dat dit jaar voor het laatst een uitgebreide enting heeft plaats gehad. Voortaan kunnen de Wieringermeer-gronden in dit opzicht dus als gelijkwaardig met normale cultuurgronden worden beschouwd.

In den loop van September werd de periodieke zomercontrole van het aantal microben in de voornaamste bodemtypen van de Wieringermeer beëindigd. Het resultaat is, dat het bacterieleven op de meeste terreinen sedert het vorige jaar slechts weinig veranderd blijkt te zijn. Alleen op de laat in cultuur genomen terreinen in de secties J en L was een duidelijke vooruitgang waarneembaar, vooral op de kavels, die verleden jaar of dit jaar groenbemesting hadden gehad. Gemiddeld is in deze gevallen het totale bacterie-getal gedurende het laatste jaar gerezen van 10 à 20 millioen per gram grond tot 25 à 35 millioen. Hiermede nadert het reeds het normale voor zulke lichte gronden.

Tenslotte zij nog vermeld, dat na afloop van de entecampagne in Juni veel tijd besteed is aan de bepaling van de koolzuurproductie van den grond. Hiervoor werden n.l. in den loop van 1936 en de eerste maanden van dit jaar een veld- en laboratoriummethode uitgewerkt. De voornaamste bodemtypen in de Wieringermeer werden onderzocht en met overeenkomstige gronden op het oude land vergeleken. Ook in dit opzicht kon de Wieringermeer de vergelijking gemakkelijk doorstaan; de koolzuurproductie, die als een indicator kan worden beschouwd van de algemeene activiteit der microbenbevolking, bleek in de Wieringermeer minstens even hoog te zijn als op het oude land van overeenkomstigen aard en toestand. Nu moet het verloop van de koolzuurproductie gedurende een geheel jaar nog nagegaan worden, waarvoor enkele veldproeven aangelegd werden, welke voortdurend gecontroleerd zullen worden.

IV. Voorlichting aan de pachters.

Gedurende de verslagperiode werden weder over diverse onderwerpen, zoowel mondeling als schriftelijk, adviezen aan de pachters verstrekt. Scheuren van grasland, drainage, diepspitten, diepploegen, grondbewerking, gewassenkeuze, afwijkende plekken, optreden van ziekten en vreterij waren de voornaamste onderwerpen, terwijl in het

bijzonder nog te noemen zijn de adviezen uitgebracht naar aanleiding van de ingezonden najaars zaai- en bemestingsplannen voor het oogstjaar 1937—1938.

Uit deze najaarszaaiplannen is in het bijzonder gebleken, dat aan den tarweverbouw groote waarde wordt gehecht, zelfs zoodanig, dat gedeeltelijk reeds nu en in de naaste toekomst nog meer, voor een te intensieven tarweverbouw gevreesd moet worden, vooral als men er prijs op stelt naast de tarwe nog andere aargewassen (gerst, kanariezaad, rogge) te verbouwen.

Het scheuren van grasland en de aanvragen voor drainage, welke daarmede veelal gepaard gingen, betroffen vrijwel uitsluitend de lichte gronden, die ongedraineerd zijn verhuurd.

Op verzoeken van enkele pachters omtrent diepploegen en diep-spitten, met de bedoeling den onder zandgrond liggende zwaarderen grond boven te brengen, kon gunstig worden geadviseerd. Het diep-spitten werd door de directie, het diepploegen gedeeltelijk met medewerking van de pachters uitgevoerd. Het resultaat lijkt goed.

Naar enkele slechte plekken in de gewassen, alsook op grasland, werd ter plaatse een onderzoek ingesteld en naar bevind van zaken advies uitgebracht.

Aan de nieuwe pachters (uitgifte November 1937) werd einde September een circulaire toegezonden, waarin enkele algemeene richtlijnen zijn aangegeven omtrent gewassenkeuze, grondbewerking en bemesting, in verband met de nog bijzondere eischen van de Wieringermeergronden. Daarnaast werd aan een groot aantal van hen op hun verzoek nog afzonderlijk mondeling of schriftelijk advies verstrekt over deze en aanverwante onderwerpen in verband met het elk hunner toegewezen bedrijf. De wijze waarop de eerste najaarswerkzaamheden door de nieuwe pachters zijn verricht, is onder invloed van verschillende omstandigheden en zodoende grootendeels terecht, nogal verschillend geweest. Omtrent de resultaten kan op het oogenblik nog slechts gezegd worden, dat voor zoover wintergranen zijn ingezaaid, deze inzaai gemiddeld vrij goed geslaagd is. Van een schade als in 1935—1936 door de roggehalmrups en in 1936—1937 door de muizen behoeft gelukkig niet gesproken te worden. Slechts in enkele gevallen is een duidelijke, tot nog toe niet eerder waargenomen, schade ten gevolge van slakkenvraat vastgesteld. Overigens zal uiteraard nog moeten worden afgewacht, hoe de wintergranen zich verder zullen houden.

V. *Excursies.*

De belangstelling voor den polder was dit jaar weder zeer groot, zooals blijkt uit de volgende tabel.

**OVERZICHT VAN HET AANTAL NEDERLANDSCHE GEZELSCHAPPEN EN PERSONEN, DIE IN
1937 DEN WIERINGERMEERPOLDER BEZOCHTEN ONDER DOOR DE WIERINGERMEERDIRECTIE
BESCHIKBAAR GESTELD GELEIDE.**

Maand. 1937.	Gro- ningen.		Fries- land.		Drente.		Over- ijssel.		Gelder- land.		Utrecht.		Noord- Holland.		Zuid- Holland.		Zeeland.		Noord- Brabant.		Limburg.		Nederland.	
	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.	Gezelschappen.	Personen.
Mei	—	—	—	—	2	63	2	52	8	276	1	22	2	70	—	—	—	—	2	139	—	—	17	622
Juni	9	256	—	—	10	439	5	197	14	501	11	313	3	80	5	104	2	60	20	720	4	204	83	2874
Juli	20	567	27	684	11	392	7	288	17	439	—	—	6	126	18	554	5	101	20	702	2	67	133	3920
Augustus . . .	2	50	11	350	—	—	1	2	5	73	3	81	12	321	9	191	—	—	6	223	—	—	49	1291
September . .	—	—	—	—	1	50	—	—	1	4	—	—	1	18	1	19	—	—	—	—	—	—	4	71
Totaal	31	873	38	1034	24	924	15	539	45	1293	15	416	24	615	33	868	7	161	48	1784	6	271	286	8778
In %	10.0		11.8		10.5		6.1		14.7		4.8		7.0		9.9		1.8		20.3		3.1		100	

VI. *Zoutgehalte watermonsters.*

De resultaten van het onderzoek van de genomen watermonsters op Cl^1 , uitgedrukt in grammen keukenzout per liter, zijn samengevat in de volgende tabellen:

1. Watermonsters (19 stuks) genomen in de tochten van het Hooge Land en van het Oude Land:

Half April	1931	van 3,6 tot 18,2 g	Gemiddeld 10,3 g
„ Juli	1931	„ 4,3 „ 19,7 „	„ 10,5 „
„ October	1931	„ 3,7 „ 13,1 „	„ 8,1 „
„ Januari	1932	„ 6,1 „ 13,0 „	„ 11,4 „

Het gehalte van de watermonsters (30 stuks) genomen in de vier polderafdeelingen bedroeg:

Half April	1932	van 4,8 tot 17,8 g	Gemiddeld 9,5 g
„ Juli	„	„ 3,5 „ 20,4 „	„ 8,8 „
„ October	„	„ 5,4 „ 11,8 „	„ 8,8 „
„ Januari	1933	„ 3,8 „ 12,1 „	„ 9,1 „
„ April	„	„ 3,0 „ 18,0 „	„ 8,7 „
„ Juli	„	„ 2,6 „ 18,0 „	„ 7,9 „
„ October	„	„ 3,4 „ 11,8 „	„ 7,2 „
„ Januari	1934	„ 3,2 „ 15,7 „	„ 7,0 „
„ April	„	„ 3,3 „ 17,6 „	„ 8,0 „
„ Juli	„	„ 3,5 „ 18,4 „	„ 7,6 „
„ October	„	„ 3,4 „ 11,9 „	„ 8,1 „
„ Januari	1935	„ 4,1 „ 12,6 „	„ 7,7 „
„ April	„	„ 3,7 „ 13,2 „	„ 8,3 „
„ Juli	„	„ 2,3 „ 17,9 „	„ 7,4 „
„ October	„	„ 3,6 „ 15,5 „	„ 7,2 „
„ Januari	1936	„ 1,8 „ 14,8 „	„ 6,4 „
„ April	„	„ 2,1 „ 16,1 „	„ 7,2 „
„ Juli	„	„ 1,7 „ 14,1 „	„ 6,8 „
„ October	„	„ 2,6 „ 15,6 „	„ 7,2 „
„ Januari	1937	„ 2,2 „ 8,5 „	„ 5,3 „
„ Februari	„	„ 1,9 „ 11,7 „	„ 5,3 „
„ Maart	„	„ 1,6 „ 7,9 „	„ 4,9 „
„ April	„	„ 2,2 „ 12,8 „	„ 6,6 „
„ Mei	„	„ 1,6 „ 13,7 „	„ 6,2 „
„ Juni	„	„ 1,7 „ 13,0 „	„ 6,1 „

Half Juli	1937	van 1,6 tot 15,8 g	Gemiddeld	6,3 g
„ Augustus	„	„ 1,4 „ 16,1 „	„	5,9 „
„ September	„	„ 1,4 „ 10,1 „	„	5,6 „
„ October	„	„ 1,9 „ 13,8 „	„	5,9 „
„ November	„	„ 2,2 „ 9,6 „	„	5,7 „
„ December	„	„ 2,4 „ 9,2 „	„	5,6 „

2. Het gehalte van het door de gemalen uitgeslagen water bedroeg:

			„Lely”	„Leemans”		
Voorjaar	1930	23—24 g	23—24 g			
Juni—Juli	„	26—27 „	25—26 „			
			Afdeeling I.	Afdeeling III.		
Oct.	1930	4,5—7,5 g	6,6—8,2 g	4,2—10,4 g		
Jan.	1931	6,1—7,9 „	6,4—8,0 „	8,4—11,5 „		
April	„	7,7—10,0 „	7,0—7,8 „	12,8—14,8 „		
Juli	„	8,0—10,9 „	7,0—8,0 „	12,2—14,9 „		
			Afd. II.	Afd. III en IV.	Afd. I.	Afd. III.
Oct.	1931	9,2—9,7 g	10,3—11,6 g	7,2—8,6 g	12,0—16,4 g	
Jan.	1932	10,8—11,5 „	8,4—10,3 „	8,8—10,1 „	10,6—11,8 „	
			Afd. II en III.	Afd. IV.	Afd. I.	Afd. III.
April	1932	9,7—10,4 g	8,1—9,4 g	8,3—9,0 g	10,0—12,9 g	
Juli	„	8,7—9,0 „	8,5—11,2 „	7,4—8,1 „	10,1—11,4 „	
Oct.	„	6,5—9,3 „	7,0—10,5 „	5,7—9,0 „	6,5—10,3 „	
Jan.	1933	7,2—10,5 „	8,2—10,7 „	7,7—9,2 „	9,9—10,5 „	
April	„	7,1—8,9 „	8,4—10,2 „	6,9—8,9 „	9,8—12,1 „	
Juli	„	7,2—8,3 „	6,7—9,8 „	7,8—9,3 „	12,1—13,4 „	
Oct.	„	8,5—9,0 „	7,3—9,7 „	7,1—7,5 „	10,4—12,6 „	
Jan.	1934	8,2—9,1 „	6,9—9,0 „	7,3—9,6 „	7,7—10,3 „	
April	„	8,3—8,6 „	7,9—8,9 „	7,4—7,9 „	9,5—10,7 „	
Juli	„	9,0—9,8 „	6,9—7,4 „	5,5—6,1 „	12,6—16,0 „	
Oct.	„	9,5—10,1 „	5,9—8,6 „	6,1—6,4 „	10,0—12,3 „	
Jan.	1935	9,3—9,6 „	6,3—7,9 „	6,5—6,6 „	9,6—10,4 „	
April	„	8,6—9,1 „	7,1—7,8 „	5,8—6,3 „	9,4—12,0 „	
Juli	„	7,2—7,8 „	6,0—7,1 „	4,7—5,7 „	10,4—12,1 „	
Oct.	„	7,4—8,3 „	5,3—7,6 „	4,4—5,5 „	8,1—9,3 „	
Jan.	1936	6,5—6,6 „	5,6—6,7 „	4,0—4,5 „	7,5—8,8 „	

April	1936	7,0— 7,5 g	6,0— 7,3 g	4,6—5,3 g	8,8— 9,9 g
Juli	,,	6,7— 7,8 ,,	4,9— 6,8 ,,	3,3—3,8 ,,	10,0—11,6 ,,
Oct.	,,	6,5— 7,6 ,,	5,2— 6,2 ,,	3,8—4,6 ,,	9,1—11,7 ,,

Afd. II. Afd. III en IV. Afd. I. Afd. III en IV.

Jan.	1937	6,4— 6,7 g	5,2— 7,0 g	4,1—4,9 g	8,0— 9,7 g
Febr.	,,	5,3— 6,3 ,,	5,1— 5,6 ,,	3,6—4,4 ,,	7,7— 8,7 ,,
Maart	,,	5,6— 6,0 ,,	5,1— 7,0 ,,	3,8—4,7 ,,	6,9—10,3 ,,
April	,,	4,7— 6,3 ,,	5,4— 7,4 ,,	4,0—4,8 ,,	6,0— 8,0 ,,
Mei	,,	5,3— 5,6 ,,	5,8— 7,1 ,,	3,8—4,4 ,,	9,1—10,5 ,,
Juni	,,	4,8— 5,7 ,,	6,6— 7,5 ,,	3,9—4,1 ,,	8,7— 9,1 ,,
Juli	,,	4,2— 6,4 ,,	5,0— 7,6 ,,	3,4—3,8 ,,	8,6—10,4 ,,
Aug.	,,	4,0— 4,6 ,,	6,0— 6,9 ,,	2,6—4,0 ,,	8,3—10,2 ,,
Sept.	,,	3,8— 5,2 ,,	6,5— 7,1 ,,	3,3—3,9 ,,	7,2—11,0 ,,
Oct.	,,	4,9— 5,2 ,,	5,5— 7,3 ,,	4,1—4,6 ,,	7,2— 9,1 ,,
Nov.	,,	5,2— 5,7 ,,	5,3— 7,7 ,,	3,9—4,7 ,,	8,1— 9,3 ,,
Dec.	,,	5,6— 6,3 ,,	6,1— 6,5 ,,	—	—

3. *Infiltratie.* Het water uit het Wieringerrandkanaal bij den inlaat naar sectie E bij kavel E 73 is een tijdlang vrijwel dagelijks op zoutgehalte gecontroleerd. Daarbij is gebleken, dat het gehalte meestal beneden 3 g keukenzout per liter bleef, gemiddeld veelal in de buurt 2 g, een enkele keer echter plotseling boven 4 g, in één geval zelfs boven 5 g steeg. Dat is evenwel steeds van korten duur geweest.

Het zoutgehalte van het infiltratiewater was blijkens bemonstering in het Wieringerrandkanaal in de maanden:

Juli	1937	van 1,0—4,6 g,	gemiddeld 2,2 g
Aug.	,,	0,6—3,7 ,,	1,5 ,,
Sept.	,,	0,9—5,1 ,,	2,6 ,,
Oct.	,,	2,0—2,4 ,,	2,1 ,,

2. DE CULTUUR-TECHNISCHE AFDEELING.

I. *Arbeidskrachten en arbeidsvoorwaarden.*

Opzichters. In den loop van de verslagperiode werd aan 9 opzichters en 1 karteerder ontslag verleend, om het door hen gepachte bedrijf te aanvaarden. Door het aanstellen van 1 nieuwen opzichter bedraagt het aantal thans 20.

Voorwerkers. Gedurende en na den oogst bedroeg het aantal voorwerkers 35; ongeveer half November waren er echter enkelen overbodig geworden, welke weer als arbeider tewerkgesteld werden. Op enkele zeer groote bedrijven, waarbij er zijn, waarvan het land door verpachting van de tusschenliggende kavels zeer verspreid ligt, werd aan den opzichter een voorwerker toegevoegd om hem te assisteeran.

Arbeiders. Gedurende den graanoogst waren \pm 1100 arbeiders tewerkgesteld. Ondanks het feit, dat er \pm 167 ha meer met de hand gezicht moest worden, is dit aantal lager dan dat gedurende den oogst in 1936, hetgeen als volgt verklaard kan worden.

De gezamenlijke oppervlakte graan, vlas en peulvruchten, was dit jaar iets grooter dan in 1936, doch door uitbreiding van de teelt van wintergerst, zwarte haver en peulvruchten en door inkrimping van de met tarwe en zomergerst bezaaide oppervlakten — er was tevens nog 50 ha vlas minder te plukken — dus door verlenging van de oogstperiode, was het mogelijk, toch met bovengenoemd aantal arbeiders tijdig gereed te komen.

Slechts een korte periode, n.l. gedurende den tijd, dat de tarwe aan veldschelfjes en de haver aan ruiters gezet moest worden, was er een tekort aan arbeidskrachten.

Na den oogst werd het aantal arbeiders teruggebracht tot ruim 900, terwijl eind October nog \pm 100, meest seizoenarbeiders, ontslag kregen.

Door het geregeld grooter worden van de verpachte en de gedraineerde oppervlakte, wordt de hoeveelheid onderhoudswerk in slooten en greppels steeds geringer en, daar ook voor de nog komende winters werk voor een aantal arbeiders gereserveerd moet worden, hetgeen o.a. bestaan zal uit het op diepte brengen van de kavel-slooten voor de drainage, moesten in November nog ruim 300 arbeiders ontslagen worden, welk aantal in December tot \pm 350 steeg.

Dit laatste ontslag betrof hoofdzakelijk ongehuwden, waaronder ook zoons van polderbewoners, bij welke laatste groep echter rekening gehouden werd met de grootte en het inkomen van de betrokken gezinnen.

Werkverschaffing. In verband met seizoenwerkzaamheden en door het stopzetten van gemeentelijke werkverschaffingen gedurende enkele maanden, schommelde het aantal tewerkgestelden vrij sterk. Naast de reeds bestaande objecten werd begonnen met het aanleggen van het waterleidingnet, ter lengte van \pm 175 km.

Een overzicht van de weekloonen der arbeiders in dienst van de Landbouwcultuurmaatschappij, gesteld naast die van de arbeiders

bij de werkverschaffing in de Wieringermeer, alsmede het aantal werkuren per week, volgt hieronder.

Tijdvak.	Landbouwcultuurmaatschappij.						Werkverschaffing.			
	Smeden en timmerlieden.		Trekkerbestuurders.		Landarbeiders.		Ned. Heide- maatschappij.		Grontmij.	
	Uren.	Bedrag.	Uren.	Bedrag.	Uren.	Bedrag.	Uren.	Bedrag.	Uren.	Bedrag.
Juli . . .	55	f 25,71	57½	f 21,71	57½	f 21,25	48	f 15,22	48	f 14,74
Augustus .	55	28,34	57½	23,26	57½	23,31	48	15,13	48	14,39
September .	55	28,18	57½	22,62	57½	22,34	48	15,06	48	14,54
October . .	53	26,55	52	20,64	52	19,45	48	16,50	48	14,83
November .	50	25,16	46½	17,70	46½	16,65	47½	17,04	47½	15,48
December .	50	25,34	46½	17,48	46½	16,96	47½	17,67	47½	15,63

II. Paarden, machines, werktuigen, gereedschappen en materialen.

Paarden. Door sterfte en verkoop van resp. 2 en 7 stuks, werd het aantal paarden teruggebracht tot 171.

Tegen den staltijd werden de 23 2½-jarige paarden over de bedrijven verdeeld, om langzamerhand met werken te beginnen.

Wederom werd bij enkele paarden straalkanker, hoofdzakelijk in het beginstadium, geconstateerd. De aangetaste dieren werden op één bedrijf samengebracht, waardoor een goede en niet kostbare behandeling mogelijk is.

Gedurende den graanoogst werden 63 paarden bijgehuurd, zoodat totaal 240 paarden voor het bergen van den oogst beschikbaar waren, of één paard per ± 23 ha. Deze verhouding kan echter nog iets ruimer genomen worden, daar het aan de klamp rijden van de tweede snede lucerne en roode klaver gedeeltelijk gedurende den graanoogst geschiedde.

Trekkers. De Allis Chalmers rupstrekker voldoet goed; het brandstofverbruik is echter ± 25 % hooger dan van de bijna even sterke Caterpillar dieseltrekker.

Daar deze trekker nog te weinig werkuren achter den rug heeft, valt omtrent de reparatiekosten nog geen uitspraak te doen.

Door het lagere gewicht slipt de trekker ook iets eerder dan de Caterpillar dieseltrekker, hetgeen ondervangen is door, om het andere blok, één blok op de rupsbanden weg te nemen.

Trailers. Evenals andere jaren werd in den oogsttijd een aantal trailers-met-chauffeur bijgehuurd, tegen een vergoeding van f 1,10

per werkuur, waarbij de kosten van brandstof en olie voor rekening van huurder kwamen.

Daar een zeer groot deel van het stroo „af boerderij” verkocht werd, in tegenstelling met andere jaren, toen „franco boord” geleverd moest worden, kon het aantal huurtrailers tot 15 beperkt blijven.

Maaidorschmachines. Op verzoek van den importeur werd met de 5-vt. „All Crop”-combine gedemonstreerd. Hoewel deze kleine maaier-dorscher behoorlijk werk maakte, is zij onder de Nederlandse klimatologische en economische omstandigheden, evenals de Caterpillar-combine, minder geschikt.

Dorschmachines. Daar voor het groote aantal hooi- en graanklampen jaarlijks zeer veel dekmateriaal noodig is, werd dit jaar een 5-vt. breedstroo-dorschmachine met zelfinlegger van Nederlandsch fabrikaat gekocht.

Zoowel het uitdorschen, scheiden van zaad en stroo, als het reinigen en sorteeren van het zaad, is zeer goed. De capaciteit bedraagt \pm 20 hl per uur.

Het stroo wordt op een bindtafel — met de hand — door middel van schoovennaalden met touw gebonden.

Om bij de groote dorschmachine het uitschudden te verbeteren, werden de schudders met twee latten, ter lengte van de naschudders, verlengd. Deze zeer eenvoudige verbetering voldoet goed.

Als bewijs, dat de dorschmachines een zeer groote capaciteit hebben, zij hier vermeld, dat op één dag van 12 werkuren 586 hl tarwe en 1216 pakken stroo werden gedorscht. Dergelijke hoeveelheden kunnen echter alleen worden bereikt met geschoold personeel — vooral wat betreft de eerste naaldman — en onder gunstige omstandigheden, als goed weer, droog en goed gewas en geen stagnatie bij de machine.

Daar één van de stroopersen niet voldoende stroo kon verwerken, werd een nieuwe pers en wel een met schudders aangeschaft. Hoewel deze pers ongeveer f 200,— duurder is dan een met kettingtransporteur, lijkt de aanschaffing verantwoord, daar slechts zeer weinig zaad meer in de pakken komt. Deze pers is echter nog uitsluitend gebruikt bij het dorschen van klampen of in kapschuren, zoodat nog zal moeten blijken, of het resultaat bij het dorschen van het veld, wanneer 50 % stroo meer verwerkt moet worden, ook zoo goed is.

Drooginstallaties. Deze hebben gedurende de afgelopen campagne gezamenlijk 824½ uur gewerkt, in welke periode 844 465 kg zaad gedroogd werd. Hiervan moest 266 667 kg tweemaal door de machine gevoerd worden, zoodat het totaal 1 111 162 kg bedraagt.

Door de bewerking van de 844 465 kg werd een gewichtsvermindering geconstateerd van 63 847 kg of 7,69 %. Daar het vochtgehalte

3 à 5 % daalde, moet de rest van het gewichtsverlies gezocht worden in het uitschoonen van lichte verontreinigingen.

Grasmaaiers. Naast het gewone werk in gras of klaver, werd dit jaar ook een deel van de erwten met de grasmaaiers gemaaid. Begonnen werd met het op den vingerbalk monteeren van speciale arenlichters, doch hierdoor stroopten de erwten voor de machine op een hoop. Daarna werden zoowel arenlichters, als zwadbord en schoen, van den vingerbalk verwijderd, waardoor het mogelijk was zeer laag en met goed resultaat te maaien. Het werk van het zwadbord werd door 2 man gedaan, zoodat bij iedere machine 3 man en 2 paarden noodig waren.

Op deze wijze kon ongeveer 2 à 3 ha per dag gemaaid worden.

In vergelijking met handzichten waren de voordeelen, dat er minder peulen verloren gingen, terwijl de zwaden beter droogden dan de schooven die bij handzichten worden verkregen en tevens nog een besparing op arbeidsloon plaats vond.

De omstandigheden, waaronder gemaaid werd, waren niet bijzonder gunstig. Het weer was wel droog, doch door de bedekte lucht was het toen nog groene gewas op den grond vochtig, terwijl hier en daar reeds rotting optrad.

Daar zeer laag, soms zelfs door den grond gemaaid werd, bestond eerst eenige vrees, dat de als ondervrucht gezaaide karwij teveel zou lijden, doch deze vrees bleek geheel ongegrond.

Ondergrondsploegen. Om structuur-kwesties van de bouwvoor werd het wenschelijk geacht, in het groot proeven te nemen met verschillende systemen van ondergrondsploegen.

Naast den reeds aanwezigen Klausing-paardenploeg, werden nog 4 ondergrondsploegen voor paardentraction aangeschaft. Tevens werd van een 2-scharigen Sack-paardenploeg de voorste schaar veranderd in een woeler. Het voordeel van dezen ploeg, in vergelijking met den Klausing-ploeg, is, dat het paard niet in de losgewoelde voor loopt, terwijl, in vergelijking met een ploeg, gevolgd door een woeler, de bediening en tractie veel goedkooper is.

Aan een 5-scharigen Ransomes-trekkerploeg werden automatisch uit het werk te stellen woelers aangebracht. De ploeg maakt zeer goed werk; het zal echter nog moeten blijken, of de constructie sterk genoeg is.

Voor een 5-scharigen Sack-ploeg werden Klausing-lichamen besteld.

Aankoop materialen. De voornaamste aankopen gedurende het tweede halfjaar 1937 waren:

Machines en gereedschappen:

- 1 Schudderpers;
- 1 Viking graanmaaier.

Kunstmeststoffen:

- 1 300 000 kg kalkammonsalpeter;
 3 000 000 „ superfosfaat 20 %;
 250 000 „ kalizout 20 %.

Gras- en klaverzaden:

- 5 400 kg Eng, Raygras;
 1 350 „ veldbeemgras;
 1 350 „ ruwbeemdgras;
 50 „ beemdlangbloem;
 850 „ Am. fioningras;
 1 100 „ timothee;
 1 500 „ witte klaver;
 40 000 „ Hong. lucerne;
 76 000 „ hopperups;
 3 000 „ roode klaver.

Zaaizaden:

- 2 500 kg winterrogge;
 3 980 „ wintergerst.

Overige materialen:

- 25 000 zakken.

III. *Stand van de werkzaamheden.*

Greppel- en slootonderhoud. In de regenperioden gedurende den oogst werd reeds begonnen met het schoonmaken van greppels. Na den oogst werd hiermede voortgegaan en wel in de eerste plaats op het land, dat bestemd was voor wintergraan en wintervoor. Aan het eind van de verslagperiode waren deze werkzaamheden nagenoeg geëindigd.

Sloten dicht en langs gereserveerde wegen. De meeste van de voor wegaanleg gereserveerde strooken zullen bij de naastliggende kavels worden getrokken, waardoor één sloot kan vervallen. De grond voor het dempen van deze sloot wordt van de 20 m breede gereserveerde strook genomen, waarbij echter de bovengrond terug wordt gegooid, zoodat de eenigszins rijpere bovenlaag wordt behouden. Over een lengte van ± 6 km is dit werk reeds gevorderd, terwijl het totaal voor dezen winter ± 20 km bedraagt. Eventueele

begreppeling of drainage van deze bijgetrokken strooken heeft meteen plaats.

Slooten graven. Ten behoeve van de uit te voeren drainage in 1938, in de secties F, G en J, moeten de slooten in dit gebied gedeeltelijk verruimd worden, hetgeen na de vorig jaar plaats gehad hebbende peilsverlaging in de 3e polderafdeeling mogelijk is.

Ook in het reeds gedraineerde gebied komen nog enkele slooten voor met taluds van 1:1, welke verruimd moeten worden en de taluds op 1:1½ gebracht. Met deze werkzaamheden werd inmiddels een begin gemaakt.

Draineeren. Na het eindigen van den graanoogst kon wederom met de drainage worden begonnen. Hoofdzakelijk is op het stoppeland van pachters en op uit te geven land gedraineerd. Dank zij de zeer droge maanden October en November kon nog een belangrijke oppervlakte gedraineerd worden. Soms stakte de aanvoer van turfstrooisel, doch buizen waren er steeds voldoende.

In de verslagperiode werd ± 1395 ha gedraineerd, waarnaast nieuwe drains werden gelegd over een oppervlakte van ± 10 ha, in voorafgaande jaren gedraineerd, doch welker drainage niet goed meer functioneerde.

Gedraineerd is nu een totale oppervlakte van 11 395 ha.

De volgende tabel geeft een overzicht van het verloop der drainage. (Zie ook kaartje, blad no. VI.)

Overzicht drainage uitgevoerd tot en met 1937.

Gedraineerd.		Van het in voorgaande jaren gedraineerde opnieuw gedraineerd in:				Zoodat in totaal is gedraineerd.
Jaar.	Aantal ha.	1934.	1935.	1936.	1937.	
1930	8.—	—	—	—	—	8.— ha
1931	117.75	—	—	72.25	4.22	41.28 „
1932	652.40	14.25	—	5.—	—	633.15 „
1933	346.70	—	—	—	—	346.70 „
1934	1.616.25	—	—	11.—	1.50	1.603.75 „
1935	2.478.25	—	—	—	—	2.478.25 „
1936	3.783.—	—	—	—	4.50	3.778.50 „
1937	2.505.15	—	—	—	—	2.505.15 „
	11.507.50	14.25	—	88.25	10.22	11.394.78 ha

Toppen. De juiste tijd van toppen van op braakland ingezaaide hopperups viel precies in het drukke seizoen, zoodat dit werk aan loonmaaiers werd besteed, tegen een prijs van f 3,50 per ha.

Een groot deel van de wegbermen werd voor de tweede maal getopt.

Inscharing. Het vee werd dit jaar zeer ongeregeld weggehaald. Bij het uitbreken van mond- en klauwzeer, in de eerste helft van October, werden alle eigenaren hiervan in kennis gesteld, waarop velen, in verband met het vergevorderde seizoen, hun toen nog gezonde dieren thuis haalden. Per slot van rekening werd in 4 van de 20 koppels tongblaar geconstateerd, met als gevolg, dat deze pinken pas na half November werden vervoerd. De ziekte was niet van ernstigen aard, zoodat de dieren spoedig genezen waren.

De voedingstoestand, waarin het ingeschaarde vee verkeerde, was over het algemeen goed te noemen.

In verband met het voorkomen van diarrhee, werden de ernstige patiënten geweid op roode klaver, hetgeen nog steeds een probaat middel tegen deze afwijking is. Naast beweiding van genoemd gewas, werden als proef aan enkele koppels pinken verschillende mineralen toegediend, om de diarrhee te voorkomen of te genezen. Ook hiervan kan het resultaat gunstig worden genoemd.

Hooien. In het afgelopen seizoen werden de navolgende oppervlakten gehooid:

Lucerne	733 ha 1e snede en 554 ha 2e snede.
Roode klaver	95 „ 1e „ „ 58 „ 2e „ „
Hopperups	48 „ 1e „ „
Grasland	107 „ 1e „ „

De gemiddelde kwaliteit van de verschillende soorten hooi was vrij goed, behoudens enkele partijen, die door de weersomstandigheden niet tijdig geruiterd konden worden.

Het hooien van een 2e snede geeft telkenjare weer dezelfde moeilijkheden, doordat het aan de klamp brengen in den tijd valt, dat wagens en transporteurs beschikbaar moeten zijn voor het bergen van graan.

Van de roode klaver werden 21 ha 2e snede, naast stoppelklaver, met pinken beweid, om de dieren te genezen van diarrhee of om deze ziekte te voorkomen.

Tevens werd in totaal op stam voor hooiwinning verkocht:

Lucerne	48 ha 1e sn., 76 ha 2e sn. en 14 ha 3e sn.
Roode klaver	277 „ 1e „ „ 172 „ 2e „ „
Hopperups	64½ „ 1e „ „

terwijl 44 ha grasland voor beperkten tijd aan pachters, die te weinig gras hadden, verhuurd werden.

Maaien van granen, erwten en boonen. Door den zwaren regenval in Juni legerde een groote oppervlakte zwarte- en witte haver en zomergerst, zoodat er veel met de hand gezicht moest worden.

4 Juli werd begonnen met het maaien van wintergerst. Een paar zware kavels werden met de hand gezicht, doch overigens verliep dit werk vlot.

Met het maaien van de zwarte haver (Orion) werd op 15 Juli begonnen. De eene helft hiervan is met binders gemaaid en de andere helft gezicht.

Zomergerst kwam op 20 Juli aan de beurt en ook hiervan moest veel gezicht worden, speciaal op die plaatsen, waar emeltenschade en sterke roestaantasting was geconstateerd. Het stroo was daar vaak zeer slap en doorgeknikt, zoodat het vóór den binder uitschoof en zichten noodzakelijk was.

Op 25 Juli gingen de eerste binders in de wintertarwe; het maaien ging zeer vlot, daar legering zoo goed als niet voorkwam.

Op de wintertarwe volgde de witte haver. In dit gewas kwam plaatselijk reeds veel legering voor, maar door het slechte weer in midden Augustus was machinaal maaien van een groote oppervlakte toch reeds uitgesloten.

Met zomertarwe en duivenboonen ging het nadien weer zeer goed, hoewel dikwijls van één kant gemaaid moest worden.

De navolgende oppervlakten werden met de hand gezicht:

Tarwe	46 ha
Gerst	342 „
Haver	569 „
Rogge	17 „
Boonen	9 „
	<hr/>
Totaal	983 ha

Het vorige jaar bedroeg dit 816 ha.

Van de erwten werden 16 ha met een gewone grasmaaier gemaaid (zie blz. 39), terwijl de rest met de hand werd gezicht.

Het spreekt vanzelf, dat na het maaien en zichten nog veel werk in het graan moest gebeuren, om alles zoo goed mogelijk droog te krijgen. De ongunstige omstandigheden in aanmerking genomen, is de oogst nog goed geborgen geworden, behoudens broei in enkele partijen erwten en haver.

Dorschen. Met het dorschen van wintergerst werd 19 Juli aangevangen. Langzamerhand kwamen alle eigen machines (11 stuks) in bedrijf, terwijl op 9 Augustus ook de 6 huurmachines in werking werden gesteld.

In het tijdvak 14 t/m 24 Augustus konden slechts enkele dorschuren worden gemaakt; daarna is het vlot gegaan tot 13 September, toen weer een sukkelperiode begon. In de laatste week van September kon echter alles beëindigd worden.

De eerste huurmachines vertrokken op 14 September, doch de laatste pas 12 October. Deze laatste machine was van wat kleinere capaciteit dan de overige en had op 13 September nog slechts 140 ha gedorscht, reden waarom werd besloten, deze machine nog enkele mijten te laten dorschen, welke op uit te geven perceelen stonden.

In totaal werden 3580 ha van het land gedorscht in 4412½ dorschuren.

Na het dorschen van het veld is direct met een eigen machine voortgegaan met het afdorschen van havermijten, hetgeen gedurende de maand October nog zeer goed ging. Op 25 October werd met 2 machines begonnen in de kapschuren en begin December is daar nog een derde machine aan toegevoegd. Van alle producten, zoo ook van erwten en boonen, is het dorschen geheel naar genoegen verlopen.

Aan het eind van deze verslagperiode moet nog \pm 1265 ha worden gedorscht uit kapschuren en klampen.

De tarieven voor de loondorschers waren gelijk aan die van het vorige jaar, met uitzondering van den prijs voor het stroopersen, welke met f 0,25 per 1000 kg verhoogd werd, zulks in verband met de prijsstijging van persdraad.

Oogstresultaten. Hoewel de oogst nog slechts gedeeltelijk gedorscht is, zoodat nog geen volledig overzicht over de in 1937 verkregen oogstresultaten kan worden gegeven, mogen hier toch enkele cijfers volgen, waaruit een indruk van de verschillende gewassen kan worden verkregen.

In de volgende tabel zijn de opbrengsten der verschillende gewassen verwerkt, voor zoover deze bekend zijn:

Gewas.	Aantal gedorschte ha.	Opbrengst in kg per ha.	
		Korrel.	Stroo.
Wintertarwe . . .	\pm 1040	\pm 3800	\pm 5995
Zomertarwe . . .	115	3315	5055
Wintergerst . . .	440	2715	3420
Zomergerst . . .	1210	1935	2545
Winterrogge . . .	30	2670	4540
Zwarte haver . . .	385	3650	3940
Witte haver . . .	250	3850	5525
Suikerbieten . . .	100	43370	(17.12 % suiker)

Ter toelichting van deze tabel kan het volgende dienen:

Wintertarwe. De opbrengsten hiervan zijn aanmerkelijk boven de verwachtingen uitgegaan, gezien den zeer natten winter van 1936 op 1937, waardoor de structuur van den grond zeer had geleden.

Naast een hoogere opbrengst aan korrel van ± 850 kg, demonstreert ook de ruim 1650 kg hoogere stroo-opbrengst per ha duidelijk het aanmerkelijk zwaardere gewas, dat dit jaar werd verkregen in vergelijking met het voorgaande jaar. Zelfs de reeds vrij hoge opbrengsten van 1935 worden dit jaar overschreden met ± 115 kg korrel en 270 kg stroo.

Zomertarwe. Hoewel ook deze een behoorlijke opbrengst te zien geeft, is de gedorschte oppervlakte nog te gering om reeds nu een definitief oordeel te kunnen geven.

Wintergerst. De opbrengst hiervan bleef, gezien den stand en groei van het gewas, eenigszins beneden de verwachting. Wel was de stroo-opbrengst aanmerkelijk hooger dan het vorige jaar, de korrel-opbrengst is echter lager. Roestaantasting en sterke legering waren mede oorzaak dat de korrel smal bleef.

Zomergerst. De opbrengst hiervan is dit jaar tegengevallen. Slechte structuur alsmede buitengewoon sterke roestaantasting kunnen als oorzaak genoemd worden, terwijl eveneens de legering hieraan zal hebben meegewerkt. Opmerkelijk is, dat in sectie M, waar roest zeer hevig optrad, geen noemenswaardig opbrengstverschil valt te constateeren tusschen de zandige en de zwaardere kavels.

Opmerkelijk daarentegen is het groote verschil in opbrengst in de secties F en J, waar op de zandige kavels slechts ± 1830 kg per ha werd gedorscht, en op de meer kleiige kavels ± 2530 kg. De roestaantasting was in deze secties minder ernstig, zoodat ongetwijfeld hier de oorzaak van dit verschil meer in de grondgesteldheid moet worden gezocht.

In verband met de betere resultaten met wintergerst verkregen, is dit najaar aan dit gewas meer uitbreiding gegeven.

Winterrogge. Na een onderbreking van eenige jaren, zijn dit jaar weder twee kavels met rogge verbouwd. De opbrengst hiervan was bevredigend, zoodat ook hiervan dit najaar een eenigszins grootere oppervlakte, uitsluitend op de zandgronden is uitgezaaid geworden.

Zwarte haver (Orion). Nadat het vorige jaar met dit gewas bevredigende resultaten waren verkregen, is hiermee dit jaar een grootere oppervlakte bezaaid geworden, uitsluitend op de lichtere gronden. Daar dit gewas vroeger rijp is, komt dit ook aan de arbeidsverdeeling ten goede. Ook dit jaar werd een goede opbrengst verkregen, hoewel deze ± 400 kg korrel en ± 1000 kg stroo per ha lager was dan verleden jaar.

Witte haver. Hiervan werden verbouwd de rassen Binder en Zege. Beide gaven een sterke legering te zien, hetgeen ongetwijfeld de opbrengst zeer heeft gedrukt. Dit komt tot uiting in de ± 450 kg hoogere stroo-opbrengst in vergelijking met het vorige jaar, waar tegenover staat een ± 450 kg lagere korrelopbrengst per ha. Doordat de stikstofbemesting dit jaar lager was gehouden dan verleden jaar, komt hier wel sterk tot uiting de gunstigere toestand waarin de bodem zelf is komen te verkeeren.

Suikerbieten. Niettegenstaande den ± 3 weken lateren inzaai is de dit jaar verkregen opbrengst ruim 4000 kg hooger dan het vorige jaar, hetgeen gedeeltelijk kan worden toegeschreven aan het niet voorkomen van schieters. Ook het suikergehalte (17,12 %) kan bevredigend worden genoemd.

Vlas. Hiervan kan geen opbrengstcijfer worden gegeven, wijl geen gewichtsbepalingen hebben plaats gevonden. Zoowel de lengte als de kwaliteit waren gunstiger dan het vorige jaar.

Hooiopbrengsten. In onderstaande tabel zijn de dit jaar verkregen hooiopbrengsten opgenomen:

Gewas		Aantal ha	Opbrengst in kg per ha
Lucerne	1e snede	± 735	± 1760
Lucerne	2e „	± 555	± 1430
Roode klaver	1e „	± 95	± 4950
Roode klaver	2e „	± 60	± 2750
Hopperups	1e „	± 50	± 3175

Lucerne. De opbrengst hiervan is aan den lagen kant. Eensdeels wordt dit veroorzaakt door den zeer hollen stand, anderdeels door het feit, dat in den voorafgaanden winter van iederen kavel ongeveer een derde gedeelte bedekt is geworden met een meer of minder dikke laag grond, afkomstig van de, ten behoeve van de uit te voeren drainage aangebrachte verbreedingen en verdiepingen van de kavel-sloten. Ook tengevolge van het draineeren tijdens de beide groei-perioden is de opbrengst eenigszins gedrukt.

Roode klaver. Deze heeft een zeer goede eerste snede opgeleverd. Schakelen wij bovendien één der kavels uit, die tijdens den groei van de 1e snede werd gedraineerd en dientengevolge een lagere opbrengst gaf, dan vinden we voor de overige kavels een opbrengst van ± 6000 kg hooi, die zeer zeker goed genoemd kan worden. Een kavel, bezet met Ötofte roode klaver, een Deensche laatbloeiende variëteit, gaf geen hoogere opbrengst. De maaitijd hiervan viel 14 dagen later, waardoor deze klaver het bezwaar heeft, dat de oogst

hiervan in dien van het graan komt, hetgeen met het oog op een goede werkverdeeling minder gewenscht moet worden geacht. De opbrengst van de 2e snede was lager, hetgeen als een eigenschap van de hoofdzakelijk verbouwde Poolsche klaver moet worden aan- gemerkt.

Hopperups. Om ervaring te krijgen met het hooien van deze klaversoort werden hiervan enkele kavels gehooid. De opbrengst der 1e snede ligt tusschen die van lucerne en roode klaver in. Daarentegen is die van de 2e snede slechts gering. De kwaliteit van het hooi is zeer goed, terwijl het door de eigen paarden, die gewend zijn aan lucerne-hooi, zeer goed gegeten wordt.

Binnenhalen van den oogst. Terwijl twee elevatoren nog geruimen tijd gebezigd werden bij de aflevering van vlas, werden met de overige 23 stuks kapschuren gevuld en mijten gezet; eind September waren in de kapschuren 1002 ha geborgen en in de mijten 858 ha opgetast.

Moelijkheden hebben zich nergens voorgedaan, doch wel is gebleken, dat voorgaande jaren 13 à 14 ha haver of tarwe per vak van een groote kapschuur konden worden geborgen, tegenover dit jaar slechts \pm 10 ha. De oorzaak moet worden gezocht in de grootere hoeveelheid stroo per ha, maar ook in de handgezichte schooven van gelegerde haver, welke bij het tassen lang niet zoo goed tegen elkaar sluiten als machine-schooven.

Schoonen en luchten van graan. Dadelijk na het dorschen van wintergerst en wintertarwe werd met de beide Petkus-schooners aangevangen met het reinigen van zaaizaden. Na het eindigen van dit werk ging de Petkus 30 voort met het voor levering klaar maken van de beste partijen tarwe voor de Gewestelijke Tarwe-Organisatie, terwijl de Petkus 20 speciaal werd gebruikt om de 2e soorten tarwe, afkomstig van de aspirateurs, na te schoonen.

Met de beide aspirateurs leverde het geen enkele moeilijkheid, de groote partijen gezakte granen steeds frisch van reuk te houden; de granen houden zich dit jaar weer uitstekend. De haver wordt, in afwijking met voorgaande jaren, bij het luchten steeds door den beuker gevoerd, waarbij eventueele blauwpuntigheid — het gevolg van slecht oogstweer — voor een groot gedeelte verdwijnt.

Vlas. Door het optreden van roest moest iets te vroeg, nl. 4 Juli, begonnen worden met het vlasplukken.

Door betere geoefendheid van het personeel verliep dit werk zeer naar wensch. Het accord was f 45,— per ha, exclusief binden, hokken en schelven.

Het vlas van de Landbouwcultuurmaatschappij was reeds op stam verkocht voor f 500,— per ha, op schip of klamp te leveren.

Daar in Augustus weinig scheepsruimte voor België verkrijgbaar was, is het voor den koper voorloopig aan klampen gezet.

De aflevering van het vlas van verhuurd land ging om dezelfde reden ook minder vlot dan het vorige jaar. Een kavel vlas van 56 ha is zelfs per spoor naar België gezonden, terwijl nog ± 40 ha in klampen is opgeborgen.

Suikerbieten. Van dit gewas werd ± 50 ha van het ras Hilleshög en ± 50 ha van het ras Kühn gezaaid. Zgn. „schieters” kwamen dit jaar zoo goed als niet voor; wat de oorzaak hiervan mag zijn, is niet met juistheid op te geven, doch waarschijnlijk houdt dit verband met den lateren datum van zaaien. In 1936, toen $\pm 7\%$ „schieters” voorkwam, is op 10 April gezaaid; dit jaar waren de zaaidata 29 en 30 April en 1 Mei, dus aanzienlijk later.

Nadat half Juni de vreterij van aardvloo en aaskever tot een einde was gekomen, hebben de bieten steeds een goeden stand en groei vertoond, hoewel de bietenvlieg voorkwam. Op een perceel was bij de Hilleshög de aantasting in het oog loopend sterker dan bij de Kühn.

Met het rooien werd op 1 October aangevangen met geschoold personeel. Begunstigd door goed weer, waren reeds 3 weken later de bieten — in totaal 4 302 689 kg — afgeleverd en het land met tarwe bezaaid. Het rooien geschiedde voor f 46,— per ha; het gemiddelde uurloon bedroeg f 0,42^s.

Het afleveren ging zeer vlot en meermalen werden 400 ton bieten per dag verscheept.

Aflevering. Daar door verpachting steeds minder schuren voor de berging van gedorscht graan beschikbaar zijn en verkoop van groote hoeveelheden gerst en haver gedurende den oogst prijsdrukkend zou kunnen werken, werd, evenals in 1936, een overeenkomst met de Gewestelijke Tarwe-Organisatie gesloten, om een gedeelte van de tarwe direct van achter de dorschmachine ongeschoond te kunnen leveren. In totaal werden ± 3100 ton van deze tarwe verscheept.

Zooals uit onderstaand staatje blijkt, is het ook dit jaar mogelijk geweest, dank zij de strooschuur bij de „Oude Zeug”, het waardeverlies aan de pakken stroo door weersinvloeden tot een minimum te beperken.

Oogstjaar.	Totaal v/h land gedorscht in tonnen.	Verkocht.		Opgeslagen in kapschuur.	Eigen gebruik.
		Droog.	Afwijkend.		
1937	15.001	46.2 %	7.6 %	38.4 %	7.8 %

*Afgeleverd aan koopers:**Oogst 1936:*

127 861	kg	haverstroo
74 900	„	stalingstroo
94 217	„	tarwestroo
200	„	grashooi
21 492	„	klaverhooi
650	„	lucernehooi
70 350	„	gerst
364 315	„	haver
590 985	„	tarwe

Oogst 1937:

74 829	kg	erwtstroo
3 344 718	„	gerststroo
3 472 516	„	haverstroo
26 750	„	stalingstroo
2 641 074	„	tarwestroo
393 446	„	grashooi
12 300	„	klaverhooi
653 644	„	lucernehooi
1 483 665	„	gerst
1 418 111	„	haver
71 670	„	rogge
4 262 170	„	tarwe
121 065	„	groene erwten
47 468	„	duivenboonen
3 730	„	geel mosterdzaad
43 655	„	aardappelen
4 302 679	„	suikerbieten

Eigen verbruik:

70 330	kg	zaaigerst
14 605	„	zaairogge
206 390	„	zaaitarwe

Diepploegen. Op verzoek van enkele pachters, op wier bedrijven plaatselijk een tot 50 cm dikke zandlaag op de klei voorkwam, werden enkele gedeelten tot 80 cm gediëpploegd, waardoor een belangrijke grondverbetering tot stand kwam (zie foto no. 4).

Ploegen voor en zaaien van wintergraan. Begin September werd begonnen met het op zaaivoor ploegen van het land, bestemd voor wintergraan. In de week van 5 tot 11 September werd een aanvang gemaakt met den uitzaai van wintergerst, terwijl op 15 September de eerste tarwe aan den grond werd toevertrouwd.

De weersomstandigheden waren zeer gunstig, behoudens één week in September, waarin door de vele regens het gestoppelde land te nat werd; op het niet voorbereide land konden de werkzaamheden echter voortgang vinden.

Op 23 October waren alle wintergranen gezaaid, nl. 873 ha wintergerst, 101 ha winterrogge en 1781 ha wintertarwe.

Superbemesting. Het bemesten met superfosfaat had voor wintertarwe, grootendeels gezaaid op gebraakt en daarna met hopperups ingezaaid land, reeds in den voorzomer plaats, terwijl de bemesting voor de overige wintergranen vóór het zaaivoorploegen toegediend werd; de bemesting voor de zomergranen werd vóór het wintervoorploegen gegeven.

Ploegen. Zoodra de trekkers en ploegen vrij kwamen van het zaaien, werd begonnen met het wintervoorploegen. Daar hiermede betrekkelijk vroeg aangevangen kon worden, werden bijna uitsluitend de dieseltrekkers gebruikt.

Aan het einde van de verslagperiode was dit werk geëindigd.

Verder werd een aanvang gemaakt met het ploegen van, voor beplanting bestemde, terreinen op Robbenoord, deelen van erven en kanaal- en wegbermen. Het zal echter niet mogelijk zijn, dit werk geheel met den trekker- of paardenploeg uit te voeren, zoodat ook gedeelten gespit zullen moeten worden.

Op enkele kavels werd een meer of minder groot aantal akkers als proef, op verschillende diepten, met de diverse aanwezige systemen van ondergrondsploegen, gewoeld. Als eerste resultaat van dit ondergrondsploegen kan vermeld worden, dat sommige gewoelde akkers bij regen belangrijk droger zijn dan de niet gewoelde.

Diepspitten. Daar het aantal tewerkgestelde werkloozen vrij sterk wisselde en de aanleg van de waterleiding \pm 60 man vroeg, vorderde het diepspitten slechts langzaam.

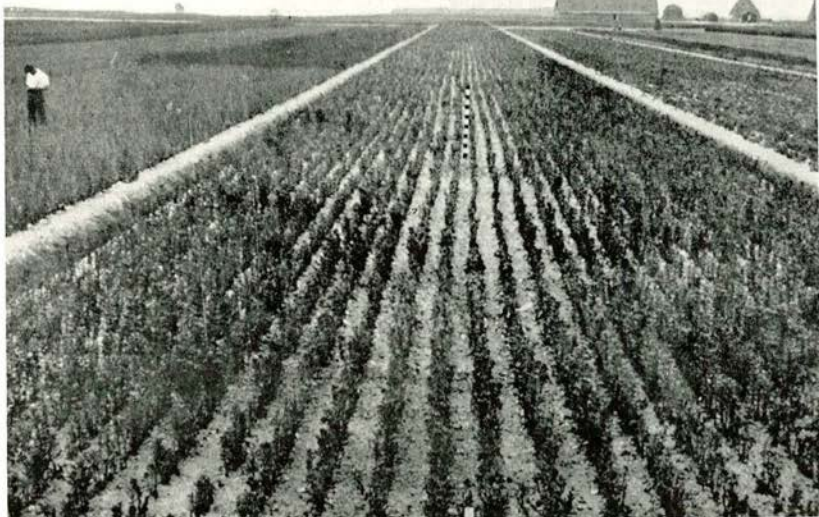
In de verslagperiode werd 49.1 ha klaargemaakt, waarin is begrepen het met zand dichtmaken en daarna bekleiën van de kuilen langs den Groetweg, welke in 1931 zijn ontstaan door het ontleenen van grond voor het ophoogen van de kade langs het Groetkanaal. In totaal is thans 89.67 ha diepgespit.

Aanleg van waterleiding. Begin October werd een aanvang gemaakt met den in werkverschaffing uit te voeren aanleg van de uitbreiding van het waterleidingnet. Het aantal hierbij tewerkgestelde

1. Reuzenhoningklaver *Melilotus (alba)* als groenbemestingsgewas (noodmengsel).

(Foto K. Maaskant, Hippolytushoef.)

2. Duivenboonen op klei. Juli 1932.

(Foto Ir. N. H. H. Addens, Arnhem.)

3. Duivenboonen op klei. Juli 1937.

Boonen behoren tot de meest gevoelige gewassen op jongen grond. Beide foto's geven de ontwikkeling te zien in den loop der jaren op kleigrond.

(Foto Marofilm, Deventer.)

4. Diepploegen: Het bovenbrengen van klei, bedekt met een laag zand van 30 à 50 cm. Ploegdiepte \pm 80 cm.

(Foto Marofilm, Deventer.)

5. Meeuwstraat te Wieringerwerf. Juli 1937.

(Foto Marofilm, Deventer.)

6. De aanleg van waterleiding in den Amstelmeerweg.

(Foto K. Maaskant, Hippolytushoef.)

7. Het opwerken van het zandlichaam van het dijksvak nabij Schokland.

(Foto Heukels, Zwolle.)

8. Het aanbrengen van de bekleedingskeileem met draglines op het dijksvak nabij Schokland.

(Foto Heukels, Zwolle.)

arbeiders werd, toen er voldoende buizen aanwezig waren, tot ongeveer 60 man uitgebreid.

Tot voldoening van het P.W.N., verloopt het werk zeer goed en vlot. Op 18 December, den datum, waarop de werkverschaffing tijdelijk stop gezet werd, was 43,5 km gelegd.

Verpleging karwij. Zoodra de erwten en, een maand later, de boonen van het land geruimd waren, werd de karwij geschoffeld en gewied, waarna bemesting plaats vond in den vorm van 1 baal kalksalpeter per ha.

De karwij in den boonenstoppel bleef, in vergelijking met die in de erwten, veel langer groen, waardoor de achterstand wel ingehaald zal zijn.

Half November werd de karwij, met behulp van aardappelaanvaarders, gedekt. Het land ligt thans zoodanig, dat een goed resultaat van de voorjaarsbewerking verwacht mag worden.

IV. *Stand der gewassen.*

Grasland. De groei hiervan was gedurende den afgelopen zomer zeer bevredigend, zoodat steeds voldoende eten voor het vee aanwezig was. In September werd, tengevolge van het natte weer, de ontwikkeling op het geïnfilterde grasland eenigszins geremd, doordat hier de grondwaterstand te hoog werd.

Lucerne. De oudere lucerne, die nagenoeg uitsluitend op uit te geven land voorkwam, werd door de pachters gedurende den nazomer omgeploegd voor groenbemesting.

De dit voorjaar onder dekvrucht gezaaide lucerne vertoont een zeer uiteenlopend beeld, afhankelijk van de dekvrucht en de zwaarte daarvan. Zoo is over het algemeen de stand na zomergerst voldoende dicht, terwijl ook de nazomerontwikkeling bevredigend is; daarentegen is het gewas onder de haver uitgezaaid, zeer fijn gebleven, terwijl bovendien op sommige kavels en kavelgedeelten totale mislukking voorkwam, zoodat hier tot omploegen moest worden besloten.

Roode klaver. De onder zwarte haver gezaaide roode klaver gaf na den oogst een voldoende dichten stand te zien, terwijl de ontwikkeling zoodanig was, dat verschillende kavels nog met pinken konden worden beweid. Onder witte haver gezaaid is de stand zeer onregelmatig.

Hopperups. Ook hiervan is de stand sterk afhankelijk van den aard en de zwaarte van de dekvrucht. Na witte haver is er dan ook weinig van terecht gekomen. Na wintertarwe is een zeer bevredigende

ontwikkeling verkregen, terwijl deze na zomertarwe slechts gering is.

Na wintergerst is nog een zwaar gewas hopperups gegroeid, dat op verschillende plaatsen een lengte van $\pm 1,20$ m bereikte.

Karwij. De onder erwten gezaaide karwij heeft een iets hollen stand. De ontwikkeling der planten is echter zeer bevredigend. Onder duivenboonen gezaaid is het gewas zooals vanzelf spreekt iets fijner, echter is de stand hier voller. Dank zij het zachte najaarsweer is het gewas voldoende stevig den winter ingegaan.

Wintertarwe. Ten gevolge van de in het algemeen gunstige weersomstandigheden tijdens en na het zaaien, is het verloop van de kieming zeer regelmatig geweest, terwijl eveneens de verdere ontwikkeling, vooral van de vroeggezaaide, zeer voorspoedig was. Dezen herfst is zeer veel tarwe uitgezaaid in het N.O. gedeelte van den polder, waar vrij veel zoute kwelplekken voorkomen. Op de meeste dezer plekken is de kieming eveneens regelmatig, zij het iets vertraagd, verlopen. Met belangstelling wordt het verdere gedrag der tarwe op deze plekken nagegaan.

Wintergerst. Dit gewas heeft wel zeer sterk geprofiteerd van de buitengewoon warme najaarsweersgesteldheid. De ontwikkeling is over het algemeen zeer welig. Opmerkelijk is echter het optreden van een sterke geelkleuring der bladeren op sommige kavels. Dit verschijnsel vertoonde zich eerst pleksgewijze op de dorschplaatsen en daar waar dezen zomer kaf verbrand was, doch breidde zich nadien sterk uit, zonder dat eenige samenhang met de eerste plekken viel te constateeren. Eenige beschadiging, hetzij door insecten of anderszins, kon niet worden opgemerkt. Wel trok de aandacht, dat de geelkleuring verband hield met het tijdstip van zaaien en wel in dier voege, dat de eerst gezaaide kavels het verschijnsel het eerst vertoonden. Uit het tijdstip, waarop de geelkleuring optrad, viel als het ware de zaaidatum af te leiden. Vermoed wordt dan ook dat stikstofgebrek de oorzaak is, hetgeen begint op te treden op het oogenblik, waarop het reservevoedsel van den korrel is uitgeput en de plant haar stikstofbehoefte uit den bodem moet trachten te dekken. Het geven van een stikstofgift was, in verband met de zeer welige ontwikkeling, niet geraten.

3. DE SOCIAAL-ECONOMISCHE AFDEELING.

I. Domeinbeheer.

A. Uitgifte in erfpacht van bouwgrond.

Op 1 Juli verviel de canon over het jaar 1937 van de in erfpacht uitgegeven perceelen bouwgrond. In tegenstelling met vorige jaren kwamen de betalingen vlot binnen; slechts 1 erfpachter bleef met

betaling in gebreke. Hoewel de financieele resultaten van de middenstandsbedrijven in de Wieringermeer nog niet bevredigend kunnen worden genoemd, kan toch, dank zij de toegepaste ordening, verbetering worden geconstateerd.

De uitgifte in erfpacht van bouwgrond is nagenoeg tot stilstand gekomen. Op 1 Januari 1938 werden te Middenmeer twee perceelen bouwgrond voorloopig in erfpacht toegewezen, te zamen ter grootte van ± 2268 m² voor het stichten respectievelijk van een woonhuis en een pakhuis met kantoorgebouw.

Met inbegrip van de uitgifte der beide gemelde perceelen was de stand van de uitgifte in erfpacht van bouwgrond op 31 December 1937 als volgt:

Bestemming.	Slootdorp.			Middenmeer.			Wieringerwerf.			Buiten de dorpen.		
	Aantal perceelen.	Oppervl. in m ² .	Canon in guldens.	Aantal perceelen.	Oppervl. in m ² .	Canon in guldens.	Aantal perceelen.	Oppervl. in m ² .	Canon in guldens.	Aantal perceelen.	Oppervl. in m ² .	Canon in guldens.
Particuliere woningbouw . . .	2	1249	144	8	5289	604	1	588	84	1	485	73
Bouwbureau „De Wieringermeer”	108	39949	1650	130	44285	1828	106	39708	1640	—	—	—
Winkelbouw en kleinindustrie	22	11525	1501	31	14712	2011	12	5075	857	2	312	161/2
Industrieterrein	—	—	—	8	± 12186	± 1756	2	2452	369	2	5007	752
Kerken en wijkverpleging . .	4	13477	137	3	12409	125	—	—	—	—	—	—
Scholen, gymnastiek-terreinen en vergaderlokaal	2	17465	—	2	19680	—	2	23175	—	—	—	—
Totalen . . .	133	83665	3432	182	± 108811	± 6324	123	70998	2950	5	5804	841 1/2

B. Uitgifte in pacht van cultuurgrond.

Verpachting boerderijen ingaande 1 November 1937.

In aansluiting op het vermeldde in het Driemaandelijksche bericht van Juli j.l. kan het volgende worden medegedeeld.

Het onderzoek naar de geschiktheid van de candidaten had een vlot verloop. Nadat alle gegevens binnen waren, werd een voorloopige schifting uitgevoerd, waarbij onderscheid werd gemaakt tusschen gegadigden die niet en wel in aanmerking konden komen. De laatste categorie werd grotendeels bezocht, voor zoover dit, wat de sollicitanten van vorige jaren aangaat, nog niet was geschied.

Naar aanleiding van dit bezoek ter plaatse, moest om een of andere reden wederom een aantal candidaten afvallen. De gegevens betreffende het overblijvende deel werden nogmaals nauwkeurig bestudeerd met als resultaat, dat een aantal personen voor nadere kennismaking op het Domeinkantoor te Slootdorp werd ontboden.

Aan gegadigden uit deze groep zijn tenslotte, na bekomen machtiging van den Minister van Financiën, de 47 beschikbare bedrijven toegewezen.

Bij de beoordeeling van de candidaten werden eenige zakelijke maatstaven aangelegd.

Zoo werd bij de selectie vooral aandacht geschonken aan:

1. de bekwaamheid van den candidaat als boer, zoowel theoretisch als practisch, alsook diens persoonlijke geschiktheid;
2. het al dan niet beschikken over voldoende bedrijfskapitaal;
3. de grootte en den aard van het bedrijf, dat de candidaat vroeger heeft beheerd of (en) thans beheert;
4. de orde en de netheid van bedrijf en huishouding;
5. den gezondheids- en lichamelijken toestand van de leden van het gezin.

Het groote aantal candidaten maakte eensdeels de keuze gemakkelijk, anderdeels ook weer moeilijk, omdat een aantal moest overblijven, dat zonder bezwaar als pachter had kunnen worden aangenomen. Tenslotte heeft de urgentie, alsmede de omstandigheid of een candidaat al dan niet meer jaren als gegadigde stond ingeschreven, mee den doorslag gegeven.

Vergeleken bij vorige jaren is de financieele draagkracht van degenen, die thans voor een boerderij in aanmerking komen, belangrijk beter.

Verpachting boerderijen ingaande 1 November 1938.

Aan het einde van de verslagperiode werd het plan van uitgifte voor 1938 vastgesteld. Totaal zullen 50 bedrijven worden uitgegeven. De opzichters der Cultuurmaatschappij kregen gelegenheid hun voorkeursrechten te laten gelden. Daar de termijn van aangifte voor deze personen eerst op 15 Januari 1938 sluit, is het aantal gegadigden nog niet bekend.

Uitbreiding verpachte bedrijven.

De meeste pachters, die hiervoor in aanmerking kwamen, hebben in de eerste pachtjaren van de gelegenheid gebruik gemaakt hun bedrijf uit te breiden. Ingaande 1 November 1937 werd aan de verpachte bedrijven toegevoegd een oppervlakte van ruim 92 ha.

Uitgifte los land.

Voor het pachten van los land bestaat zeer veel belangstelling. Reeds konden in pacht worden toegewezen:

voor den tijd van één jaar	441 ha
voor meer jaren	229 ha

Totaal 670 ha

Onder de evengenoemde voor meer jaren verpachte oppervlakte is begrepen ruim 210 ha verpacht aan de gemeenten Opperdoes, Twisk, Medemblik en Wervershoof, waardoor de aan die gemeenten verpachte oppervlakte is gestegen tot \pm 340 ha, welke deze oppervlakte weer in kleinere perceelen aan ingezetenen dier gemeenten hebben onderverpacht. Door de zeer gunstige resultaten, die het vorige jaar door Opperdoezer tuinders op perceelen in de Wieringermeer werden behaald, was de vraag naar grond voor dit doel zoo groot, dat vele aanvragers moesten worden teleurgesteld. Door de uitgifte van deze 340 ha aan bovengenoemde 4 gemeenten is het een 175-tal tuinders mogelijk gemaakt hun bedrijf met (gemiddeld) een paar ha te vergrooten, waardoor hun economische positie aanzienlijk is versterkt. Aangezien de teeltvergunningen ongewijzigd zijn gebleven, is hiermede geen uitbreiding van den tuinbouw gepaard gegaan, wat ook zeker niet gewenscht zou zijn. Wel heben de tuinders de jonge, versche Wieringermeergronden kunnen gebruiken om een betere vruchtwisseling op hunne bedrijven toe te passen, zoodat ook hierdoor hun inkomsten zijn vermeerderd. Het is een gelukkige omstandigheid, dat op deze wijze door middel van een betrekkelijk geringe oppervlakte Wieringermeergronden de saneering van het aangrenzende tuinbouwgebied kan worden bevorderd, zonder dat de oppervlakte tuingrond in Nederland toeneemt.

Volgend jaar zullen zoo mogelijk nog enkele andere aangrenzende gemeenten op overeenkomstige wijze aan grond worden geholpen.

Voorts werd nog in pacht uitgegeven een oppervlakte van bijna 5 ha voor uitbreiding van een complex los land.

Overname van een door een pachter gestichte landbouwschuur.

Artikel 12 van de algemeene pachtvoorwaarden opent voor de pachters de mogelijkheid om, onder bepaalde voorwaarden, gebouwen op hun gepachte te stichten, welke bij het einde van de pacht door de directie zullen worden overgenomen.

Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt door een pachter, die, met toestemming van de directie, een landbouwschuur stichtte op een van de aan hem verpachte kavels los land.

Bij nader inzien is het echter gewenscht gebleken de bouw van boerderijen in eigen hand te houden en voor Rijksrekening te doen geschieden. Eensdeels wordt hiermede de waarborg verkregen, dat de bedrijfsgebouwen zoowel constructief als wat de gebruikswaarde betreft aan hooge eischen kunnen voldoen, anderdeels worden door massabouw de bouwkosten aanmerkelijk lager.

In verband hiermede werd, na verkregen machtiging van den Minister van Financiën, de door vorenbedoelden pachter op zijn gepachte gestichte landbouwschuur reeds vóór het einde van den

pachttermijn overgenomen en aan dien pachter in pacht uitgegeven. Het complex cultuurgrond met de daarop gestichte landbouwschuur kan thans worden gerekend te behooren tot verpacht behuisd land.

Stand verpachting.

Aan het einde van 1937 was de stand van de verpachting als volgt: (Zie overzichtskaartje, Blad no. VII.)

Verpachting ingaande:	Aantal.	Aanvankelijke oppervlakte in ha.	Latere uitbreiding in ha.	Totaal in ha.
<i>1. Boerderijen:</i>				
1 Maart 1934 . . . (Joodsche Arbeid)	1	62.07.90	139.52.10	201.60.00
1 Nov. 1934 . . .	45	1421.48.05	392.94.61	1814.42.66
1 Nov. 1935 . . .	67	2664.48.13	254.61.36	2919.09.49
1 Nov. 1936 . . .	44	1413.56.37	—	1413.56.37
1 Nov. 1937 . . .	57	2297.19.99	—	2297.19.99
Totaal . . .	214	7858.80.44	787.08.07	8645.88.51
<i>2. Onbehuisd land:</i>				
<i>a. meerjarige verp.</i>				
1 Nov. 1934 . . .	3	21.57.05	7.28.70	28.85.75
1 Nov. 1935 . . .	7	111.99.78	4.87.36	116.87.14
1 Nov. 1936 . . .	5	186.84.29	—	186.84.29
1 Nov. 1937 . . .	6	229.02.13	—	229.02.13
<i>b. éénjarige verpachtingen, waaronder begrepen de seizoenverpachtingen . . .</i>				
	37	441.14.79	—	441.14.79
Totaal . . .	58	990.58.04	12.16.06	1002.74.10
Totaal-generaal	272	8849.38.48	799.24.13	9648.62.61

Grootte der verpachte bedrijven.

De oppervlakte van de verschillende bedrijven, uitgezonderd het bedrijf verpacht aan de Stichting Joodsche Arbeid, kan als volgt worden gegroepeerd:

Oppervlakte.	Akkerbouw.	Gemengd.	Weide.	Totaal.
0 — 7½ ha . . .	—	—	1	1
7½ — 12½ „ . . .	—	12	3	15
12½ — 25 „ . . .	5	10	19	34
25 — 30 „ . . .	4	7	7	18
30 — 40 „ . . .	12	8	18	38
40 — 50 „ . . .	33	9	14	56
50 — 60 „ . . .	15	4	3	22
60 — 70 „ . . .	11	—	1	12
70 — 80 „ . . .	10	2	2	14
80 — 90 „ . . .	—	—	—	—
90 — 100 „ . . .	2	—	—	2
boven 100 „ . . .	1	—	—	1
Totaal . . .	93	52	68	213

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat de indeeling der boerderijen in akkerbouw-, gemengde en weidebedrijven, is geschied naar de bedrijfsrichting, zooals deze bij de uitgifte werd vastgesteld.

Herkomst pachters boerderijen.

Hieronder volgt een overzicht van de herkomst van de pachters van boerderijen in de Wieringermeer, waaronder zijn begrepen de op 1 November 1937 verpachte bedrijven. Opgemerkt dient te worden, dat enkele cijfers verschillen van die, welke voorkomen in het overzicht op pagina 49 van het Driemaandelijksche bericht van Januari 1937, aangezien de plaats en provincie van herkomst der verschillende pachters aan een revisie zijn onderworpen, waarbij minder is gelet op de laatste woonplaats, doch meer op den duur van het wonen in een bepaalde plaats of streek, terwijl voorts enkele mutaties hebben plaats gehad.

Provincie.	Verpachting ingaande 1 November				
	1934.	1935.	1936.	1937.	Totaal.
Noord-Holland	11	18	9	11	49 23 0/0
Zuid-Holland	2	2	1	3	8 4 0/0
Groningen	11	18	10	13	52 24 0/0
Friesland	15	4	9	8	36 17 0/0
Drente	3	1	3	—	7 3 0/0
Overijssel	1	3	—	1	5 2 0/0
Gelderland	1	5	3	7	16 8 0/0
Utrecht	—	2	1	—	3 1 0/0
Noord-Brabant	1	7	6	5	19 9 0/0
Zeeland	—	6	2	6	14 7 0/0
Limburg	—	1	—	3	4 2 0/0
Totaal	45	67	44	57	213 100 0/0

Gebruik van het gepachte als bouw- en weiland, tuingrond en erf.

Het volgende staatje geeft een globaal overzicht van het gebruik der verpachte gronden.

Jaar.	Bouwland.	Grasland.	Tuingrond.	Erf.
1935	45 0/0	53 0/0	—	2 0/0
1936	63 0/0	35 0/0	Gering	2 0/0
1937	66 0/0	29½ 0/0	2½ 0/0	2 0/0

De voor uitgifte aan tuinders bestemde oppervlakte nam iets toe. De oppervlakte grasland werd kleiner, daar meer akkerbouw- dan

weidebedrijven werden uitgegeven en vele pachters gebruik maakten van het hun door de directie verleende recht om gedeelten van het grasland te scheuren. In den regel wordt eerst door den eigen voorlichtingsdienst omtrent de meer of mindere geschiktheid van den grond als bouwland, advies uitgebracht en worden voorwaarden gesteld omtrent de wijze van exploitatie en den duur van het gebruik als bouwland.

Akkerbouwbedrijven.

De opbrengsten van de verschillende gewassen waren bij de pachters in vergelijking met het oogstjaar 1936 vrij wat hooger. Een uitzondering maken hierop, volgens de ons verstrekte gegevens, echter gerst (in 1936 gem. 42,4 hl/ha tegen in 1937 35 hl/ha) en suikerbieten (in 1936 42 800 kg/ha, in 1937 40 200 kg/ha).

De teelt van graangewassen nam weder een voorname plaats in. De oppervlakte daalde echter iets ten opzichte van die in 1936, n.l. van 70 % van het bouwland in 1936 tot 65 % van het bouwland in 1937.

Op enkele bedrijven kwam nog al ernstig legeren van granen voor, vooral bij haver.

De resultaten waren over het algemeen echter goed te noemen.

Keuring van gewassen.

Volgens de keuringslijsten van den N.A.K. werden in totaal 151.97.00 ha akkerbouwgewassen goedgekeurd. Deze keuring had op 33 pachtbedrijven plaats en liep uiteen van 0.50.00 ha tot 18.25.00 ha per bedrijf.

Weidebedrijven.

Over het algemeen was de grasgroei op de verpachte bedrijven voldoende. Op enkele graslandbedrijven in het infiltratiegebied had de grasgroei echter beter kunnen zijn. De oorzaak is vermoedelijk te zoeken in het wat hooge stuwpeil van het water in de greppels. Niet alleen blijft daardoor het land te nat en te koud, doch ook de klaver gaat dan kwijnen en sterft zelfs af. Het infiltreren van deze grofkorrelige zandgronden kan uitstekende resultaten afwerpen, mits goed toegepast. Dit laatste laat bij sommige pachters nog te wenschen over, voornamelijk door de onbekendheid met het systeem. Verwacht mag echter worden, dat een en ander door voorlichting en ervaring langzamerhand beter zal gaan.

De hooi-opbrengst liep wat omhoog, n.l. van gemiddeld 3336 kg/ha

(eerste snede) in 1936 tot gemiddeld 3650 kg/ha (eerste snede) in 1937.

Een overzicht van den veestapel op 1 Juni 1937 geeft het volgende staatje.

melkkoeien	1502	zeugen	53
weidekoeien	75	mestvarkens	177
vaarzen	178	biggen	255
pinken	409	paarden	571
kalveren	473	veulens	20
stieren	60	kippen	1937
schapen	534	eenden	12
lammeren	462		

De veedichtheid is iets grooter geworden.

De op bepaalde graslandkavels in den weidetijd voorkomende diarrhee onder het rundvee, was dit jaar niet zoo erg als voorheen. De door de Directie ingestelde commissie om te trachten de oorzaak van deze ziekte op te sporen en middelen ter bestrijding te geven, heeft dit jaar door het toedienen van bepaalde mineralen succes gehad. Bij de meeste aangetaste dieren, aan wie deze mineralen werden toegediend, kon een groote verbetering in den gezondheids-toestand worden geconstateerd.

In het einde van de weideperiode begon ook het gevreesde monden klauwzeer zijn intrede in de Wieringermeer te doen. Thans zijn de meeste bedrijven aangetast of aangetast geweest. Enkele zijn ook nu nog vrij. Het verloop der ziekte is vrij ongelijk; bij sommige veehouders is deze ongevaarlijk, bij anderen kwaadaardig. Hier en daar moesten eenige dieren worden afgemaakt.

Economische toestand.

In het algemeen zullen dit jaar de bedrijfsuitkomsten van de weidebedrijven gunstiger zijn dan het voorgaande jaar, gezien de hogere marktprijzen van rundvee, varkens en melk. De financieele uitkomsten van de akkerbouwbedrijven kunnen goed worden genoemd. De opbrengsten van verreweg de meeste producten waren hooger dan vorig jaar, terwijl de kwaliteit goed was.

Verschillende pachters sloten contracten met tuinders en zaadhandelaren van het oude land, voor de teelt van kool, bietenzaad en bloembollen. De resultaten waren over het algemeen zeer goed.

Volgens ons ten dienste staande gegevens zal aan deze teelten in 1938 een aanmerkelijke uitbreiding worden gegeven.

De loonen der landarbeiders bleven vrijwel stationnair. Eind

November werd een Vereeniging van Werkgevers in het Landbouwbedrijf opgericht.

Afzet van de producten.

De afzet van de producten kon gemakkelijk plaats vinden. De Graanbeurs heeft nog steeds groote belangstelling.

Aan het einde van de verslagperiode werden door een commissie stappen met gunstig resultaat gedaan tot de oprichting van een Coöperatieve Zuivelfabriek. Begin December werd de fabriek officieel opgericht en werden de belanghebbenden in de gelegenheid gesteld het ledenregister te teekenen. Op het oogenblik zijn er 70 leden, terwijl een aantal personen toezegging heeft gedaan alsnog te zullen toetreden.

Fokkerij.

De Rundveefokvereeniging „de Wieringermeer” werkt goed. Het aantal leden bedroeg eind December 1937 29. Gecontroleerd werden 550 dieren.

De Koudbloedhengsteneeniging Hollands Noorderkwartier telt in de Wieringermeer 14 leden.

Bijenteelt.

De Vereeniging tot Bevordering van de Bijenteelt in Nederland, afdeling Wieringermeer, telde eind December 1937 41 leden. 1937 was een slecht bijenjaar, de honingopbrengst was gering.

Nakomen pachtvoorwaarden.

Geregeld wordt nagegaan in hoeverre de pachters hun verplichtingen, voortvloeiende uit de pachtvoorwaarden, nakomen. In de verslagperiode werden de gebruikelijke zomer- en najaarschouw gehouden. Hoewel niet alle pachters steeds tijdig aan hun verplichtingen voldeden kon worden geconstateerd, dat de pachtvoorwaarden in het algemeen goed worden nagekomen.

Aankoop vruchtboomen.

In de verslagperiode werden de pachters in de gelegenheid gesteld door onze tusschenkomst vruchtboomen, goedgekeurd door den Centralen Keuringsdienst, te betrekken om deze te planten op de erven der aan hen verpachte bedrijven. Hiervan werd een ruim gebruik gemaakt, in totaal werden ongeveer 900 vruchtboomen besteld.

Joodsche Werkdorp.

Hieronder volgt een overzicht van de in het Joodsche Werkdorp Nieuwesluis opgeleide en tot 1 November 1937 in totaal naar het buitenland geëmigreerde personen.

Palestina	94
Argentinië	18
Noord-Amerika	10
Australië	8
Zuid-Afrika	20
Engeland	10
Tsjecho-Slowakije	5
Italië	4
Zwitserland	1
Rusland	1
België	1
Frankrijk	1
China	1
Nieuw-Zeeland	2
Columbia	2
Brazilië	1
Totaal	179

In het algemeen zijn de oud-leerlingen in het beroep gebleven, waarvoor ze in het Joodsche Werkdorp in de Wieringermeer zijn opgeleid.

Uitgifte landarbeidersperceelen.

De stand van de verpachting van landarbeidersperceelen was op 31 December 1937 als volgt:

Plaats.	Aantal perceelen.	Grootte.	Pacht.
Slootdorp	82	4.24.06 ha.	f 318,66
Middenmeer	59	3.10.44 „	„ 232,85
Wieringerwerf	109	5.16.94 „	„ 387,90
Buiten de dorpen	2	0.17.63 „	„ 13,13
Totaal	252	12.69.07 ha.	f 952,54

C. *Verhuur woningen.*

Op 31 December 1937 waren verhuurd:

- a. 28 arbeiderswoningen,
- b. 7 dienstwoningen,
- c. 6 boerenwoningen,
- d. 2 houten woonketen, waarvan 1 in tweeën wordt verhuurd.

43

D. *Verpachting visscherij.*

Het recht tot uitoefening der visscherij in het Waard- en Groetkanaal, alsmede in de kanalen, vaarten en tochten in de Wieringermeer, werd opnieuw voor den tijd van één jaar verpacht aan vier visscherijverenigingen, respectievelijk gevestigd te Wieringen, Van Ewijcksluis, Kolhorn en Medemblik.

E. *Vergunningen.*1. *Meerjarige vergunningen.*

Uitgereikt werden 17 vergunningen, te weten:

13 voor het hebben van een brongasinstallatie,

2 voor het hebben van een opslagplaats van materialen,

1 voor het hebben van waterleidingbuizen (publiekrechtelijke vergunning),

1 voor het hebben van lantaarnpalen en electriciteitskabels (publiekrechtelijke vergunning).

Voorts werd vergunning verleend tot het boren van een tweede gasbron bij een verpachte boerderij.

De opzegging van een vergunning tot het gebruiken van een sportterrein werd ingetrokken, wegens het alsnog voldoen van de tot 1 Maart 1938 verschuldigde vergoeding.

De stand van de uitgereikte vergunningen (waaronder begrepen de publiekrechtelijke vergunningen, voorzoover hierbij het betalen van een vergoeding is bedongen) was op 31 December 1937 als volgt:

Aantal vergunningen.	Aard der vergunningen.	Vergoeding per jaar.
62	Plaatsen en hebben brongasinstallatie . .	f 630,—
7	Plaatsen en hebben benzinepompinstallatie	„ 750,—
6	Gebruiken opslagterrein	„ 473,—
1	Leggen en hebben van kabels voor radio-distributie.	„ 75,—
1	Gebruiken van een sportterrein	„ 50,—
5	Maken en hebben van een steiger . . .	„ 130,—
1	Gebruiken van een steiger	„ 25,—
3	Leggen en hebben van electriciteitskabels, waterleidingbuizen, enz.	„ 7,50
86	Totaal . . .	f 2140,50

2. *Eenjarige vergunningen.*

Uitgereikt werden de navolgende vergunningen:

Aantal vergunningen.	Aard der vergunningen.	Vergoeding in totaal.
2	Gebruiken opslagplaatsen, loswallen . . .	f 64,—
16	Ligplaats woonschip	„ 158,—
1	Laden van steen	„ 60,—
2	Hebben en gebruiken trechter	„ 20,—
3	Afgraven zand	„ P.M.
24	Totaal	f 302,—

II. *Bouwkundige afdeeling.*I. *Ontwerp en stichten van bedrijfsgebouwen.*

a. Gedurende de verslagperiode werden opgeleverd:

1. bestek no. 60, 60a en 61, Bouw van 6 houten kapschuren en 2 jongveestallen met stalinrichtingen;
2. bestek no. 63 en 63a, Verbouw van 4 ontginningschuren tot boerderij.

b. *Bouw van 46 boerderijen (bestek no. 62).*

In afwijking met alle voorgaande jaren, waarin boerderijen in den polder zijn gebouwd, waren de weersomstandigheden voor den bouw buitengewoon gunstig, zoodat deze practisch volgens het werkprogramma kon verlopen. Eenige stagnatie is in den beginne nog ontstaan door de slechte wijze van aflevering van het hout, dat uit Polen moet worden geïmporteerd, omdat de zagerijen zich niet hielden aan de verstrekte afleveringsstaten en, op eigen voordeel bedacht, de zendingen naar eigen verkiezing samenstelden, zoodat bepaalde soorten hout te vroeg, andere te laat werden afgeleverd. 45 boerderijen zijn reeds waterdicht, terwijl de afwerking in de meeste boerderijen in een vergevorderd stadium is, zoodat reeds tot het bepalen van de kleuren van het schilderwerk kon worden overgegaan. Den nieuwen pachters werd een beknopte collectie behangselmonsters toegezonden, waaruit een eigen keus gemaakt kan worden.

De aanleg van een waterleidingnet door den geheelen polder maakt

het mogelijk op verschillende plaatsen in de woning tappenpunten te maken. In het bestek van den bouw is alleen opgenomen het maken van de leidingen met afvoeren, inclusief kranen in de keukens en spoelkeukens. Waschtafels, uitstortgootsteen, baden e.d. kunnen de bewoners desgewenscht, voor eigen rekening, aanbrengen. Om beschadiging van wanden, behang enz. te voorkomen zijn de pachters in de gelegenheid gesteld het genoemde sanitair door bemiddeling van onzen dienst te betrekken en te doen aanbrengen, zoodat zij bij hun komst alles bedrijfsklaar vinden. Evenzoo stelde de dienst zich beschikbaar voor het, voor rekening van de pachters, maken van brongasinstallaties met distributienet. Het bleek, dat vele pachters deze aangeboden bemiddeling zeer op prijs stelden, daar niet minder dan 75 waschtafels, 20 uitstortgootsteen en 25 brongasinstallaties, vertegenwoordigende een bedrag van ongeveer f 12 000,—, zullen worden aangelegd. De aanlegkosten werden door de pachters bij vooruitbetaling voldaan.

c. *Het maken van rietonderstoppen onder pannen daken* (bestek no. 62f) werd opgedragen aan H. N. VAN SCHAIK, te Scherpenzeel, en B. VAN STRAALen, te Winkel. Voor zoover mogelijk werd gebruik gemaakt van Wieringermeerriet, dat aan de tassen ter beschikking van de aannemers werd gesteld. Hierbij zij opgemerkt, dat de kwaliteit van het riet ieder jaar beter wordt en het gewas langs sommige kanalen reeds de kwaliteit van dekriet bezit.

d. *Het maken van bliksembeveiligingen op 46 boerderijen* (bestek no. 62g) werd opgedragen aan de fa. W. A. Slager, te Leeuwarden, voor de som van f 3984,—.

e. *Het maken van de stalinrichtingen met waterleidingen in 45 boerderijen* (bestek no. 62h) werd opgedragen aan de fa. J. Rosier & Zn., te Dokkum/Middenmeer, voor de som van f 8186,24. De constructie der stalinrichtingen is gelijk aan die, welke reeds gedurende eenige jaren werd toegepast en die geen aanleiding heeft gegeven om tot wijzigingen over te gaan. Om echter ook andere systemen aan de practijk te kunnen toetsen, wordt in een der stallen een proef genomen met de Grabner-ketting-vastzet-constructie, welke in moderne stallen in het buitenland en ook in eenige stallen in ons land goede resultaten schijnt op te leveren. De bouwkosten zijn echter belangrijk hooger dan die van de tot heden gebruikelijke constructie.

f. *Diverse opdrachten ten behoeve van de boerderijen van bestek 62.*

Het maken en stellen van de damhekken werd opgedragen aan WASSINK, te Middenmeer, voor de som van f 4572,30, het leggen van de elektrische buisleidingen (zonder draad) aan de Wed. NIPSHAGEN, te Middenmeer, voor f 2868,—, het leveren van eenig hangen sluitwerk aan de fa. M. de Wild, te Alkmaar, voor f 4341,04, het

maken van brongasinstallaties aan H. v. D. ZEE, te Medemblik, voor f 8000,—, het leveren van waschtafels en uitstortgootstenen aan de N. V. v. d. Berg's Metaalhandel, te Amsterdam, voor f 1659,30 en het leveren van watertanks en vlotterbakken aan de fa. J. Rosier, te Dokkum, voor de som van f 3038,—.

g. Bouw van een boerenwoning op H 46 (bestek 62j).

Tengevolge van bijzondere omstandigheden bleek het gewenscht bij de tot boerderij te verbouwen ontginningsschuur op kavel H 46 spoedig een woning te bouwen en daar het woningtype van de boerderijen type q, welke in groep IV van bestek 62 voorkomen, zich uitstekend leende voor bijbouw aan de bedoelde ontginningsschuur en het perceel daarenboven in de onmiddellijke nabijheid van deze groep is gelegen, werd met den aannemer van deze groep een onderhandse overeenkomst gesloten voor den bouw van deze woning, voor een bedrag van f 5850,—, waardoor de woning nog juist tijdig gereed kan zijn.

h. Onderbouw van de gebouwen op de kavels C 37, C 22 en C 44 (bestek 64).

Voor den opzet van deze bedrijfsgebouwen, welke principieel afwijkend is van de normale bouwwijze, wordt verwezen naar pag. 54 van het Juli-bericht 1937. Dit bestek werd opgedragen aan den aannemer J. GEUSEBROEK, te Medemblik, voor de som van f 9562,—. De betonplangers voor dezen bouw werden geleverd door de N. V. Schokindustrie, te Zwijndrecht, tegen dezelfde prijzen als bedongen voor de groote levering van bestek 62.

j. Bovenbouw van de gebouwen op de kavels C 37, C 22 en C 44 (bestek 64a).

Na aanbesteding werden de gebouwen op C 22 en C 44 opgedragen aan de fa. Kingma & Zn., te Slootdorp, voor de som van f 24 800,— en dat op C 37 aan JAC. KINGMA, te Middenmeer, voor de som van f 12 575,—.

De levering van de spanten werd opgedragen aan de N. V. Nemaho, te Doetinchem, voor f 2784,—. Deze gebouwen zijn inmiddels waterdicht, met de afwerking is begonnen.

k. Verplaatsen van 3 ijzeren kapschuren van de kavels D 66, H 48 en H 52 naar de kavels B 19, C 37 en C 22 werd opgedragen aan W. UITTERDIJK, te Wieringerwaard, voor de som van f 1343,— per schuur, exclusief het afnemen en opnieuw leggen van de dakbedekking. Deze kapschuren konden juist voor den oogst gereed komen.

1. *Gereedschappenbergplaatsen voor tuinders (bestek 65).*

Ten behoeve van de dit jaar uitgegeven perceelen voor den verbouw van tuinbouwgewassen moeten 64 gereedschappenbergplaatsen worden gebouwd. De grootte van deze houten schuurtjes bedraagt $2,75 \times 2,75$ m, terwijl ze worden afgedekt met roode asbestcementgolfplaten. Dit werk is gegund aan gebr. BOTMAN, te Wervershoof voor de som van f 5946,—; de oplevering moet voor 1 Maart geschieden.

m. *Bouw van 19 houten kapschuren (bestek 66).*

Aanvankelijk werd bij een aantal boerderijen een grootere oppervlakte cultuurland ingedeeld, dan daarbij na volledige cultuurrijpheid van den grond was gedacht en waarop bij de stichting van de bedrijfsgebouwen werd gerekend, met de bedoeling om later tot afsplitsing over te gaan en het vrijgekomen gedeelte met een van een naastgelegen bedrijf afgesplitst oppervlak tot een nieuwe boerderij te vereenigen. Om verschillende redenen is echter gebleken, dat deze afsplitsing aanleiding zou geven tot moeilijkheden, zoodat de huidige bedrijfsgrootten als definitief konden worden beschouwd, hetgeen als consequentie met zich bracht, dat de capaciteit van de bedrijfsgebouwen in verhouding tot definitieve bedrijfsgrootte behoorde te worden gebracht. Daar bij den bouw van de bestaande gebouwen reeds rekening was gehouden met een paardenstalling in overeenstemming met het grootere bedrijf, kon de uitbreiding van de gebouwen zich dus beperken tot het uitbreiden van de tasruimte op de basis van $60 \text{ m}^3/\text{ha}$ bouwland. Vele pachters van deze bedrijven uitten echter den wensch, dat hun ook wat meer bergruimte voor werktuigen ter beschikking zou worden gesteld. Aan dezen wensch is nu in zooverre tegemoet gekomen, dat hun de keus gelaten werd tusschen een geheel open kapschuur en een aan drie zijden gesloten kapschuur, waarin ondergebracht een werktuigenbergplaats, echter zou bij keuze van het laatstgenoemde type schuur jaarlijks 8 % van het hoogere bouwkapitaal voor rente, aflossing en meer onderhoud moeten worden betaald. Van de 19 pachters, die voor een dergelijke schuur in aanmerking kwamen, kozen 16 pachters het gesloten type met werktuigenberging en 3 een geheel open kapschuur.

De dwarsprofielen van deze schuren zijn voor elk type gelijk, hun lengte is echter afhankelijk van de vereischte aanvulling aan tasruimte, zoodat in totaal vijf typen van de gesloten en één type van de open kapschuur worden gebouwd. De dakbedekking van de gesloten schuren bestaat uit dakbeschot met pannen, terwijl de open schuren met roestbruine asbestcementgolfplaten zullen worden afgedekt. De aanbesteding van dit bestek had 23 December plaats, met als resultaat, dat het werk is gegund voor groep I (13 open kapschuren) aan de N. V. v/h A. Kingma & Zoon, te Leeuwarden, voor f 46 666,— en voor groep II (6 open kapschuren) aan J. GEUSEBROEK,

te Medemblik, voor f 17 500,—. Teneinde de werkzaamheden in den polder gedurende het slechte jaargetijde tot een minimum te beperken en daarenboven den bouw te bespoedigen, zijn de spanten voor deze schuren reeds eerder opgedragen aan de N. V. Nemaho, te Doetinchem, voor de som van f 10 371,—. Deze spanten worden dus in de werkplaats gereed gemaakt en in groote, reeds ten deele gemonteerde, stukken op het werk aangevoerd. In de genoemde aanneemsom is het leveren van de spanten naar het werk en het monteren van het geheele spant op het werk inbegrepen.

n. Kapbergen.

Vóór 1936 werd als basis voor de berekening van de benodigde tasruimte per ha bouwland een geringere hoeveelheid aangenomen dan daarna het geval is geweest. Om nu deze ongelijkheid uit den weg te ruimen zal de tasruimte op deze bedrijven worden uitgebreid tot de grootte als bij nieuwen bouw met de huidige basiscijfers zou worden berekend.

Omdat deze uitbreidingen van ruimte slechts van kleinen omvang zijn, zal in deze gevallen worden volstaan met het bouwen van kapbergen. Hoewel kapbergen in ons land veelvuldig worden gebouwd, werd het, gezien het gemis aan eigen ervaring, wenschelijk geoordeeld, voorloopig twee van deze kapbergen als proef te bouwen en wel van verschillenden vorm, n.l. een vierroedigen en een zeskantigen met drie roeden. Deze proef heeft bovendien het voordeel, dat de pachters, die geen ervaring met deze kapbergen hebben, deze typen eens kunnen beoordeelen en hun keuze uit deze twee kenbaar kunnen maken.

De inhoud van beide kapbergen is 900 m³, de roeden ter lengte van 10 m, zijn vervaardigd van schokbeton, de kapeconstructie is van hout met dakbeschot afgedekt met dakleer, terwijl voor een goede ventilatie in de kap is gezorgd. Deze twee kapbergen, welke werden gebouwd op de bedrijven C 14 en C 15, zijn einde December gereed gekomen; de voorloopige indruk is, dat slechts ondergeschikte wijzigingen in de nog te bouwen kapbergen zullen worden aangebracht.

o. Contróle bliksembeveiligingen.

Met het Bureau voor Moderne Bliksembeveiligingen A. P. W. Brood, te Amsterdam, werd een overeenkomst gesloten voor de contróle van de bliksemafleiders op de boerderijen en openbare gebouwen. De contróle zal bestaan uit een jaarlijksche kleine en een jaarlijksche groote contróle.

p. Proef water- en sneeuwdicht-maken van pannendaken.

In het vorige Bericht is melding gemaakt van een proef, welke is genomen met een plastisch preparaat om asbestcementgolfplattendaken sneeuw- en waterdicht te maken. Eenzelfde proef, zij het met

een ander materiaal, wordt nu genomen bij een boerderij met een pannendak, mede om na te gaan of het bij een dergelijke wijze van dekking mogelijk is het vastzetten van de pannen met haakjes achterwege te laten. De proef wordt driedelig genomen n.l. *a.* alleen dichtmaken van de zijsluitingen, *b.* alleen dichtmaken van de bovensluitingen en *c.* dichtmaken van beide sluitingen. Mocht deze proef slagen, dan zullen alle daken, welke, bij regen gepaard gaande met sterken wind doorlekken, volgens een dezer methoden worden verdekt.

II. *Onderhoud.*

a. Waterleiding.

De aanleg van het waterleidingnet door den geheelen polder is allereerst ter hand genomen in sectie E, in welke sectie de boerderijen het drinkwater voor het vee betrekken uit de infiltratieslooten en in die wegen waarlangs de boerderijen van bestek 62 worden gebouwd. Vooral in sectie E doet zich het gemis aan goed drinkwater gevoelen; met spoed is dan ook de aanleg van de binnenleidingen in de boerderijen ter hand genomen. Dit werk, omvattende het maken van binnenleidingen in 45 boerderijen, 30 arbeiderswoningen en 8 ontginningschuren, werd opgedragen aan de fa. G. J. Ekkers & Zn., te Slootdorp, voor de som van f 4235,—.

In verband met het maken van waterspoeling op de closets waren ook wijzigingen in de rioleeringen noodzakelijk. Deze werken zijn opgedragen aan Jos. DE LANGE, te Spanbroek, voor f 1905,—. Wanneer het waterleidingnet in de wegen gereed is, kunnen bovengenoemde gebouwen onmiddellijk water betrekken.

b. Branden.

Op 18 October brak brand uit in de houten barak 8 van de Joodsche Stichting, welke, dank zij het krachtdadige ingrijpen van de eigen brandweer, spoedig kon worden gestuit. De schade, welke f 650,— bedroeg, werd door verzekering gedekt.

Op 23 November verbrandde een houten schuur, staande bij de boerderij G 67. De afstand van deze schuur tot de boerderij, welke met pannen is gedekt, was groot genoeg, zoodat geen verder gevaar te duchten was. Daar de schuur, waarvoor een tijdelijke vergunning was verleend, eigendom was van den pachter, komt de schade geheel voor zijn rekening.

c. Grootere schilderwerken.

Aanbesteed werd het schilderen van 13 stalen kapschuren en carbolineeren van de houten topgevels, welk werk werd opgedragen aan de fa. Boomsma, te Slootdorp, voor de som van f 4957,—, evenals de schilder- en carbolineerwerken van 11 boerderijen en

carbolineerwerken aan 48 boerderijen met daarbij behorende arbeiderswoningen voor een bedrag van f 1390,—.

III. *Dorpskernen.*

Daar het in het voornemen ligt de begraafplaats te Middenmeer binnenkort in gebruik te nemen, zijn de paden, zoowel op het algemeene, als op het katholieke deel, van verhardingen van hoogovenslakken voorzien. Het werk is opgedragen aan den aannemer O. J. BOSKER, te Hippolytushoef, voor de som van f 3338,— en inmiddels opgeleverd.

De herbestratingen in de drie dorpen kwamen gereed.

IV. *Brandweer.*

In verband met den aanleg van een waterleidingnet door den geheelen polder zullen ongeveer 100 brandkranen worden geplaatst en wel langs die wegen, waar geen bluswater uit de openbare watergangen is te verkrijgen.

V. *Godsdienstige verzorging.*

Te Wieringerwerf werd door den architect G. VAN HOOGEVEST een kerklokaal met toren gebouwd. Het eigenlijke kerkgebouw zal t.z.t. worden bijgebouwd, waarmede bij het ontwerpen van het nu gebouwde complex is rekening gehouden.

De plannen voor het bouwen van bedehuizen voor de Gereformeerde en Katholieke Kerk zijn in bewerking. De aanbesteding van het eerstgenoemde zal naar verwachting spoedig plaats hebben.

III. *Bebossching en beplanting.*

Het weer was meestentijds gunstig, waardoor de beplanting zich over het algemeen goed ontwikkelde.

1. *Kwekerij.*

Daar in den voorzomer de els op L 4 niet naar wenscht groeide, werd een extra bemesting van 100 kg chilisalpeter per ha gegeven, waardoor ook hier, evenals op de andere stukken, een goed gewas werd verkregen. De in Denemarken aangekochte éénjarige Sorbus intermedia is zeer goed gegroeid.

Het zaaien van eigen gewonnen boomzaden in de kwekerij te Middenmeer slaagde goed. De opkomst van het zaad was bevredigend, de ontwikkeling van de jonge planten zeer goed.

Van de geplante iepen no. 24 (Christine Buisman) zijn er 2 doodgegaan, de overige planten zijn goed den zomer doorgekomen.

2. *Robbenoord.*

In de jonge beplantingen was de groei goed. Behoudens op enkele plekjes, waar te hoog zoutgehalte optrad, was de sterfte zeer gering.

De gras- en onkruidgroei kon voldoende worden bestreden.

Van de beplantingen van het vorige jaar behoefde, dank zij den plantafstand van 0,80 m, slechts een gedeelte worden geplagd.

De oudere beplantingen groeiden zeer goed.

In de met zwarten els gemengde Sitkabepantingen moest door opsnoeien van den els beschadiging aan den Sitkaspar worden voorkomen.

In de Oostenrijksche- en Corsicaansche dennenbeplantingen op E 110 en F 2 begint nu ook teekening te komen. Ten einde overschaduwung van de dennen te voorkomen, moest een deel van de elzen worden gekapt.

De bestrijding van gras- en onkruidgroei door schoffelen en omplaggen werd geheel in werkverschaffing uitgevoerd.

De bezaaiing met gele lupinen, serradella en hopperups gaf op de voldoende ontzilde gronden een goed gewas. Bijzondere voordeelen van de hopperups zijn echter niet naar voren gekomen.

De plekken met een te hoog zoutgehalte worden regelmatig kleiner.

3. *Wegen, kanalen, tochten, enz.*

De beplantingen langs de wegen, enz. ontwikkelden zich goed.

Begonnen werd met dunnen in de oudste beplantingen, teneinde den hoofdhoutsoorten wat meer ruimte te geven.

Waar mogelijk, werd het plaggen in de jongere beplantingen aan de aangrenzende pachters tegen een geldelijke vergoeding opgedragen. Deze regeling werkte bevredigend.

Voor het overige deel werd dit werk in werkverschaffing uitgevoerd.

4. *Dorpen, boerderijen, enz.*

De beplantingen op de erven van boerderijen groeiden goed. De bestrijding van gras- en onkruidgroei, welke hier voor rekening van de bewoners is, werd goed uitgevoerd.

De jonge beplantingen te Wieringerwerf, op de Terp en bij Slootdorp geven reden tot tevredenheid. Het schoonhouden geschiedde met behulp van werkloozen.

In de oudere dorpsbeplantingen had het gewone onderhoud plaats met eigen personeel.

Opmerkingen.

Ten einde met zaaien door te kunnen gaan, werden zooveel mogelijk boomzaden verzameld, v.n. *Sorbus intermedia*, *Sorbus aucuparia*, *Prunus serotina*, *Evonymus*, vlier e.d. Verder werd zaad verzameld van op Wieringen staanden eschdoorn en esch.

De beschadiging door het elzenhaantje breidt zich uit. Verder werd weer schade geconstateerd door een spanrupsje, terwijl meeldauw op eik werd waargenomen.

In de kweekerij kon meeldauw op meidoorn worden bestreden met bloem van zwavel.

In enkele populieren werd de populierenboktor aangetroffen.

IV. Landmeetkundige dienst.

In de afgelopen verslagperiode zijn de berekeningen van de nog in behandeling zijnde hoofd- en veelhoekspunten voortgezet en voltooid; hiermede is het geheele net van vaste punten gereed gekomen. Een aanvang werd gemaakt met de inmeting van de in de Wet van 31 Mei 1937, *Stbl.* no. 521, omschreven begrenzing van „de Wieringermeer” voor die gedeelten, welke nog niet definitief waren geconstateerd. Dit betref het gedeelte van de Stontelersluis in Oostelijke richting tot de versnijding van de op 200 m Oost van den Wieringermeerdijk (midden kruin) loopende lijn met de gemeentegrens van Medemblik, alsmede het gedeelte van de haven van de Haukes Westwaarts, rond het Amstelmeer, tot de versnijding met den Amstelmeerdijk bij Oostpunt. Ook deze metingen kwamen gereed, zoodat een begin kon worden gemaakt met de berekening van de omtrekspunten in coördinaten, benodigd voor de vaststelling van de definitieve grootte van „de Wieringermeer”. De vroegere inhoudsopgave van 20 015 ha was een voorloopige, welke gewijzigd moet worden door de thans definitieve omschrijving der grenzen, waarbij o.a. het Amstelmeer aan het gebied van de Wieringermeer wordt toegevoegd.

De definitieve Sectie-indeeling is in behandeling; de vroegere ondergaat kleine wijzigingen, aansluitende aan den terreinstoestand, die nu vrijwel stationnair geworden is. Hierbij wordt zooveel mogelijk als Sectiegrens aangenomen het midden der diverse kanalen, welke minder wijzigingen ondergaan dan de kanten van wegen en wegslooten.

In bewerking is thans de kadastrale toepassing van de reeds gemeten kernen Slootdorp, Middenmeer en Wieringerwerf (in totaal 6 plans op de schaal van 1 à 1000), welke voorloopig waren toegepast in de burgerlijke gemeenten Medemblik, Wieringen, Anna-Paulowna, Barsingerhorn en Winkel, in de nieuw te vormen kadastrale gemeente Wieringermeer. Deze toepassing zal zoo spoedig mogelijk na het tijdstip van inwerkingtreding der bovenvermelde wet betreffende het openbaar lichaam de Wieringermeer geschieden.

Los van deze werkzaamheden is voortgegaan met de hermeting en aanvullende metingen in de reeds eerder ingemeten Secties A t/m D, noodig tengevolge van aanmerkelijke wijzigingen in den terreinstoestand. De voorbereidingen voor het aanleggen van een verzamelblad en van de plans in deze Secties A t/m D, het eerste op schaal 1 à 25 000, de andere op schaal 1 à 5000, vorderen, zoodat

binnen afzienbaren tijd de kaartering ter hand kan worden genomen. Een punt van overweging was nog de schaal van de aan te leggen bladen; aanvankelijk lag het in de bedoeling, hiervoor de schaal van 1 à 2000 te kiezen, waardoor het totaal aantal plans ongeveer 160 zou bedragen. Met het oog op de zeer groote kavelperceelen zou in dit geval het aantal per blad af te beelden perceelen zeer gering zijn, tengevolge waarvan het oriënteeren zeer zou worden bemoeilijkt. Bij de schaal 1 à 5000 bedraagt het aantal bladen 35, de kernen op schaal 1 à 1000 meegerekend. Bovendien is hieraan, dank zij het groote aantal vaste punten in coördinaten bekend, het voordeel verbonden, dat bij gebleken behoefte zeer gemakkelijk een ontwikkeling op grootere schaal kan worden gemaakt in die gedeelten, waar zich mettertijd een kern mocht ontwikkelen.

Een minder aangename omstandigheid is het storen der kadesteenen, die niet aan de wegen, doch in het bouwland zijn geplaatst. Wel is bij de plaatsing zooveel mogelijk rekening gehouden met de daaraan verbonden cultuurbezwaren, doch door terreinsverandering is het niet steeds mogelijk gebleken, deze bezwaren te ondervangen.

Voortgegaan is met het verstrekken van kaartjes en inhoudsopgaven van uit te geven perceelen; ook is een aantal erfpachtsperceelen ingemeten en kadastraal toegepast.

V. Algemeene bestuursmaatregelen.

A. Volksgezondheid.

1. Malariabestrijding.

De „Commissie voor Malariabestrijding in de Wieringermeer” rapporteert hieromtrent het volgende:

„Hoe moeilijk het zal zijn, de Wieringermeer malariavrij te houden en hoe noodig het is, onze maatregelen en voorzorg, propaganda en contrôle uit te breiden, heeft dit halfjaar ons weer geleerd.

Einde Juli kregen wij ettelijke malariagevallen in één gezin. De boerderij met woning, waarin deze gevallen voorkwamen, was gelegen op enkele honderden meters van Medemblik. De slaapkamer van de besmette kinderen was *niet* van een hor voorzien. Tijdens den bouw van deze boerderij werd een gedeelte van de eerste verdieping, eerst als overloop bedoeld, voor slaapkamer bestemd en alsnog een dakraam, wat niet in het bestek vermeld stond, aangebracht, waardoor verzuimd werd hierbij een hor aan te brengen. Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kon na een uitvoerig onderzoek onzerzijds worden aangenomen, dat hier de besmetting uit het oude land is overgebracht. Alle noodige maatregelen werden genomen en verdere uitbreiding is tot op heden voorkomen, doch tevens is dit

een sterk argument voor de onmisbaarheid van de gaashorren en van de noodzakelijkheid van nog strengere contrôle op de woningen.

Ook de uitkomsten van het wetenschappelijke onderzoek op malariagebied der laatste jaren, maken onze taak hoe langer hoe moeilijker. In ons verslag, in het Driemaandelijksche bericht van Juli 1937, is daarop reeds gewezen.

Sinds wij weten, dat niet enkel zij, die kort geleden malaria hadden, de infectiebron kunnen zijn, maar dat ook degenen, die jaren geleden malaria hebben gehad, nog zeer lang „gezonde plasmodiën-dragers” kunnen blijven en dus ook een infectiebron kunnen vormen, is het ons duidelijk, dat onze taak veel zwaarder is, dan wij bij den aanvang van ons werk in 1931 konden vermoeden, daar er in de Wieringermeer vele uit Noord-Holland en Friesland afkomstige vroegere malarialijders gevestigd zijn.

De laatste maanden van dit jaar hebben wij dus onze bemoeiingen op dit gebied aanzienlijk uitgebreid. Door een medicus, die op dit gebied veel routine heeft, is via de scholen een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van vergroote milt bij de kinderen; dit wijst in den regel op voorafgegane malaria. Zoo vinden wij een aantal huizen en gezinnen, van waaruit de besmetting kan ontstaan. In die huizen worden dan, zoo mogelijk van alle bewoners, bloedpraeparaten gemaakt en deze op malaria onderzocht.

Een bioloog belast zich met het onderzoek van de in de huizen en stallen voorkomende Anopheles, om uit te maken, of dit alle of in meerderheid, de malaria-overbrengende soort mug is. Daarnaast worden de in besmette huizen gevangen muggen onderzocht, of deze muggen al dan niet besmet zijn.

Langs deze wegen trachten wij de infectiebron op te sporen om daarna, zoover ons kunnen reikt, de maatregelen te nemen tegen verdere besmetting.

Of en in hoeverre dit gelukken zal, zal de toekomst moeten leeren, doch dat voor deze taak, naast veel ambitie, ook veel tijd, veel werk, en dus ook aanzienlijke financieele offers, zullen noodig zijn, behoeft geen betoog.

Ook waterbouwkundig kan er, vooral in de omgeving der dorpen en der afzonderlijk liggende bedrijven, nog een en ander gewijzigd worden, hetgeen zeer veel invloed kan hebben op de ontwikkeling van de anopheles. Want de onderzoekingen, vooral in den loop van dezen zomer, hebben aangetoond, dat vaak juist in de omgeving van dorpen en bedrijven, het grootste aantal anopheles-larven in de slooten wordt gevonden. Wanneer het mogelijk zal zijn hierin verandering te brengen, zal dit ons werk kunnen vergemakkelijken. Het is noodig ook dit vraagstuk, wat nauw verband houdt met het zoutgehalte van de slooten, onder de oogen te zien. Speciaal het

z.g. infiltratiegebied, waar water uit het Amstelmeer wordt ingelaten, vraagt hier de aandacht.

De malariabestrijding in de Wieringermeer staat nog voor een moeilijke en omvangrijke taak; de directie beseft onze moeilijkheden en steunt ons over de geheele linie. Wanneer het ons gelukt de steeds groeiende bevolking tot blijvende medewerking te bewegen, zal het naar wij hopen mogelijk zijn de steeds dreigende plaag van een malaria-epidemie af te wenden of althans te beperken.

In het afgelopen halfjaar is door den malaria-propagandist streng toezicht gehouden op een juist gebruik van de horren in de woningen. Tevens werd bij de bevolking aangedrongen zooveel mogelijk aan de bestrijding van de muggen mede te werken en gebruik te maken van de verdelgingsmiddelen, welke tegen sterk verminderden prijs beschikbaar gesteld werden. Dank zij deze voorzorgsmaatregelen zijn de in dezen zomer voorgekomen malariagevallen slechts tot een paar beperkt gebleven.

Thans is echter gebleken, dat in de varkensstallen bij de boerderijen de muggen in legio voorkomen. Uit vrees dat de muggen nu toch de woningen zullen binnendringen is door den malaria-propagandist een begin gemaakt met het uitspuiten van deze stallen."

2. *Geneeskundig schooltoezicht.*

In het afgelopen halfjaar is door den schoolarts een begin gemaakt met het onderzoek van de kinderen op de 3 scholen, gelijktijdig met het onder 1 vermelde milt-onderzoek.

B. *Bouw bureau „De Wieringermeer”.*

1. *Bestuur.*

Op 11 October jl. vergaderde het bestuur van het bouw bureau „De Wieringermeer". Het jaarverslag over 1936 werd vastgesteld.

2. *Contrôle.*

De vanwege het Departement van Binnenlandsche Zaken (afd. Volkshuisvesting) plaats gehad hebbende contrôle over het financiële beheer over 1936 leverde geen opmerkingen op.

3. *Verhuren van woningen.*

Het aantal aanvragen voor een woning in een der dorpen neemt toe. Aanvankelijk werden de woningen hoofdzakelijk verhuurd aan landarbeiders van de Cultuurmaatschappij. Het grootste gedeelte van deze groep is in den polder geplaatst via den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling, doch ook werd een groot aantal woningen toegewezen aan ongetrouwde arbeiders, die

reeds geruimen tijd in den polder werkzaam waren en aan de door de Cultuurmaatschappij gestelde eischen voldoen en in het huwelijk wenschen te treden.

Bij het beschikbaar komen van woningen werden deze toegewezen aan arbeiders van genoemde maatschappij. De beslissing, aan welke arbeiders de woningen zouden worden verhuurd, werd genomen in overleg met de Cultuurmaatschappij.

Nu echter de Cultuurmaatschappij langzamerhand minder grond in exploitatie krijgt en dientengevolge ook minder arbeidskrachten noodig heeft, wordt bij het verhuren van de woningen een andere gedragslijn gevolgd. De woningaanvragers kunnen verdeeld worden in 3 categorieën, t.w.:

1. pachters (ten behoeve van de eigen arbeidskrachten);
2. middenstanders (ten behoeve van het eigen personeel);
3. landarbeiders Cultuurmaatschappij.

In verband met de inkrimping van arbeidsegelegenheid bij de Cultuurmaatschappij zullen de thans bij genoemde maatschappij in dienst zijnde gehuwde arbeiders successievelijk moeten overgaan naar de particuliere pachters; reden, waarom de vrijgekomen woningen het eerst worden toegewezen aan pachters, die landarbeiders overnemen van de Cultuurmaatschappij.

Vervolgens hebben ook verschillende middenstanders woningen aangevraagd voor het in hun dienst zijnde personeel. Aan deze groep wordt eerst dan een woning toegewezen, wanneer nog huizen beschikbaar zijn, nadat aan de verzoeken van de pachters is voldaan.

Mochten er na de twee hierboven omschreven toewijzingen nog woningen beschikbaar blijven, dan zouden hiervoor in aanmerking komen de landarbeiders van de Cultuurmaatschappij, doch het spreekt vanzelf, dat dit, mede om de bovenomschreven redenen, zoo veel mogelijk beperkt dient te worden.

Wanneer de woningen op deze wijze aan de genoemde drie groepen verhuurd worden, kan het Bouwbureau vrij zeker zijn, dat de bedongen huren geregeld binnen zullen komen. Immers de woningen, betrokken door de arbeiders van de groepen 1 en 2 worden niet verhuurd aan de bewoners, doch aan de werkgevers. Voldoen de bewoners niet aan hun verplichtingen, dan heeft het Bouwbureau het recht de achterstallige huur te vorderen van de patroons van de bewoners.

Tevens wordt van de huurders van groep 1 en 2 geëischt, dat zij een waarborgsom van f 50,— storten, hetgeen eveneens gevorderd wordt van de nieuwe huurders in dienst van de Landbouw-Cultuurmaatschappij, die na 1 Februari 1936 de woningen betrokken hebben of zullen betrekken.

Verlaat dus een arbeider den dienst der Cultuurmaatschappij en gaat hij over naar een pachter, dan wordt een nieuw huurcontract

gesloten en is de huurder verplicht de waarborgsom van f 50,— te storten.

Op deze wijze heeft het Bouwbureau voldoende zekerheid; verwacht kan worden, dat in de naaste toekomst alle huurders een waarborgsom zullen storten.

De huren van de landarbeiders der Cultuurmaatschappij komen vrij geregeld binnen. Onder hen bevinden zich slechts enkele wanbetalers. Het Bouwbureau heeft ingevolge het huurcontract echter het recht het verschuldigde te doen inhouden van het loon van de arbeiders, indien blijkt dat de huurder niet vrijwillig de huur voldoet.

4. *Bouw schuurtjes.*

In de laatst gehouden vergadering van het Bouwbureau is van gedachten gewisseld of te Slootdorp en Middenmeer moet worden overgegaan tot den bouw van schuurtjes achter de woningen, evenals zulks te Wieringerwerf het geval is. In verband met het feit dat dergelijke schuurtjes ontbreken, hebben de arbeiders zelf hokjees achter de woningen gebouwd, die geenszins voldoen aan de door de Directie gestelde eischen en die het dorpsaanzien niet verfraaien.

De huur van een behoorlijke schuur zou voor de bewoners 15 à 20 cent per week bedragen. Besloten werden den huurders de financiële consequenties onder het oog te brengen en te vragen of zij op deze voorwaarden een schuur achter de woning wenschen.

5. *Overzicht verhuurde woningen.*

	1 Juli.			1 Januari.		
	Sl'drp.	M'dm.	W'wf.	Sl'drp.	M'dm.	W'wf.
<i>Middenstandswoningen.</i>						
Ambtenaren Directie	5	4	3	5	4	3
Onderwyzend personeel	1	1	—	1	1	1
Diversen	3	1	—	3	1	—
Reserve	—	—	2	—	—	1
<i>Arbeiderswoningen.</i>						
<i>Cultuurmaatschappij.</i>						
Landarbeiders	69	98	90	64	93	89
Opzichters	2	2	2	2	2	2
Technisch personeel	8	4	—	7	6	—

	1 Juli.			31 December.		
	Sl'drp.	M'dm.	W'wf.	Sl'drp.	M'dm.	W'wf.
<i>Wieringermeer-Directie.</i>						
Kantoor	3	—	—	3	—	—
Personeel	4	5	2	8	6	4
<i>Diversen.</i>						
Post	2	1	1	3	1	1
Bouwwakarbeiders	5	7	—	7	6	—
Onderwijzers	2	—	—	2	—	—
Pachters	2	4	3	3	7	3
Anderen	—	3	1	—	3	1
Reserve	1	—	—	—	—	—

C. Gegevens omtrent de bevolking.

1. Vaste en tijdelijke bevolking.

	Vast.		Tijdelijk.	
	1 Juli.	1 Dec.	1 Juli.	1 Dec.
Gezinnen	674	674	28	28
Mannen	1918	1936	109	109
Vrouwen	1434	1465	52	52
Totaal	3352	3401	161	161
Waarvan inwonend	385	377	12	12
Waarvan kampbewoners	—	—	41	41

2. Joodsche Nederzetting.

	1 Juli.	1 December.
Gezinnen	1	1
Mannen	124	128
Vrouwen	31	42
Totaal	155	170
Waarvan inwonend	153	168

3. *Totaal overzicht.*

	1 Juli.	1 December.
Gezinnen	703	703
Mannen	2151	2173
Vrouwen	1517	1559
Totaal	3668	3732
Waarvan inwonend	552	559
Waarvan kampbewoners	41	41

4. *Volkstelling.*

Hoewel niet verplicht, werd, zoodra de polder bewoonbaar was en zich gezinnen in de Meer vestigden, een bevolkingsregister voor de Wieringermeer aangelegd, waarin aantekening werd gehouden van alle in den loop van de eerste zeven jaar plaats gehad hebbende mutaties in de bevolking. Behalve in dit officieuze bevolkingsregister werden de inwoners officieel opgenomen in het bevolkingsregister van de randgemeenten, waartoe de bewoners burgerlijk behoorden.

Niettegenstaande het slechts een officieus bevolkingsregister is, heeft het voor den internen dienst altijd uitstekend voldaan en, nu bij het verkrijgen van een eigen bestuursorgaan voor de Wieringermeer een officieele bevolkingsboekhouding aangelegd moet worden, zal het eveneens van nut kunnen zijn.

Teneinde te kunnen beoordeelen of de verzamelde gegevens juist zijn en kunnen dienen om de officieele bevolkingsboekhouding hieruit samen te stellen, werd in de maanden November en December een volkstelling gehouden.

Gewapend met de bevolkingskaarten togen een ambtenaar en een veldwachter den polder in, bezochten huis voor huis en onderzochten of de op de kaart vermelde gegevens overeenstemden met de werkelijkheid. Niet ingeschreven personen, die nog ingeschreven stonden in een ander bevolkingsregister dan dat van een der randgemeenten, werd geadviseerd hun verhuisbiljet aan te vragen, terwijl van reeds vertrokken personen, die nog ingeschreven stonden, kennis werd gegeven aan de betrokken gemeentebesturen. Hoewel steeds getracht is de bevolkingsboekhouding zoo nauwkeurig mogelijk bij te houden, bleek dat er toch nog verschillen ingeslopen waren, hetgeen vooral veroorzaakt werd door de vele mutaties, welke de ongehuwde arbeidskrachten in den polder veroorzaakten.

Het tijdstip, waarop deze telling plaats vond, was bij uitstek geschikt, omdat juist op dat oogenblik de losse arbeidskrachten ontslagen waren en den polder hadden verlaten, zoodat slechts de vaste bevolking overbleef.

De bevolking zelf werkte in alle opzichten mede om de benooodigde gegevens te verstrekken

D. *Werkverruiming.*

Overzicht van in den polder werkzame, doch aldaar niet woonachtige personen.

	1 Juli.	1 December.
Opzichters	1	1
Uitvoerders	1	2
Timmerlieden	39	87
Metselaars	6	27
Opperlieden	—	25
Smeden	7	7
Loodgieters	1	5
Stucadoors	7	4
Schilders	2	4
Voegers	2	18
Betonwerkers	3	2
Grondwerkers	36	21
Sjouwerlieden	17	7
Wakers	7	7
Kantoorbedienden	1	2
Landarbeiders	505	241
Machinisten	2	2
Chauffeurs	—	1
Vlechters	—	16
Straatmakers	1	10
Meetarbeiders	2	2
Losse arbeiders	35	16
Jongens	7	4
Wegwerkers	5	1
Molenbazen	2	1
	689	513

E. Volksfeesten.

1. Vereeniging van Oranje- en andere volksfeesten.

De in Augustus jl. in het leven geroepen Commissie tot viering van polderdagen heeft het initiatief genomen om te komen tot oprichting van een algemeene Oranjevereniging. In een daartoe belegde openbare vergadering werd besloten deze vereniging op te richten en werd de Commissie van den Polderdag tot bestuur van deze nieuwe vereniging aangewezen. Contact is gezocht met de Christelijke Oranjevereniging.

De onderhandelingen, welke tusschen de beide verenigingen gevoerd zijn, doen de hoop koesteren, dat in de toekomst op een nauwe samenwerking gerekend kan worden.

2. Polderdag.

Op Zaterdag 21 Augustus werd door de bevolking op feestelijke wijze herdacht, dat de polder zeven jaar geleden droog viel.

Werden de feestelijkheden vorige jaren georganiseerd door een commissie, samengesteld door den Voorzitter der Afdeeling Algemeen Bestuur, dit jaar werden zij voorbereid door en stonden zij onder leiding van de onder 1 genoemde commissie.

Voor het feest bestond groote belangstelling.

3. Koninginnefeest.

Onder leiding van het onderwijzende personeel hebben de leerlingen van de 3 scholen op 31 Augustus jl. een schoolfeest gehouden ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin. De onkosten voor dit feest werden bestreden uit bijdragen der bevolking.

E. Onderwijs.

1. Personeel.

Met ingang van 1 Augustus 1937 werd tot hoofd der school te Wieringerwerf benoemd de heer R. H. VAN BAVEL, onderwijzer te Bergen op Zoom.

De heer W. VERGOUWEN, tijdelijk onderwijzer te Middenmeer, werd met ingang van 1 Juli 1937, de heer A. L. DE VRIES, tijdelijk onderwijzer te Slootdorp, met ingang van 15 Juli jl. in vasten dienst aangesteld.

2. Ontslag 5e leerkracht te Middenmeer.

In verband met de daling van het leerlingenaantal aan de school te Middenmeer laat het zich aanzien, dat het gemiddelde aantal leerlingen over 1937 aan genoemde school niet voldoende zal zijn om een vijfde leerkracht voor 1938 te handhaven.

Deze teruggang van het leerlingental is veroorzaakt, doordat verschillende Gereformeerde ouders geen genoegen meer namen met het onderwijs op de „Wieringermeerscholen” en daarom hunne kinderen naar een Christelijke school in een andere gemeente zonden.

Om deze reden verlieten ongeveer 40 leerlingen de school te Middenmeer, waardoor het aantal Gereformeerde leerlingen aan deze school tot een minimum beperkt werd.

In verband hiermede kwam die leerkracht, welke de groep aan de school vertegenwoordigt, waardoor juist de daling van het aantal leerlingen veroorzaakt is, het eerst voor ontslag in aanmerking, waarom aan mej. D. G. STRAAT, als vertegenwoordigende deze groep, ontslag werd aangezegd per 1 Januari 1938.

3. *Leerlingenaantal.*

Op de officieele teldata bedroeg het aantal leerlingen:

	16 September	16 December
Slootdorp	166	163
Middenmeer	170	163
Wieringerwerf	120	116
	<hr/>	<hr/>
	456	442

4. *Schoolreisje.*

Vergezeld van het onderwijzende personeel maakten de leerlingen van de Wieringermeerscholen dit jaar een schoolreisje. De hoogste klassen brachten een bezoek aan Den Haag en Scheveningen, de lagere klassen aan Bergen en Schoorl.

De voor deze reizen benoodigde gelden zijn deels door de kinderen zelf (spaarsysteem), deels door vrijwillige bedragen der bevolking, bijeengebracht.

F. *Cursussen.*

1. *Algemeene landbouw cursussen.*

Aan het Rijk en aan de Provincie werd door de Commissie voor Land- en Tuinbouwonderwijs subsidie aangevraagd om, gedurende den winter 1937/1938, een tweetal algemeene landbouw cursussen te organiseeren.

Op 13 October 1937 werden deze cursussen geopend. De beide cursussen mogen zich in groote belangstelling verheugen.

Doordat verschillende leerlingen als arbeiders bij de Cultuurmaatschappij werden ontslagen en daardoor den polder verlieten, liep het aantal leerlingen aanvankelijk terug.

Door aanmelding van nieuwe leerlingen in de verslagperiode steeg het leerlingental weer en bedroeg eind December 1937 te Slootdorp en Middenmeer respectievelijk 31 en 34.

2. *Cursus bedrijfscontrôle.*

Tevens werd aan het Rijk subsidie gevraagd om gedurende den winter 1937/1938 een cursus in bedrijfscontrôle te organiseeren.

Op 4 November jl. begonnen de lessen van den cursus in bedrijfscontrôle. Als hoofd van dezen cursus fungeert de heer J. W. AALDERS, land- en tuinbouwonderwijzer te Middenmeer.

Bedroeg het aantal leerlingen bij den aanvang van den cursus reeds 24, bij de tweede les steeg dit tot 41.

3. *Andere cursussen.*

Behalve de door onze commissie georganiseerde, worden gedurende de wintermaanden nog de volgende cursussen gegeven:

a. Avondvakteekenschool, uitgaande van de Afd. Wieringermeer van de Vereeniging voor Vakonderwijs in West-Friesland;

b. Fransche cursus, georganiseerd door den heer A. L. DE VRIES, onderwijzer te Slootdorp;

c. Cursussen-Handelskennis, uitgaande van de Middenstandsvereeniging;

d. Moeder-cursussen, uitgaande van de Vereeniging van Boerinnen en andere Plattelandsvrouwen;

e. Motor-cursussen, uitgaande van de afdeling Motordienst van het Vrijwillige Landstormcorps.

Post, Telegraaf en Telefoon.

1. *Overzicht van de postale handelingen.*

Tijdvak.	Post.			Telefoon en Telegraaf.			
	Handelingen.			Handelingen.			
	Slootdorp.	Middenmeer.	W'werf.	Slootdorp.	Middenmeer.	W'werf.	O. Zeug.
1931	3213	—	—	2638	—	—	—
1932	8286	2564	—	9770	1258	—	—
1933	9732	9415	—	9757	11042	—	—
1934	10245	12034	—	9269	16424	—	—
1935	12204	12053	—	10932	18884	—	—
1936	12832	15337	6807	13278	23447	3456	278
1937	12535	16179	9494	14660	25249	6790	264

2. *Telefoonaansluitingen.*

	Slootdorp	Middenmeer	W'werf.
1932	8	3	
1933	7	19	
1934	10	22	
1935	13	22	
1936	16	25	8
1937	20	32	11

3. *Radio-ontvangstinrichtingen.*

	Slootdorp	Middenmeer	W'werf	O. Zeug
1935	20	39		
1936	24	33		2
1937	45	40	20	—

4. *Radio-distributie (aantal aangeslotenen).*

1935	81
1936	153
1937	160

4. WATERBOUWKUNDIGE AFDEELING.

I. *Wegen.*

De werkzaamheden, die in den loop der verslagperiode aan het wegennet in den polder zijn verricht, laten, wanneer men de later onder IV te vermelden onderhoudswerken thans buiten beschouwing laat, zich verdeelen in twee rubrieken en wel:

het aanleggen van nieuwe wegvakken en het verbreedten en moderniseeren van bestaande wegen, en

het maken van slijtlagen op bestaande wegdekken, met de bedoeling de onderhoudskosten te verlagen, en tevens, waar noodig, het dwarsprofiel en het lengteprofiel te herstellen.

A. *Aanleg van nieuwe en verbreding van bestaande wegvakken.*

Hieronder vallen de volgende werken:

a. *Wijziging en verbreding van den Schagerweg (bestek no. W 1).*

De nog aan het wegdek te verrichten werkzaamheden werden in de maand Augustus uitgevoerd.

b. *Verbreding van den Molenweg in Sectie A (bestek no. W 12).*

Het werk kwam gereed.

c. Omleggen Noorderdijkweg nabij de Haven op de Oude Zeug (bestek no. W 13).

Het verbeterde en verkorte wegvak werd opgeleverd en voor het verkeer opengesteld.

d. Maken van een verbindingsweg van het dorp Wieringerwerf naar den Klieverweg (evenals het onder c genoemde werk in bestek no. W 13 opgenomen).

Ook dit werk werd voltooid.

e. Verbreding van een gedeelte van den Ulkeweg in Sectie B (bestek no. W 14).

Besloten werd, de smalle klinkerbestrating van het Zuidelijkste gedeelte van den Ulkeweg in Sectie B, ter lengte van ± 2400 m', te vervangen door een gewalste verharding breed 5 m. De slechte toestand van de wegbermen, en het omvangrijke onderhoud, dat geregeld aan de bestrating noodig was, maakten de spoedige uitvoering van dit werk zeer gewenscht.

Over omstreeks de helft van de lengte van het te verbreedende gedeelte was onder de klinkerbestrating een laag hoogoven-slakkenzand aanwezig. Dit materiaal, dat indertijd bij wijze van proef in plaats van gewoon straatzand onder de klinkers is verwerkt, is grotendeels verhard tot een — overigens weinig homogene — laag, waarvan de dikte 0,25 à 0,30 m bedroeg.

Gelijk in het Driemaandelijksche bericht van Januari 1937 (op blz. 72) werd medegedeeld, is in 1936 op dit weggedeelte een proefvak ter lengte van 150 m' aangelegd, waarbij de slakkenzandlaag werd gebruikt als fundeering voor de te maken gewalste wegverharding.

Bij het opmaken van het bestek voor de thans over grootere lengte te maken wegverbreding is er op gerekend, dat zou worden getracht over het slakkenzand-gedeelte met een zoo gering mogelijk materiaalverbruik uit te komen. In het bestek werd daarom voorgeschreven het aanbrengen en walsen van een betrekkelijk dunne laag IJmuider hoogovenstukslakken, direct op de oude slakkenzandlaag; deze stukslakkenlaag zou dan de verkeersbelasting op de slakkenzandlaag overbrengen, terwijl zij tevens noodig was voor het onder profiel brengen van het weglichaam, voordat de deklaag van teersteenslag of koudasfalt zou worden aangebracht.

De fundeering voor de naast de slakkenzandlaag te maken verbredingen zou worden gevormd door een paklaag van gebroken stortsteen ter dikte van 0,12 m, waarover een laag van IJmuider slakken ($0,20 \text{ m}^3/\text{m}^2$) zou worden gewalst, van welke laatste laag het oppervlak zou aansluiten bij dat van de middenstrook.

De fundeering voor het weggedeelte waar geen slakkenzand aanwezig was (± 1200 m'), moest worden uitgevoerd op dezelfde wijze als voor de verbreedings sleuven was bepaald.

Bij de aanbesteding van het bestek no. W 14, die op 17 Augustus 1937 plaats vond, hadden de gegadigden evenals bij vroegere bestedingen vrijheid, tweeledig in te schrijven, en wel voor uitvoering der deklaag in teersteenslag (of -slakken) en in koudasfalt.

De uitvoering van het werk werd opgedragen aan den laagsten inschrijver, P. Daalder's Aannemersbedrijf N. V., te Alkmaar, voor f 17 160,—, waarbij dan in de deklaag koudasfalt zou worden verwerkt.

Het werk is gereed gekomen en opgeleverd. Tijdens de uitvoering bleek het draagvermogen van de slakkenzandlaag tegen te vallen; het was noodig, boven deze laag nog eerst paklaagmateriaal aan te brengen, voordat de hoogovenslakken konden worden gestort en afgewalst. Voorts bleek, dat de ondergrond van de wegbaan over omstreeks één derde gedeelte (± 400 m') van de slakkenzand-fundeering zóó slap was, dat grondverbetering moest worden gemaakt.

Op het weggedeelte, waar geen slakkenzand-fundeering aanwezig was, bleek de bodemgesteldheid minder ongunstig. Grondverbetering behoefde hier nergens te worden uitgevoerd, terwijl het materiaal-verlies tengevolge van inwalsen in den bodem, gering was.

De in de fundeering verwerkte stortsteen werd ontleend aan oude kraagstukken van de boordvoorziening langs kanaaloevers in de nabijheid, waar deze steen thans kan worden gemist. Zij werd den aannemer ter beschikking gesteld gelost nabij het Zuidelijke einde van het werk. Het op maat slaan van de steen, alsmede het transport naar en het verwerken in den weg geschiedde voor zijn rekening.

De IJmuider-hoogovenstukslakken, die ten behoeve van het werk aan den Ulkeweg zijn aangevoerd, werden betrokken van de N. V. Pelt & Hooykaas, te Rotterdam, op rekening van een daartoe gesloten onderhandsche overeenkomst. Zij werden den aannemer van het bestek no. W 14 ter beschikking gesteld gelost op den wal in de nabijheid van het werk.

B. *Maken van slijtlagen op bestaande wegdekken.*

Bij het aanleggen van de gewalste wegen in de Wieringermeer zijn indertijd deklagen van lichte constructie toegepast; in de meeste gevallen werd, op een fundeering en tusschenlaag van als normaal te beschouwen zwaarte, in de deklaag verwerkt ± 70 kg teersteenslag of teerslakken per m².

De bedoeling, welke destijds bij het voorschrijven van deze lichte deklaag-constructie heeft voorgezeten, was: geen in dat stadium onnoodige kapitaalsuitgaven te doen.

Het was reeds aanstonds te voorzien, dat later, bij de te verwachten toeneming van het verkeer, naar behoefte zou moeten worden overgegaan tot het verzwaren van de gemaakte deklaagconstructie. Het was echter niet mogelijk te voorzien in hoeverre het noodig zou zijn op de gemaakte wegvakken de deklaag tevens opnieuw onder profiel te brengen, als gevolg van ongelijkmatige inklinking van den ondergrond. Het is duidelijk, dat het voor dergelijke wegvakken tot onnoodig materiaalverbruik zou hebben geleid, wanneer men bij den aanleg onmiddellijk deklagen van normale zwaarte zou hebben aangebracht.

Naarmate het tijdsverloop tusschen het droogvallen van den polder en het aanleggen van de nog resterende wegen grooter werd, verminderden de hierboven geschetste bezwaren tegen het maken van deklagen van meer normale zwaarte en tegen het verwerken van andere materialen dan teersteenslag of -slakken.

Het is dan ook gedurende de laatste paar jaren meermalen verantwoord geacht, zoowel bij het aanleggen van nieuwe wegvakken, alsook bij het vervangen van klinkerbestratingen door gewalste verhardingen met grootere breedte, de deklaag in koudasfalt uit te voeren. De ervaring met dit materiaal is tot nu toe in het algemeen uitstekend geweest.

Hoewel de vroeger aangelegde gewalste wegen met lichte deklagen van teersteenslag of -slakken, wat de jaarlijksche onderhoudskosten betreft, gunstig afsteken bij de klinkerwegen, vereischen zij toch periodiek het uitvoeren van oppervlaktebehandeling met wegenteer of vloeibitumen en afstroommateriaal.

Wanneer men zal kunnen overgaan tot het aanbrengen van een meer weerstandbiedende slijtlaag op een bestaand dek van teersteenslag of -slakken, zal men daarmede twee voordeelen bereiken, en wel:

1. de onderhoudskosten van de deklaag zullen in belangrijke mate verlaagd worden, en

2. men kan tegelijk met het aanbrengen der slijtlaag het dwarsprofiel van de verharding, en eventueel ook het lengteprofiel daarvan herstellen, wanneer het oppervlak sporen en golvingen is gaan vertoonen.

Het is intusschen gewenscht te achten, voor wegvakken, bij welke men kan voorzien, dat verbreding der verharding binnen niet te langen tijd noodig zal zijn, indien eenigszins mogelijk het uitvoeren der verbreding tegelijk met het aanbrengen van de nieuwe deklaag te doen geschieden.

Uitgaande van de hierboven aangegeven overwegingen werd in de thans afgeloopen verslagperiode met het maken van slijtlagen op bestaande wegdekken aangevangen.

Met de N. V. „de Geruischlooze Weg'', te Heemstede, werd een onderhandsche overeenkomst gesloten, volgens welke slijtlagen van koudasfalt werden uitgevoerd op:

a. den Ulkeweg en den Kooltuinenweg in Sectie A, te zamen lang 5500 m', met verhardingsbreedte van 2,5 m, en

b. den Slootweg in het dorp Slootdorp, ter lengte van 830 m', met een verhardingsbreedte van 5 m.

In het algemeen werd per m² 50 kg koudasfalt verwerkt, waarvan 35 kg onderlaag en 15 kg afstrooimateriaal. Waar het noodig was, tevens de deklaag opnieuw onder profiel te brengen, werd als vulmateriaal in sporen en kuilen teersteenslag verwerkt.

In Slootdorp, waar vrij veel verkeer is, werd het wenschelijk geacht over de geheele lengte een kantbegrenzing aan te brengen, waartoe koprollagen van oude straatklinkers werden gesteld.

Bij de smalle wegen in Sectie A, waar de slijtlaag voornamelijk werd aangebracht omdat het wegoppervlak onregelmatig geworden was, werd voorloopig volstaan met het stellen van koprollagen bij de uitritten der kavels, terwijl over de rest der lengte kantzoden werden aangebracht.

De uitvoering van het werk geschiedde in de maanden Augustus en September.

II. Waterwegen.

a. *Maken van een loswal in de Haven op de Oude Zeug (bestek no. W 11).*

Nadat het damwandijzer, zij het met nog eenige verdere vertraging, was aangevoerd, kon de uitvoering van het werk worden ter hand genomen. Moeilijkheden deden zich niet voor; de oplevering geschiedde in December.

De vloeipalen zijn in bankirai uitgevoerd, behalve twee stuks, die door de Directie ter beschikking werden gesteld en die uit manbarklak bestaan.

b. *Maken van een los- en laadgelegenheid aan de Den Oeverschevaart bij den Hippolytushoeverweg.*

Ten gerieve van belanghebbenden werd aan de Den Oeverschevaart een eenvoudige los- en laadgelegenheid gemaakt, bestaande uit een stapeling van stortsteenstukken op den op polderpeil gelegen kanaalberm, met grondaanvulling daarachter. Een lichte verharding, welke bij die van den Den Oeverscheweg is aangesloten, vergemakkelijkt het gebruik.

c. *Waterwegen in Afdeeling III.*

De werkzaamheden, uitgevoerd aan het waterwegennet van Afdeeling III, houden alle verband met de verlaging van het polderpeil,

die aldaar in November van het vorige jaar is tot stand gebracht. Zij worden hierna, onder III, vermeld.

III. *De wijziging van de polderpeilen in de Afdelingen III en IV.*

Gedurende het tweede halfjaar werden in Afdeling III nog de volgende werken uitgevoerd:

a. Baggerwerk.

1. *Robbevaart* (bestek no. W 4).

Het nog resteerende gedeelte van het werk kwam gereed.

2. *Hooge Kwelvaart en Oostelijk Toeleidingskanaal „Leemans”*.

Het werk vorderde goed; de oplevering zal, naar het zich laat aanzien, omstreeks eind Mei 1938 kunnen geschieden.

3. *Oosterterptocht.*

Het gedeelte tusschen de Robbevaart en de brug in het dorp Wieringerwerf, aan welk gedeelte de loswal van het dorp gelegen is, werd onder profiel gebracht. De uitvoering werd opgedragen aan den aannemer P. v. D. RIJFF, op rekening van de loopende overeenkomst voor het uitvoeren van onderhoudsbaggerwerk. De uitkomende specie werd op den wal gevloeid.

4. *Korte Zeugtocht.*

Teneinde het Zuidelijke gedeelte van Sectie L dieper te kunnen ontwateren, werd besloten de Korte Zeugtocht en de z.g. Kwelsloot en wel van de laatste het gedeelte tusschen den Zeugweg en den Oosterterpweg, uit te baggeren. In het bijzonder de Kwelsloot was door inschuivingen zeer verondiept, zoodat, mede als gevolg van belemmering door rietgroei, de afstroming van het water naar de Hooge Kwelvaart op zeer onvoldoende wijze geschiedde. De verlaging van het peil in de Hooge Kwelvaart had op korten afstand van deze vaart al vrijwel geen invloed meer. Het uitbaggeren van de Korte Zeugtocht kwam vrijwel gereed; het werd als meerwerk opgedragen aan den aannemer van het onder 2 genoemde baggerwerk. De specie werd op den wal gevloeid.

b. Boordvoorzieningen.

1. *Robbevaart en Oostelijk Toeleidingskanaal „Leemans”* (bestek no. W 9).

Het werk kwam gereed.

2. *Hooge Kwelvaart.*

Het plaatsen van nieuwe betuiningen langs de oevers van de Hooge Kwelvaart en het verrichten van grondwerk aan deze oevers, waarmede aan het eind der vorige verslagperiode juist was aangevangen, kwam gereed.

c. *Overige werken.*

Op de vaste brug, die volgens bestek no. W 3 over het bovensluis-hoofd van de Hoekvaartsluis was gebouwd, werd een rijdek van koudasfalt gewalst; hiermede was gewacht, totdat het met geringe kosten kon geschieden op rekening van een der in uitvoering komende wegebouwbestekken.

Het verlagen van de loswallen aan Robbevaart, Oosterterptocht en Hooge Kwelvaart werd tot 1938 uitgesteld, evenals het uitvoeren van werkzaamheden aan de brugpijlers van een aantal vaste bruggen.

IV. *Onderhoud.*

a. *Dijken en kaden.*

De steenglooiing van den Wieringermeerdijk werd ingebetonneerd over een lengte van ± 1400 m'; daarbij werden de voegen gevuld beneden het peil van 1,20 m+N.A.P. en wel benedenwaarts langs de glooiing tot zoover als in verband met den waterstand in het IJsselmeer mogelijk was.

Het herzetwerk kwam gereed.

b. *Wegen.*

Herstraatwerk werd op vele plaatsen uitgevoerd; in totaal werd daarbij 83 500 m² klinkerbestrating herlegd, makende te zamen met de 88 500 m² van het eerste halfjaar 1937 voor het geheele jaar 1937 172 000 m².

Oppervlaktebehandeling geschiedde in 1937 in eigen beheer op 70 700 m² gewalste wegdekken. Op het grootste gedeelte hiervan werd Bristar B verwerkt, terwijl het geteerde oppervlak met granietsplit of wel met porfiersplit werd afgestrooid. Op den Slootweg benoorden Slootdorp werd Shelspra verwerkt; bij wijze van proef werd op een vakje van dien weg Eshalite aangebracht, welk materiaal vóór het verwerken niet behoeft te worden verwarmd. De afdekking van het behandelde oppervlak van den Slootweg geschiedde voor een gedeelte met granietsplit, voor het overige met fijn grind.

Op den Zuiderdijkweg nabij Medemblik werd een proefvak oppervlaktebehandeling gemaakt, waarbij op het met Bristar B afgeteerde wegdek, fijn grind werd gestrooid, dat in een betonmolen met een

weinig portlandcement was gemengd, ter verkrijging van een ruwer oppervlak. De hoeveelheid cement bedroeg 2 gew. %, voor een gedeelte ook $1\frac{1}{2}$ gew. % van de hoeveelheid grind.

Ten einde het tegengaan van het slijpgevaar bij ijzel te vergemakkelijken, werd een zandstrooier aangeschaft.

c. Waterwegen.

Nabij het gemaal „Leemans” werd een dam, die zich in de Den Oeverschevaart had gevormd, weggebaggerd.

De boordvoorziening langs den Zuidelijken oever van het Overlekerkanaal te Medemblik werd vervangen door een verdediging van iets zwaarder type.

Op de bermen langs een aantal tochten en enkele kanaalvakken werd in de maanden Augustus, September en October groen riet gesneden ten behoeve van de Landbouwcultuurmaatschappij, die dit riet gebruikte voor het afdekken van strooklampen. In het geheel werd gesneden 70 000 bos, waarbij intusschen waren inbegrepen 10 000 bos afkomstig uit de Oostelijke wegsloot van den Noorder- en den Zuiderdijkweg. Daar één bos groen riet kan worden gelijkgesteld met $\frac{2}{3}$ bos droog riet van den winteroogst, kan worden gerekend dat deze laatste, voorzoover het de kanaalbermen betreft, thans \pm 40 000 bos minder zal opleveren dan mogelijk zou zijn geweest.

Op rekening van de onderhoudsbestekken werden voorts de normale werkzaamheden aan oever, rietbermen en boordvoorzieningen verricht.

d. Gemalen.

1. „Lely”. Er ontstond lekkage in de voeg tusschen den Zuidelijken perskoker en het hoofdgebouw van het gemaal; als gevolg hiervan stroomde bij stilstaande pomp steeds eenig IJsselmeerwater door den perskoker en de lek geworden voeg naar binnen, vond vervolgens zijn weg door de grondaanvulling naar de draineerleiding onder de bestrating aan de Oostzijde van het gemaal en vloeide daaruit af naar het kanaal van Afdeling IV. Als bijzonderheid kan gelden, dat geregeld kleine palinkjes langs dezen ongewonen weg den polder binnenkwamen.

De voeg werd gedicht door het aanbrengen van een rubberring, die aan de binnenzijde van het perskanaal met bouten en strippen tegen de beton van het hoofdgebouw en koker werd bevestigd.

Eenzelfde afdichting werd thans meteen gemaakt in den Zuidelijken perskoker; van het middelste kanaal is de aansluiting bij het gemaal reeds vroeger met rubber gedicht.

In verband met het droogzetten der perskanalen, hetwelk noodig was ten einde de rubberringen te kunnen bevestigen, moesten de

aggregaten nos. I en III achtereenvolgens enkele dagen buiten bedrijf gesteld worden.

2. „*Leemans*”. Aggregaat I kon na het gereedkomen der werkzaamheden aan de cylinders op 13 Juli weder in bedrijf genomen worden.

De motor van aggregaat II was wegens het uitvoeren van de normale jaarlijksche revisiewerkzaamheden buiten bedrijf van 10 Augustus tot 10 September.

e. Onderhoud der overige kunstwerken.

De motor van de basculebrug over de Ulkesluis werd gereviseerd; in verband daarmee was de vaart door de sluis (Waardkanaal) gedeeltelijk gestremd van 6 tot 16 December.

Verdere bijzonderheden, die afzonderlijke vermelding zouden verdienen, kwamen niet voor.

f. Onderhoudsbestekken voor het jaar 1938.

Voor de regeling van het onderhoud der waterbouwkundige werken gedurende het jaar 1938 werden drie bestekken opgemaakt, en wel:

1°. bestek no. W 15, voor het onderhoud van de werken in het Westelijke en Noordelijke gedeelte van den polder en van de werken van den Amstelmeerboezem ten Zuiden van de brug te Van-Ewijk-sluis;

2°. bestek no. W 16, voor het onderhoud van de werken in het Oostelijke en Zuidelijke gedeelte van den polder, van het Overlekerkanaal o.a. te Medemblik en van het gemaaltje van den Proefpolder, nabij Andijk;

3°. bestek no. W 17, voor het onderhoud van den Wieringermeerdijk en van den dijk van den Proefpolder nabij Andijk.

De besteding had plaats op 21 December 1937.

De bestekken nos. 15 en 16 werden gegund aan de laagste inschrijvers, te weten:

voor bestek no. W 15 C. DE WIT, te Alkmaar, voor f 46 700,—, en

voor bestek no. W 16 P. Daalder's Aannemersbedrijf N. V., te Alkmaar, voor f 53 512,—.

Het bestek no. 17 werd na de besteding gewijzigd, waarbij enkele posten kwamen te vervallen. Met den laagsten inschrijver, P. Daalder's Aannemersbedrijf N. V., te Alkmaar, werd een onderhandsche overeenkomst gesloten ter uitvoering van de overgebleven werkzaamheden en leveringen.

Voorts werd met het Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier een onderhandsche overeenkomst gesloten voor het leveren en verwerken van de stortsteen, benodigd voor het onderhoud van de waterbermen van den Wieringermeerdijk en van den dijk van den proefpolder nabij Andijk.

V. *Beheer.*a. *Wegen.*1. *Geven van de bestemming van openbaren weg.*

Bij beschikking van den Minister van Waterstaat van 13 December 1937, La A I, Afdeeling Waterstaatsrecht, werd aan vrijwel alle wegen bij ons in beheer, die nog „bij gedoogen opengestelde eigen wegen” waren gebleven (zie Driemaandelijksch bericht van Januari 1937, blz. 82), de bestemming van openbaren weg gegeven. Slechts een aantal zeer korte wegvakjes, aansluitende bij den Hoornscheweg en den Friescheweg, welke tezamen het binnen de Wieringermeer gelegen gedeelte van den Rijksweg no. 7 vormen, hebben thans nog het karakter van „eigen wegen”. De vaststelling van deze vakjes heeft in overleg met den Rijkswaterstaat plaats gehad.

2. *Gesloten verklaring van een aansluiting voor verkeer in een bepaalde richting.*

Mede in overleg met den Rijkswaterstaat werd, ter voorkoming van latere bezwaren bij de inrichting van den snelverkeersweg, aan den Minister van Waterstaat voorgesteld den Hoornscheweg ter plaatse van de aansluiting van den Medemblickerweg nabij Wieringerwerf gesloten te verklaren voor alle verkeer komende van den Medemblickerweg en gaande in Zuidelijke richting. Bij beschikking van 13 December 1937, La. BI, Afdeeling Waterstaatsrecht, werd door den Minister overeenkomstig dit voorstel beslist.

3. *Verkeerstelling.*

Op 7 September werd op alle belangrijke wegvakken in den polder een verkeerstelling gehouden.

4. *Aanleg buizenet Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noordholland.*

Ter uitvoering van de overeenkomst, op 26 Mei 1937 tusschen het Rijk en de Provincie Noordholland gesloten ter zake van de drinkwatervoorziening van den polder, werd in September door het Bedrijf aangevangen met het leggen van buizen in verschillende wegen.

De vereischte publiekrechtelijke vergunning, welke tevens betrekking heeft op de reeds vroeger door het P.W.N. gelegde buizen, werd door den Minister van Waterstaat verleend bij beschikking van 28 October 1937, no. 426, Afdeeling Waterstaatsrecht.

5. *Vergunning voor elektrische leidingen.*

Bij beschikking van 29 December 1937, no. 431, Afdeeling Waterstaatsrecht, verleende de Minister van Waterstaat aan de Provincie Noordholland de publiekrechtelijke vergunning, vereischt voor het

hebben van kabels en andere werken, door het Provinciaal Electriciteitsbedrijf binnen de Wieringermeer aangelegd op grond van de in 1932 tusschen Rijk en Provincie gesloten overeenkomst voor de electriciteitsvoorziening van de drie kerndorpen in den polder. Het is niet mogelijk geweest de aangelegenheid dezer vergunning op een vroeger tijdstip te regelen in verband met de omstandigheid, dat het Rijkswegenreglement, waarop de vergunning voor een deel berust, op de wegen niet van toepassing was, vóórdat daaraan de bestemming van openbaren weg gegeven was.

6. *Beplantingen.*

Voor de wegen in Afdeling I, en voor enkele in andere Afdelingen gelegen wegen werd, na overleg met het Staatsboschbeheer, vastgesteld waar beplantingen zullen worden aangelegd, en welke plaats in het dwarsprofiel van elk wegvak voor deze beplanting zal worden aangewezen.

Voor wegen gelegen langs een vaart of dijk, waar dus de bebouwing aan één zijde ligt, zal in het algemeen de beplanting worden beperkt tot den van de bebouwing afgekeerden wegberm, terwijl waterleidingbuizen, elektrische- en telefoonkabels en eventueele andere geleidingen in den berm aan de zijde der bebouwing zullen worden gelegd.

Voor wegen, bij welke de bebouwing aan beide zijden ligt, zullen de te leggen leidingen over de beide bermen worden verdeeld. Beplanting zal daarbij dan in het algemeen ook op beide bermen toelaatbaar zijn, tenzij bijzondere omstandigheden zich er tegen verzetten.

Het beplantingsplan voorziet voor de meeste wegvakken in het aanleggen van strooken plantsoen ter breedte van 2,50 m langs den slootkant; het is de bedoeling deze strooken later weder uit te dunnen en ten slotte boomrijen over te houden op omstreeks 1,25 m uit den slootkant. Als opgaand hout zullen meest populieren worden aangehouden, hier en daar ook eschdoorns en eiken; de plantsoenen zullen verder in hoofdzaak uit elzen bestaan.

b. *Waterwegen.*

In de Westfrieschevaart werd, tegenover den Nieuw-Almersdorperweg, door het Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noordholland een zinker gelegd. De publiekrechtelijke vergunning voor dezen zinker wordt geregeld in de hierboven bij het Wegbeheer reeds genoemde ministerieele beschikking van 28 October 1937.

c. *Herziening Waterstaatsreglementen.*

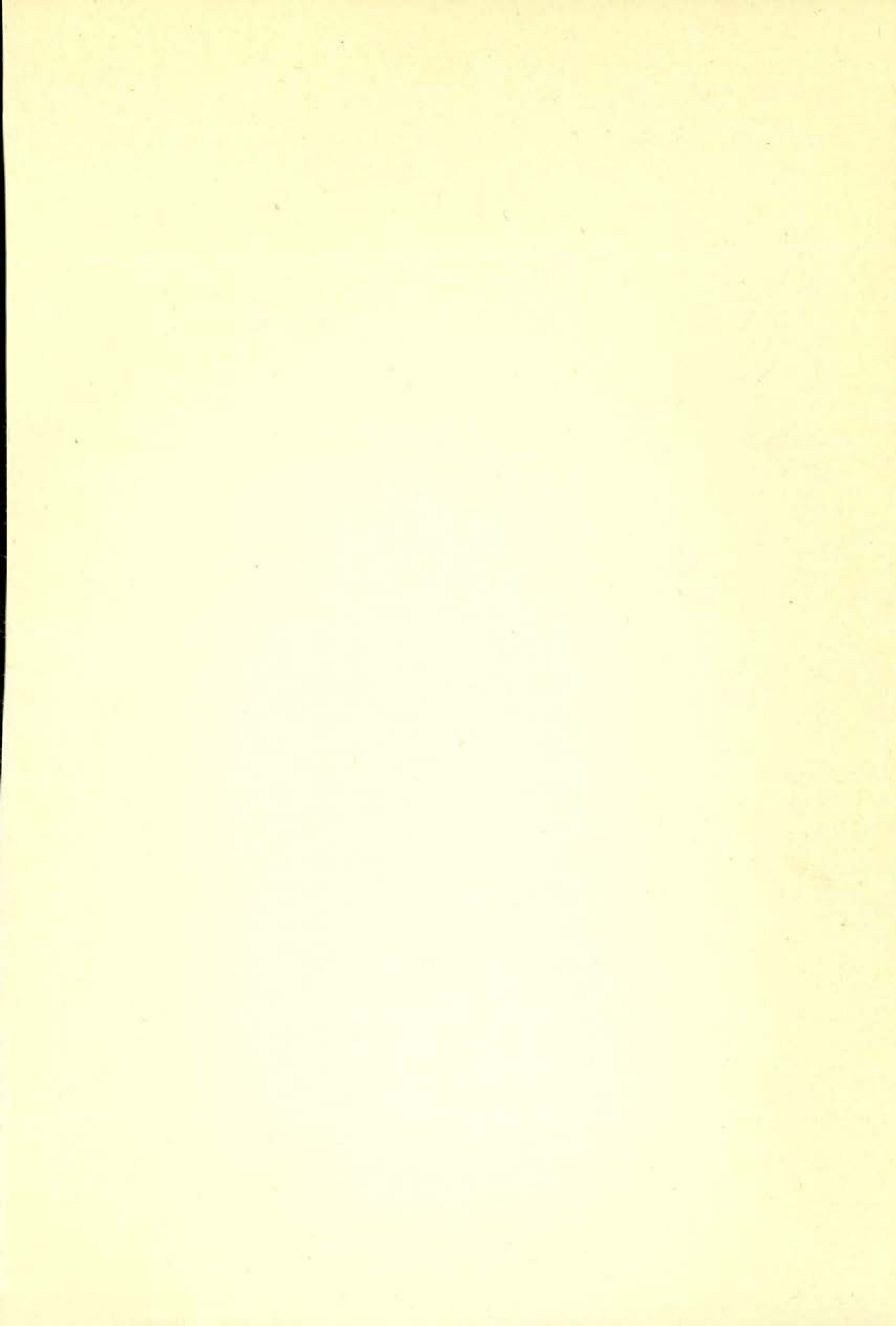
Aan het einde van de maand December werden o.m. de hieronder volgende, voor den dienst van belang zijnde, wijzigingen en aanvullingen aangebracht in enkele der op de Waterstaatswet 1891 berustende reglementen.

1. Het Besluit van 22 December 1937 (*Stbl.* no. 579N) tot wijziging van het *Rijkswegenreglement* regelt de bevoegdheid tot handhaving van de bepalingen van dit reglement door de met het beheer belaste ambtenaren en beambten van den dienst.

2. In het Besluit van 22 December 1937 (*Stbl.* no. 579O) wordt het *Rijkszeeweringenreglement* opnieuw vastgesteld, waarbij het tot nu toe geldende reglement (Besluit van 4 Juli 1927, *Stbl.* no. 239) komt te vervallen. Behalve de regeling der bevoegdheden als hierboven onder 1 vermeld, is voor het door den dienst uitgeoefende beheer van belang, dat het reglement thans mede van toepassing zal zijn op den Amstelmeerdijk en de waterkeering gelegen ten Zuiden en Oosten van de havens van de Houkes, alsmede op de kaden, die de waterkeering van de Wieringermeer tegen het Groetkanaal, het Waardkanaal en het Amstelmeerkanaal vormen.

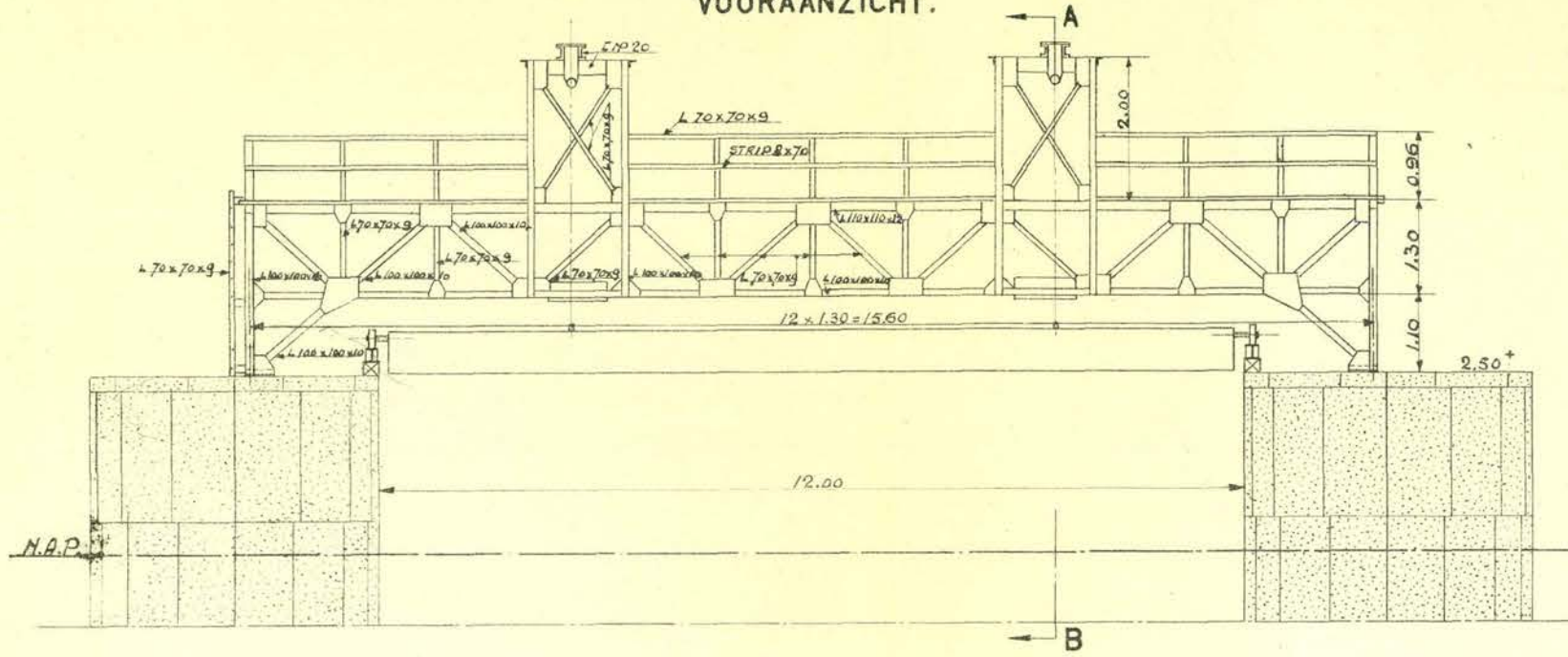
3. Het Besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 579Q) tot wijziging van het *Baggerreglement* regelt weder de bevoegdheid van het personeel ten aanzien van de handhaving der bepalingen, en vermeldt voorts dat het reglement in het vervolg mede van toepassing zal zijn op het Amstelmeer.

4. Het Besluit van 23 December 1937 (*Stbl.* no. 579R) tot wijziging van het *Algemeen Reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen* heeft dezelfde strekking tot regeling der bevoegdheden als de hiervóór vermelde Besluiten, terwijl bovendien het Amstelmeer wordt toegevoegd aan de wateren, op welke de bepalingen van het reglement van toepassing zijn.

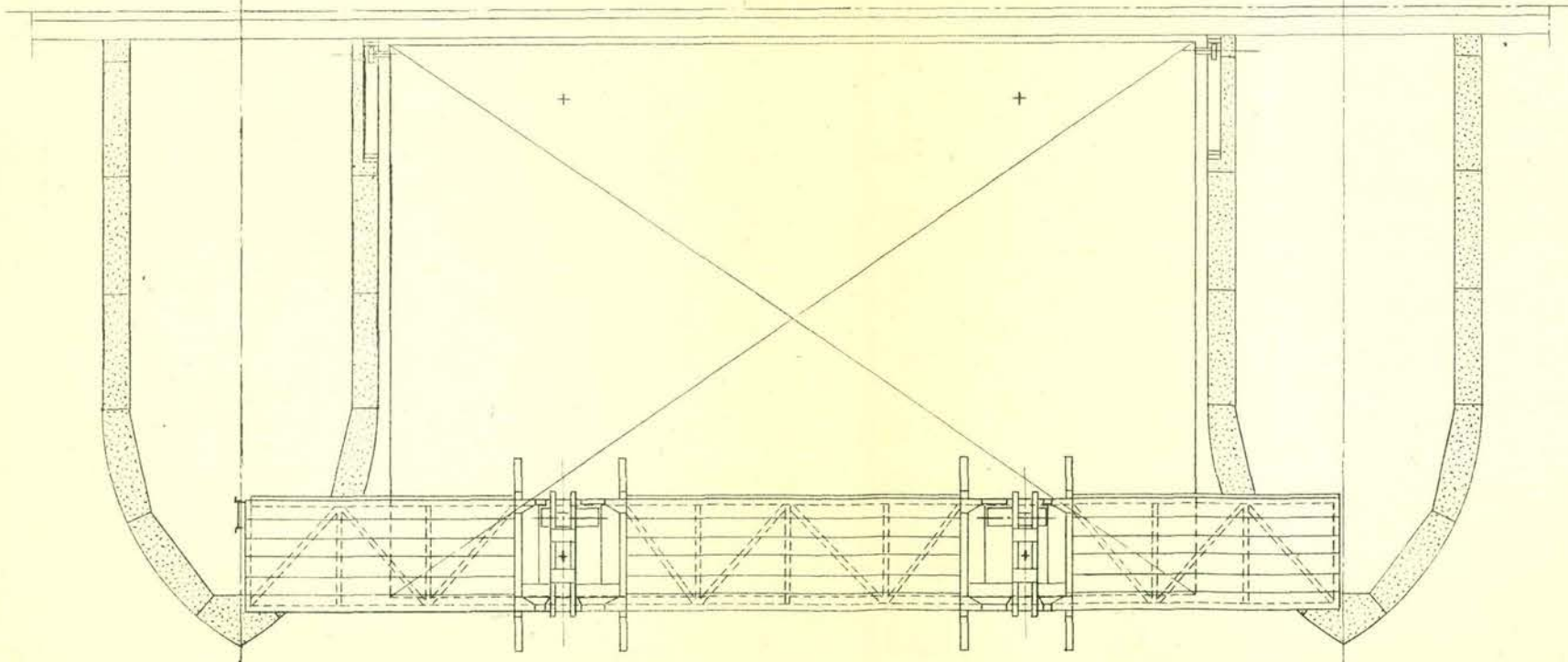

VOORAANZICHT.

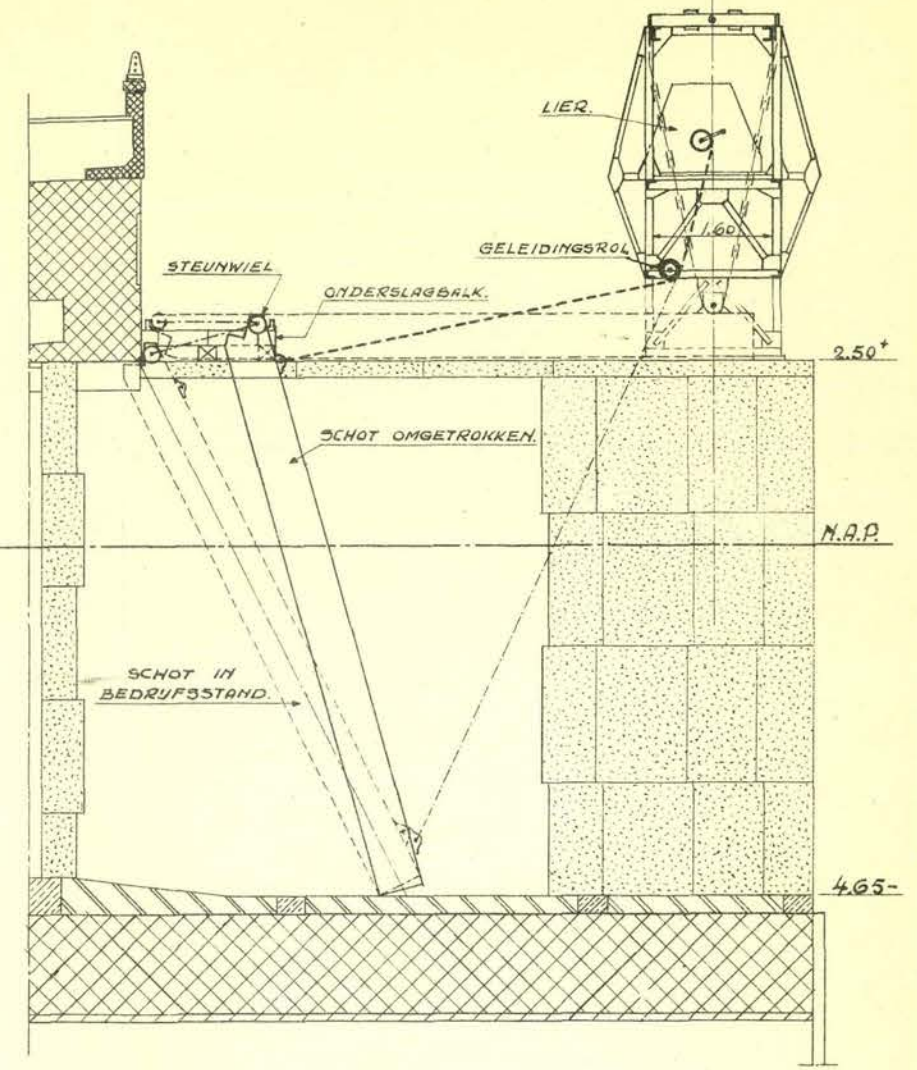

BOVENAANZICHT.

DOORSNEDE A - B.

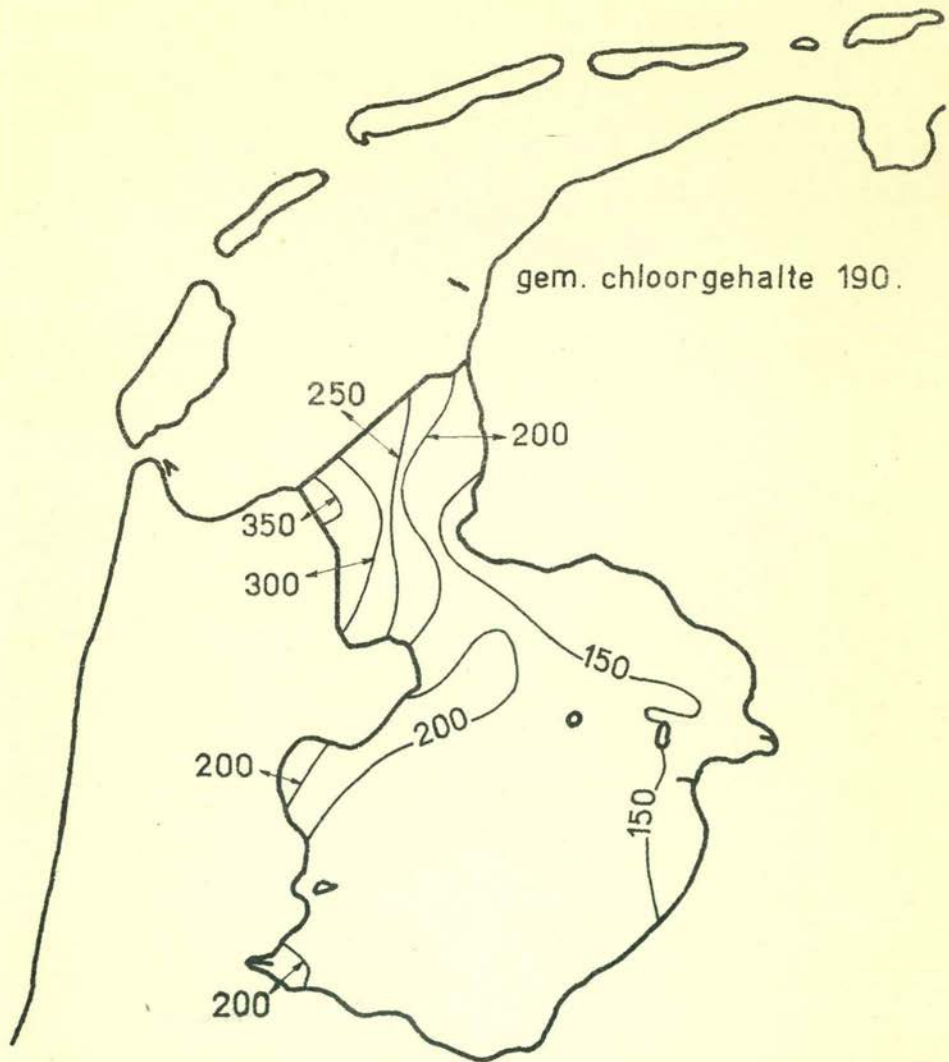
BLAD NO: IV.

STELLING VOOR AFSLUITSCHOT.

SCHAAL 1:100.

LJNEN VAN GELUK CHLOORGEHALTE VAN
HET WATER IN HET USSELMEER, OP HALF
DECEMBER 1937 .

De cijfers bij de lijnen beteekenen milligrammen
chloor per liter water

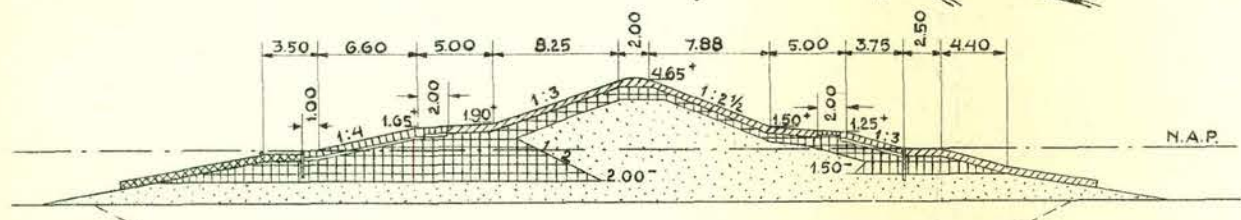
THE STATE OF TEXAS,
COUNTY OF [illegible]
I, [illegible], Clerk of the County,
do hereby certify that [illegible]

Witness my hand and seal of office this [illegible] day of [illegible] 19[illegible].
[illegible]

ALGEMEEN PLAN NOORDOOSTELUKEN POLDER

SCHAAL 1:200.000

DWARSPROFIEL MEERDUK NABU URK
SCHAAL 1:500.

VERKLARING

- WERKEN VOLTOOID IN 1936
- WERKEN IN UITVOERING
- TRACÉ MEERDUK
- SCHEEPVAARTGEULEN
- WATERWEGEN
- VOORNAAMSTE WEGEN
- SPOORWEGEN
- TRAMWEGEN
- DIEPTELUN IN dm + N.A.P.

GEGUND
GUNNING IN UITZICHT GESTELD

